

LYMFATICKÝ SYSTÉM

Petr Vaňhara
2022

MUNI Department
MED of Histology
and Embryology

- **Principy imunitní odpovědi**

- Epiteliální odpověď
- Vrozená a získaná imunita
- Humorální a buněčná imunita

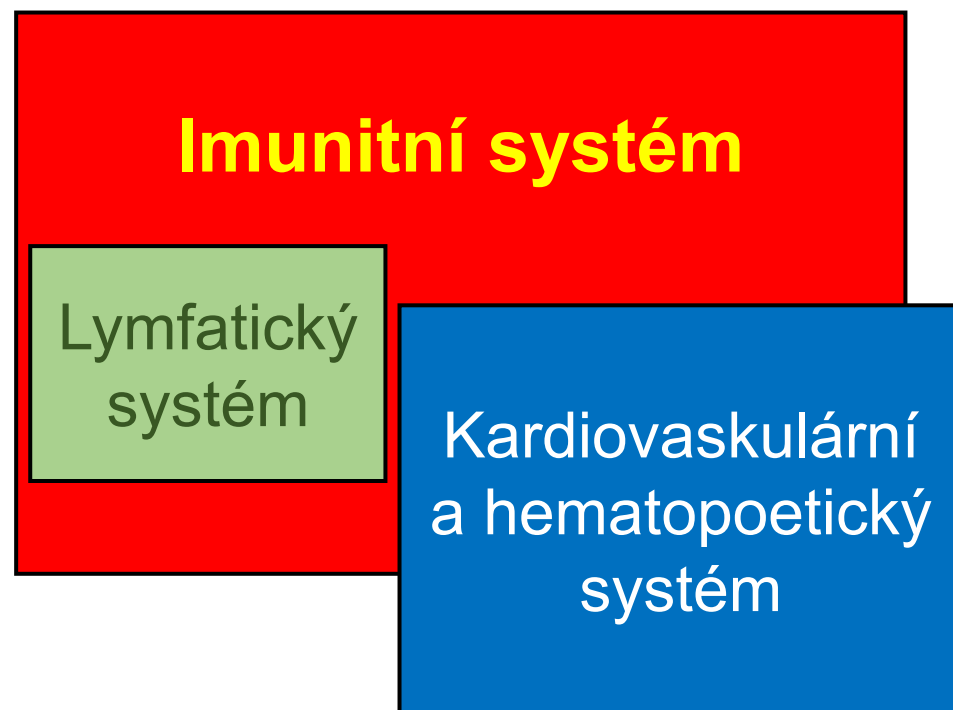
Vhodné pro bližší pochopení tématu

- **Tkáňové struktury nezbytné pro fungování imunitního systému**

- Lymfatické cévy
- Lymfatické uzlíky
- Lymfatické uzliny
- Slezina
- Brzlík
- MALT

Důležité pro náš kurz

- **Vývoj lymfatického systému**

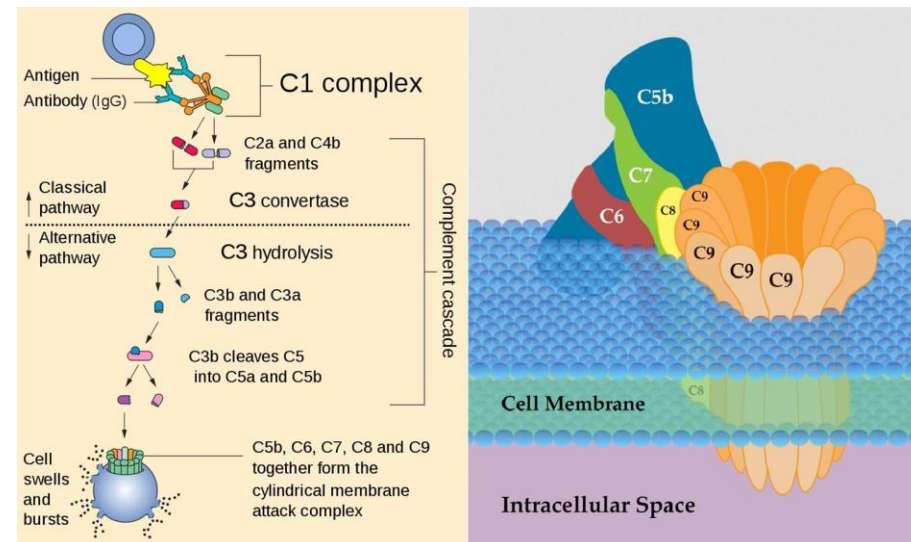
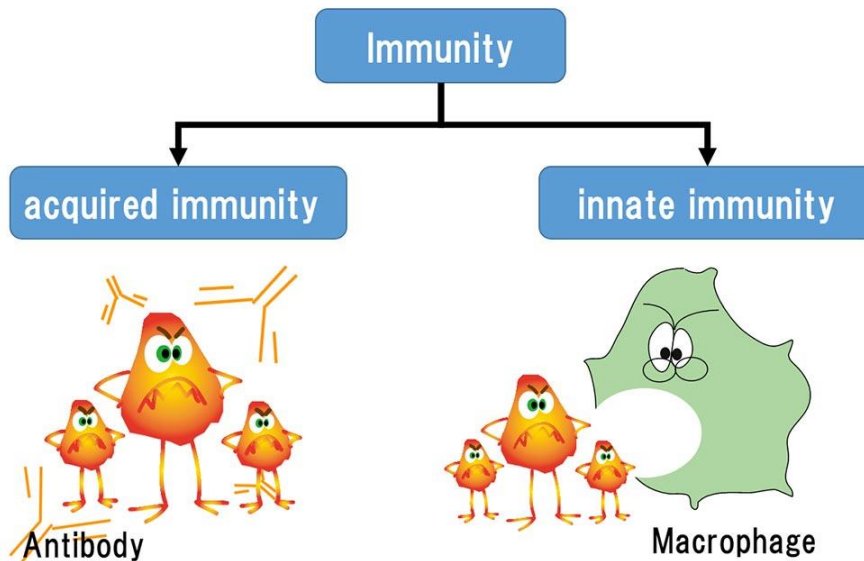
IMUNITNÍ SYSTÉM

Imunita = obrana

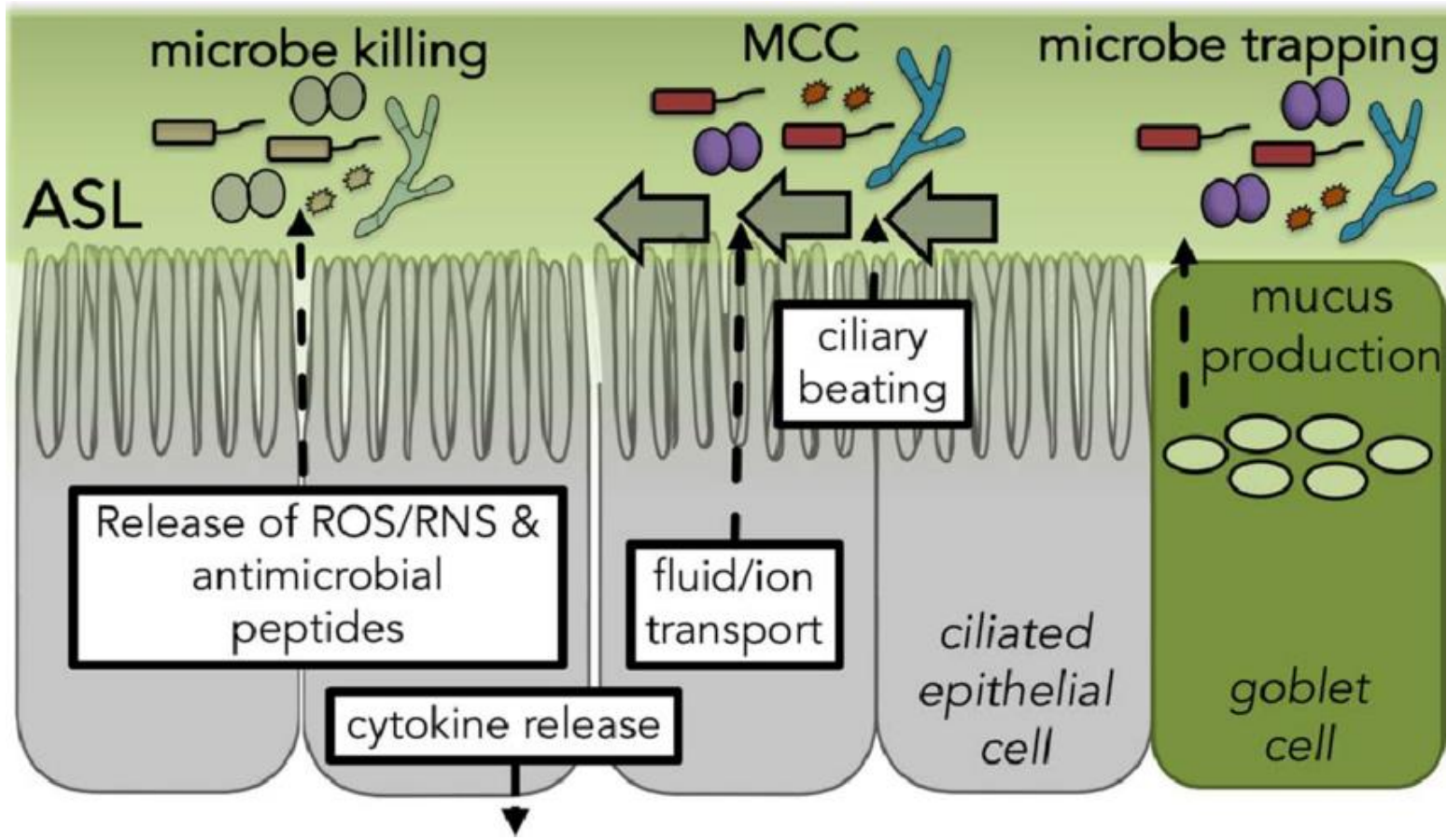
- **Epiteliální:** tkáňová bariéra
- **Vrozená:** komplement, makrofágy, neutrofily, NK buňky
- **Získaná:** T a B lymfocyty

Klinická relevance?

- Autoimunitní poruchy
- Imunodeficiency

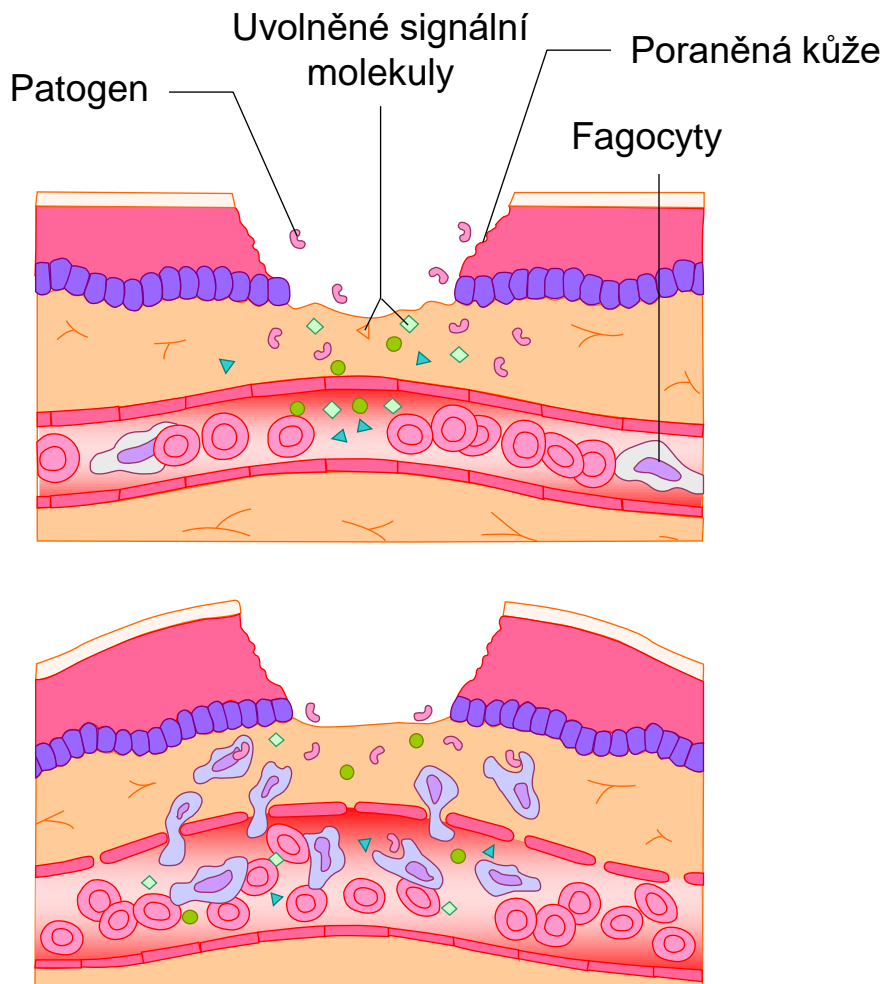
EPITELIÁLNÍ IMUNITNÍ ODPOVĚĎ

EPITEL DÝCHACÍCH CEST

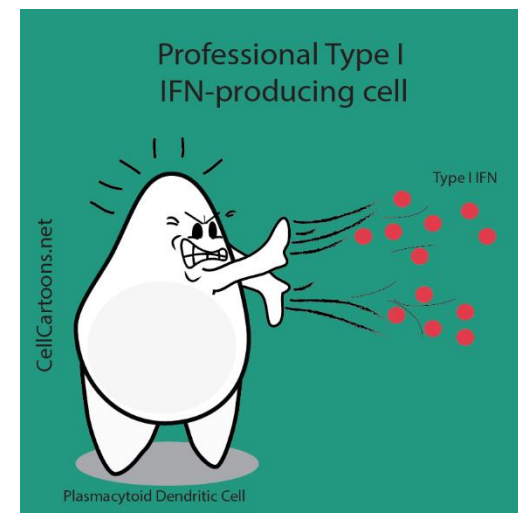

EPITELIÁLNÍ IMUNITNÍ ODPOVĚĎ

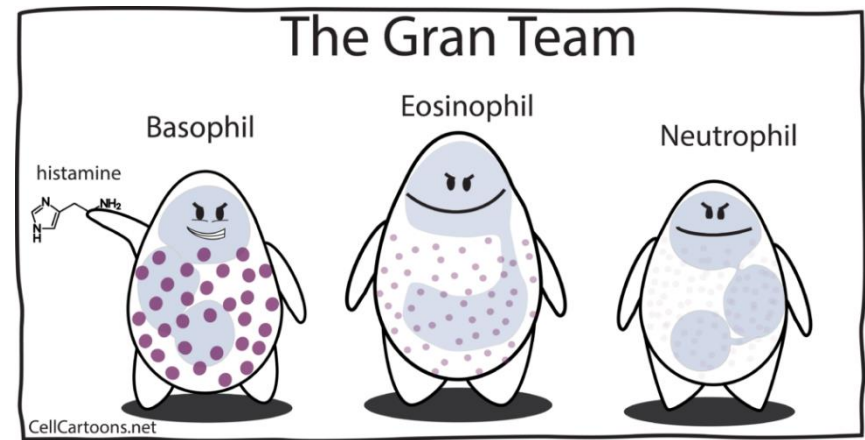
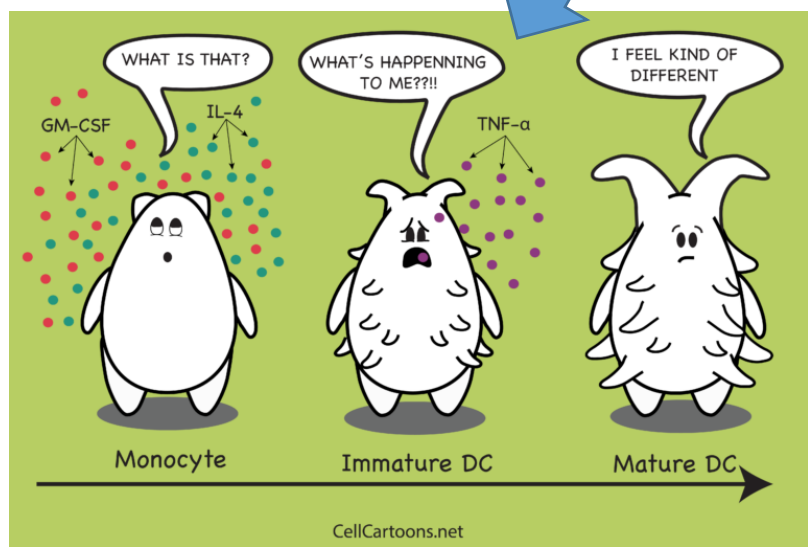
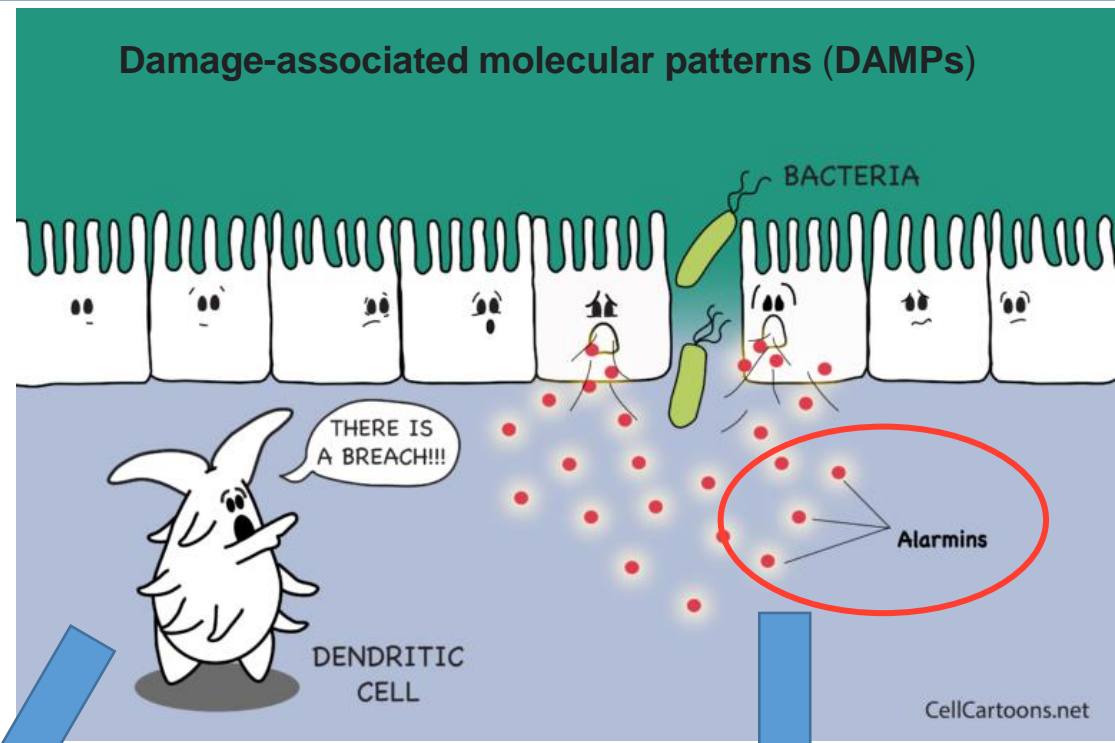
- Chemotaxe a extravazace leukocytů,
- Prozánětlivé cytokiny
  - interleukiny (e.g. IL-1, IL-8)
  - TNF α , TGF β
  - interferony
- Další signální molekuly
  - prostaglandiny
  - GM-CSF, M-CSF

A řada dalších

EPITELIÁLNÍ IMUNITNÍ ODPOVĚĎ

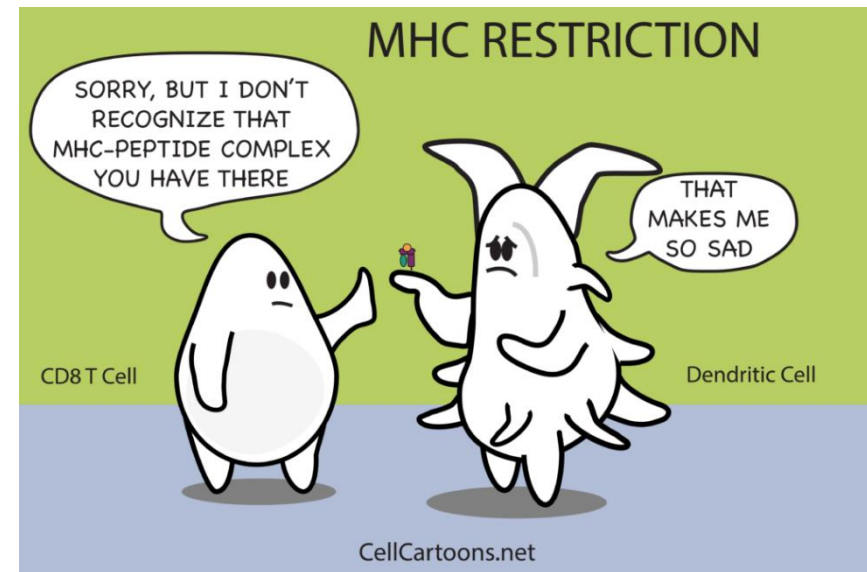
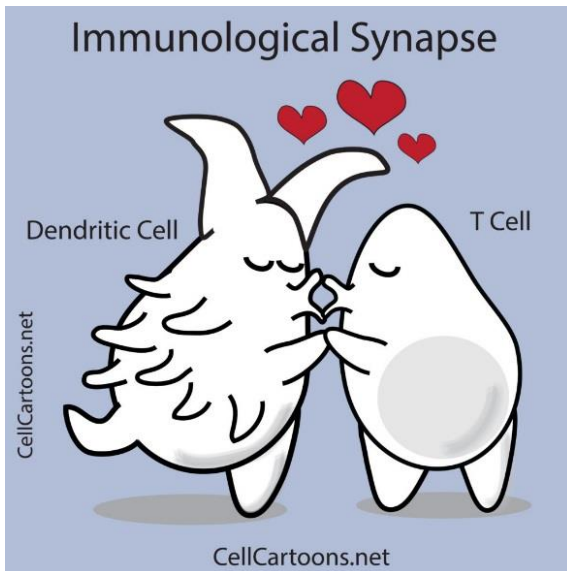
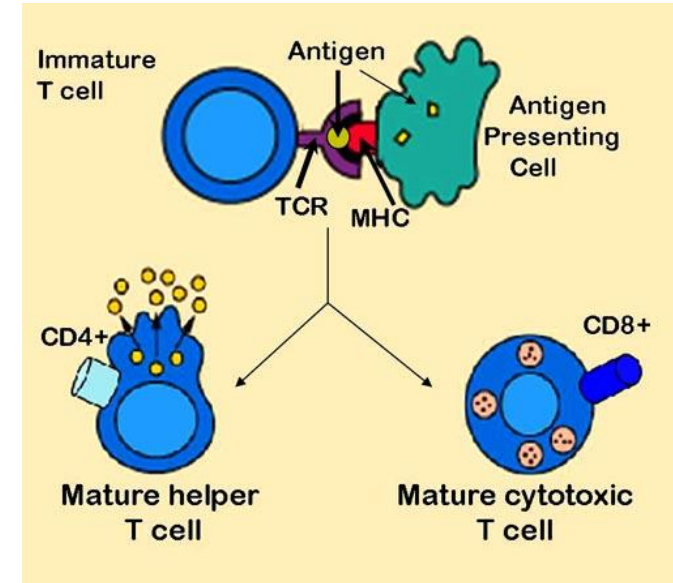
doi: 10.1111/imr.12577

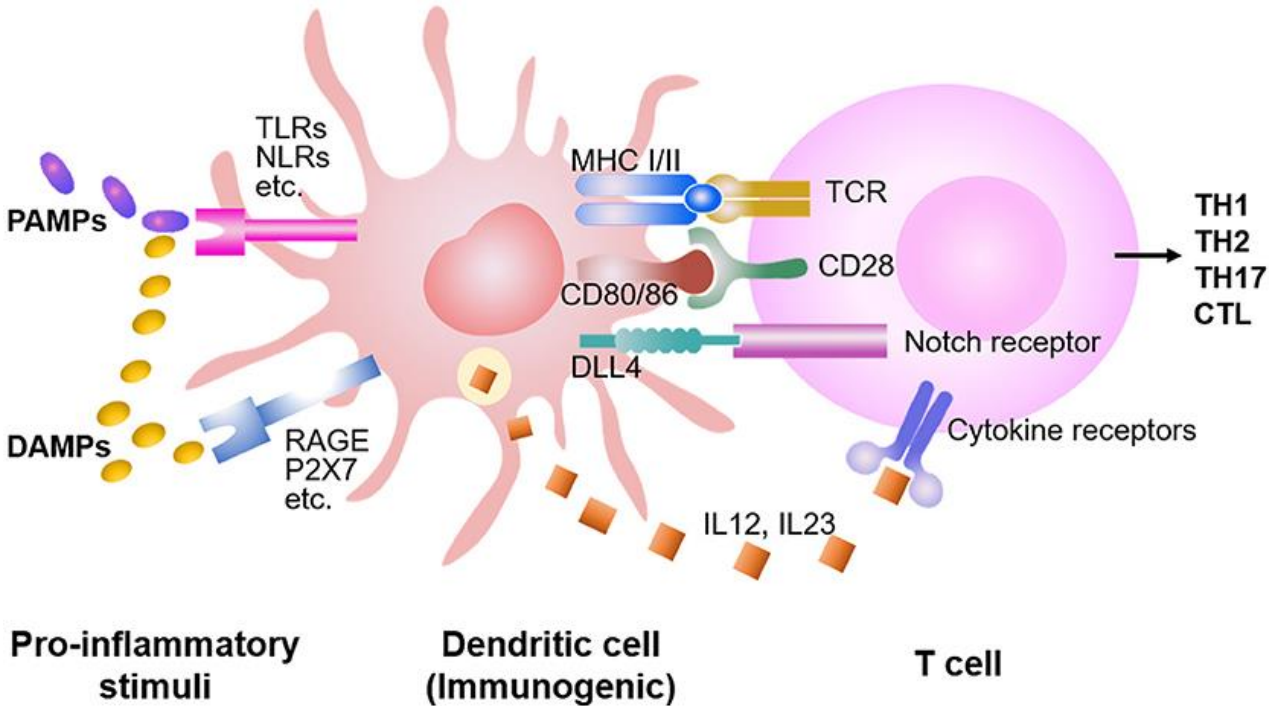
DENDRITICKÉ BUŇKY

- „profesionální“ antigen prezentující buňky = vysoká účinnost aktivace dalších imunitních buněk
- zpracování antigenu – MHC II
- produkce cytokinů
- monocyto-makrofágový systém
- lymfatické orgány, epitelie, vazivo

Rozpoznání antigenu vázaného na **MHC komplex** pomocí TCR receptoru je nezbytné pro aktivaci **T-buněk**

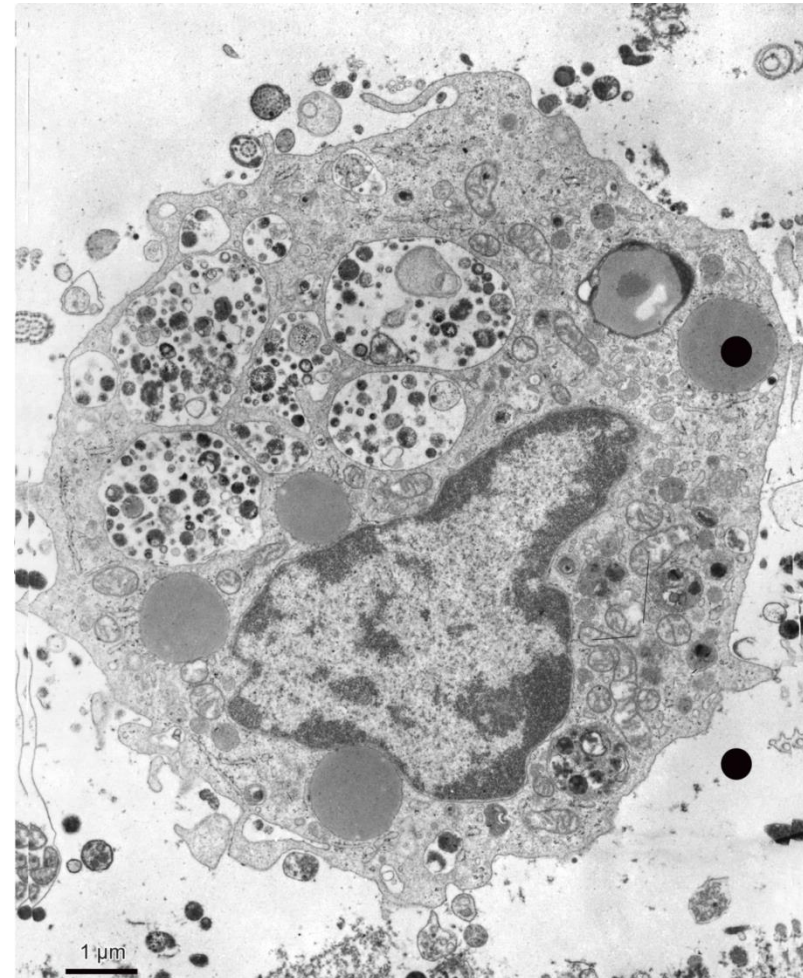

DENDRITICKÉ BUŇKY

MONOCYTO-MAKROFÁGOVÝ SYSTÉM

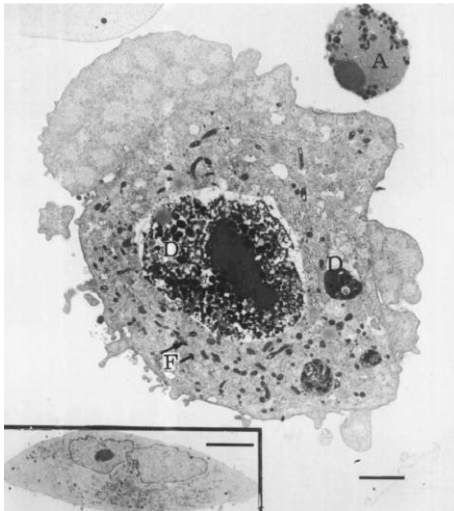
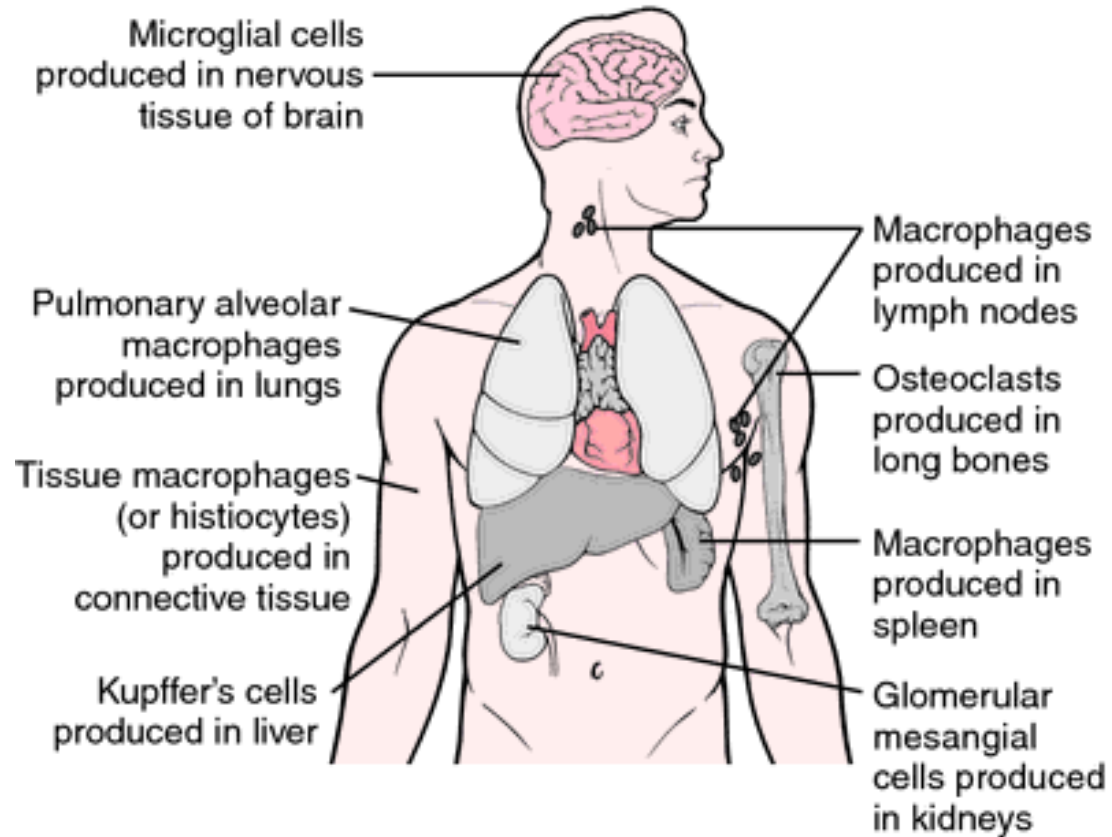
- Mononukleární fagocytární systém, retikuloendoteliální systém
- Fagocytóza větších částic
- Původ v kostní dřeni: monoblasty → monocyty
- Po extravazaci: monocyty → makrofágy
- Nepravidelný povrch (fagocytóza)
- Početné lysozomy
- Golgiho aparát a rER
- Dlouho žijící buňky (měsíce)

MONOCYTO-MAKROFÁGOVÝ SYSTÉM

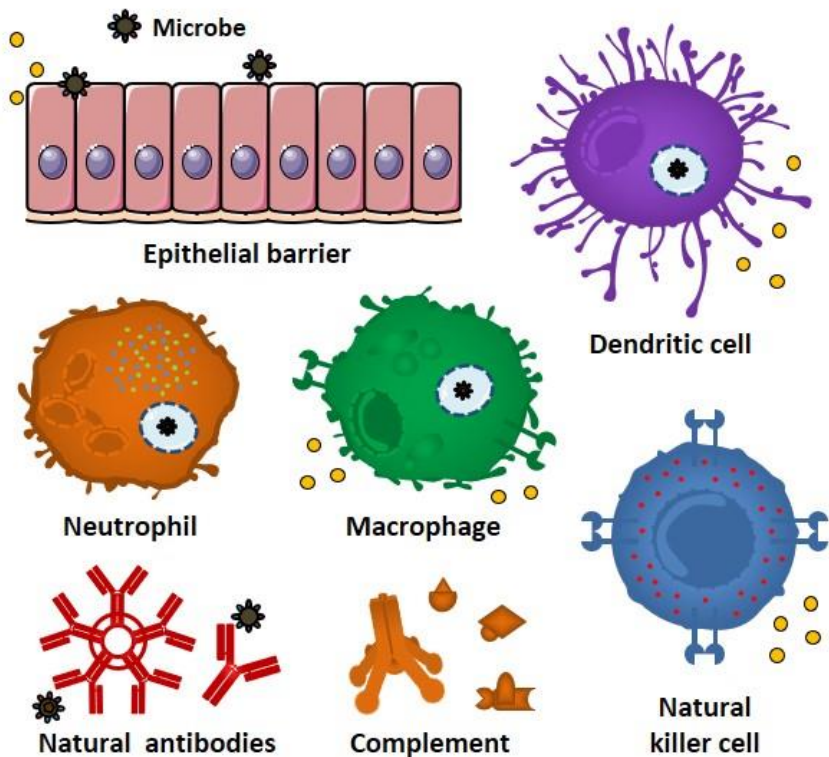
- monocyty (v cirkulaci)
- makrofágy (histiocyty ve vazivu)
- Kupfferovy buňky (játra)
- osteoklasty (kosti)
- mikroglie (CNS)
- alveolární makrofágy (plíce)
- makrofágy a dendritické buňky (lymfatické orgány, sliznice, vazivo)
- Langerhansovy buňky (epidermis)
- mesangiální buňky (ledviny)

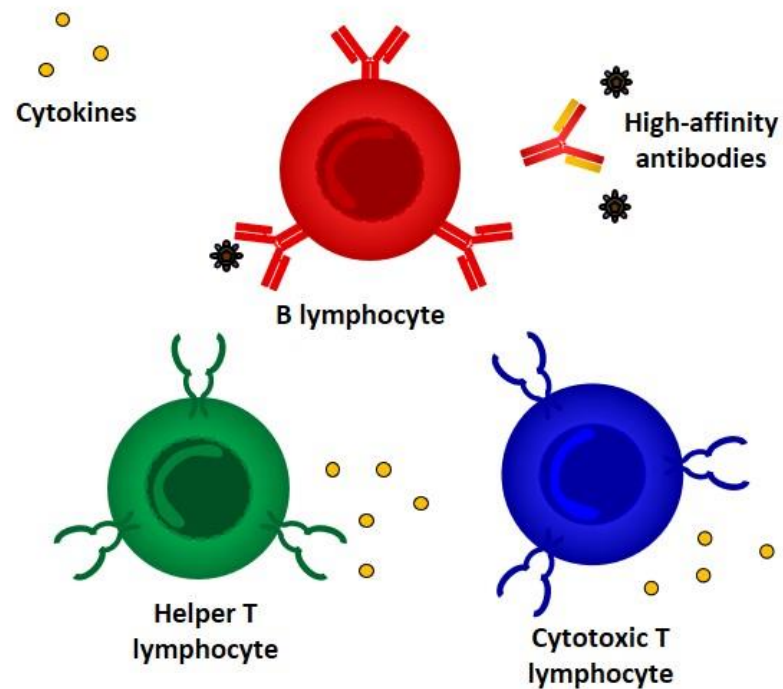

BUNĚČNÁ A ZÍSKANÁ IMUNITA

Innate Immunity

Adaptive Immunity

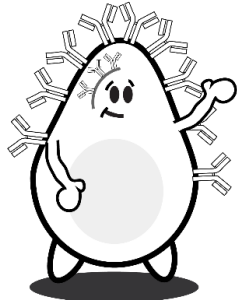
LYMFOCYTY

Lymphocytes

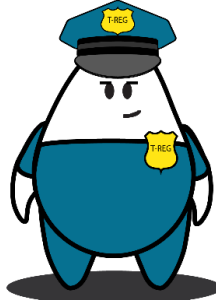
CD8 T Cell

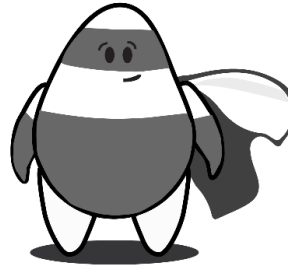
B Cell

Regulatory T Cell

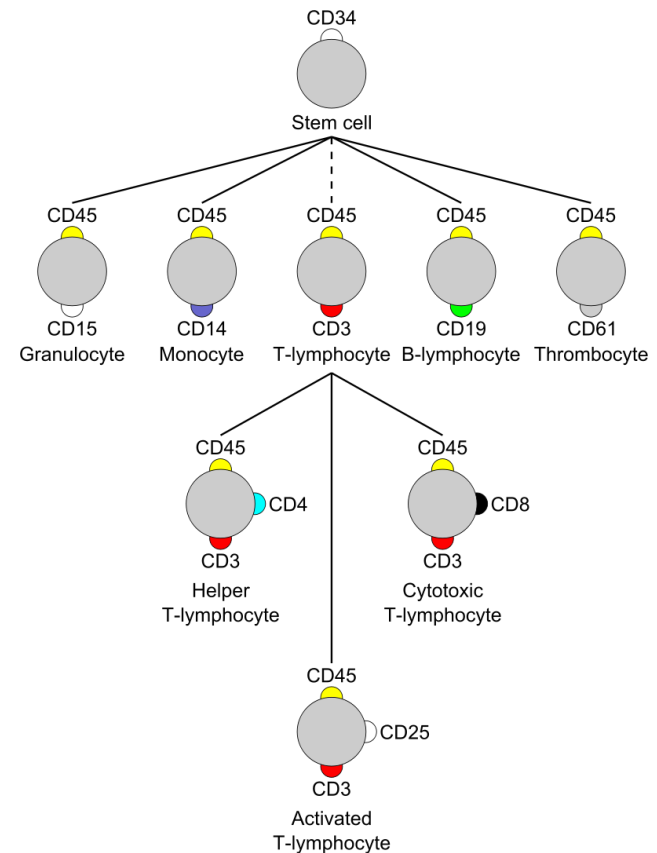

CD4 T Cell

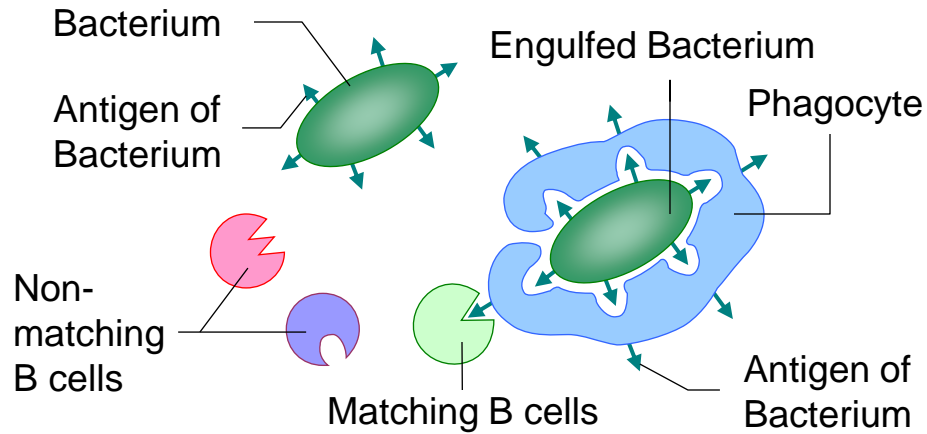

CellCartoons.net

- „Cluster of differentiation“, CD
- Imunofenotyp
- Molekulární signalizace řídící imunitní odpověď
- Klinicky vysoce relevantní mechanismy

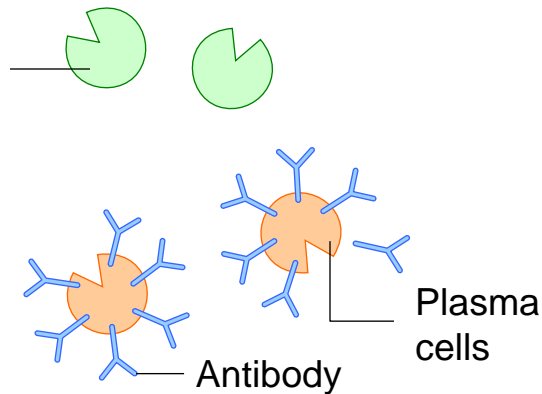

PROTILÁTKOVÁ (HUMORÁLNÍ) ODPOVĚĎ

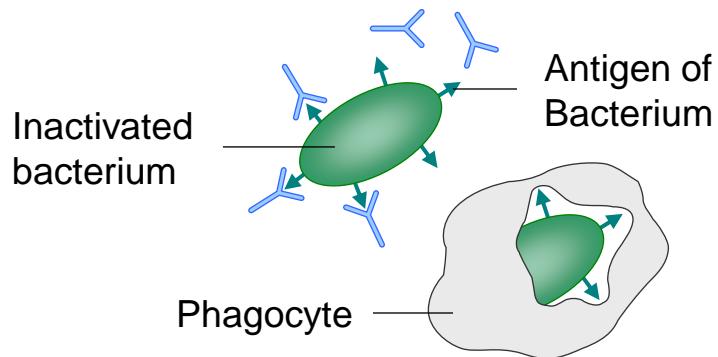

1. Prezentace antigenu a aktivace B-lymfocytů

Memory B cell
Second exposure to the same bacteria activates this cell to rapidly produce plasma cells

2. Aktivované B-lymfocyty proliferují

3. Většina B-lymfocytů diferencují do plazmatických buněk, část do paměťových

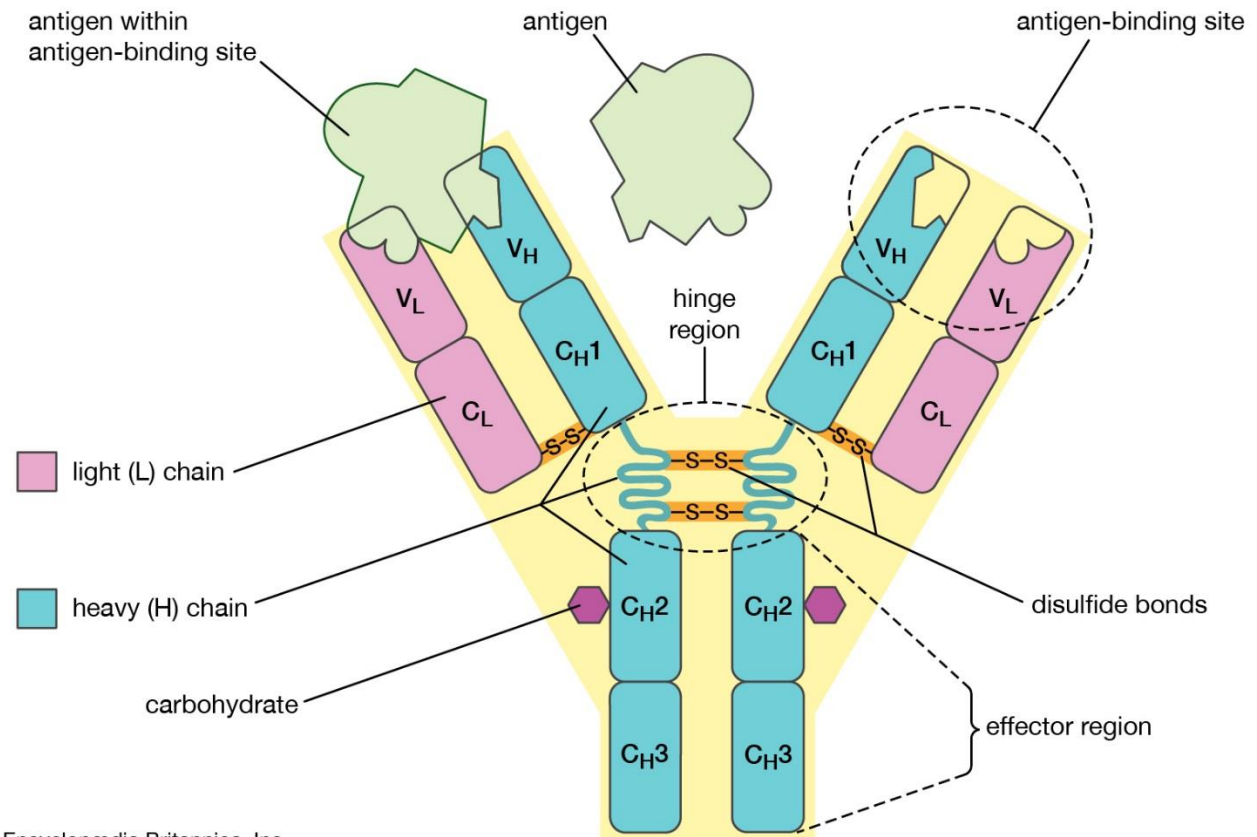
Take that
flu virus!!!

Plasma Cell
Shooting Antibodies

PROTILÁTKY

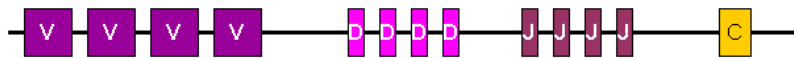
- Imunoglobuliny
- Velké proteiny se zvláštní strukturou a doménami schopnými vázat antigeny
- Variabilní a konstantní oblasti

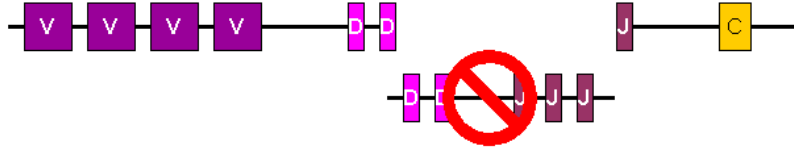
PROTILÁTKY

- Přestavba genomu ve de k produkci jedinečných mRNA kódující imunoglobulinové řetězce (>10 billions)
- „V(D)J rekombinace“ během vývoje
- „Isotype switching“

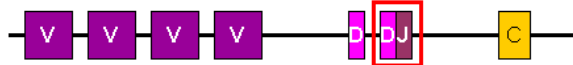
Genes in heavy chain locus

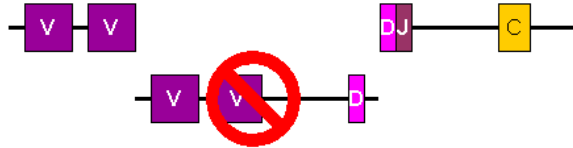
Removal of unwanted D and J gene segment

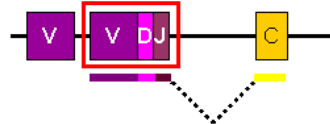
Recombination of D and J exons – DJ recombination

Removal of unwanted V and D gene segment

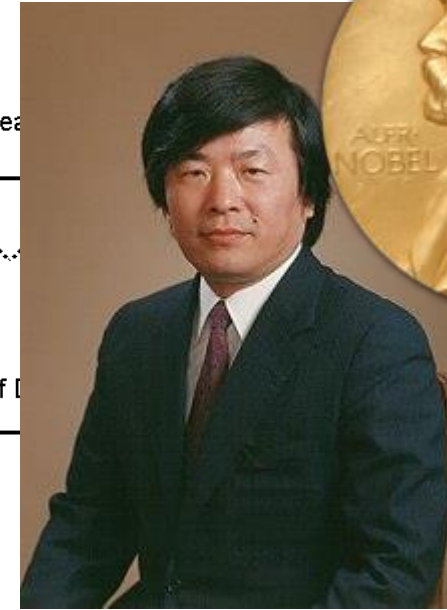

Recombination of V and DJ exons – VDJ recombination

Antibody transcript will also include constant domain gene

Susumu Tonegawa
Nobel prize 1987

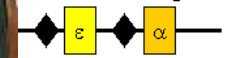
Genes in heavy chain locus

Removal of D and J gene segment

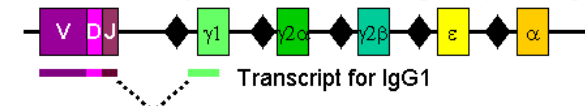
Between switch regions

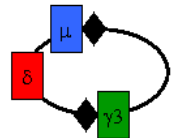
Non-homologous end joining of DNA at switch regions

Genes in heavy chain locus of an IgG expressing B cell

Transcript for IgG1

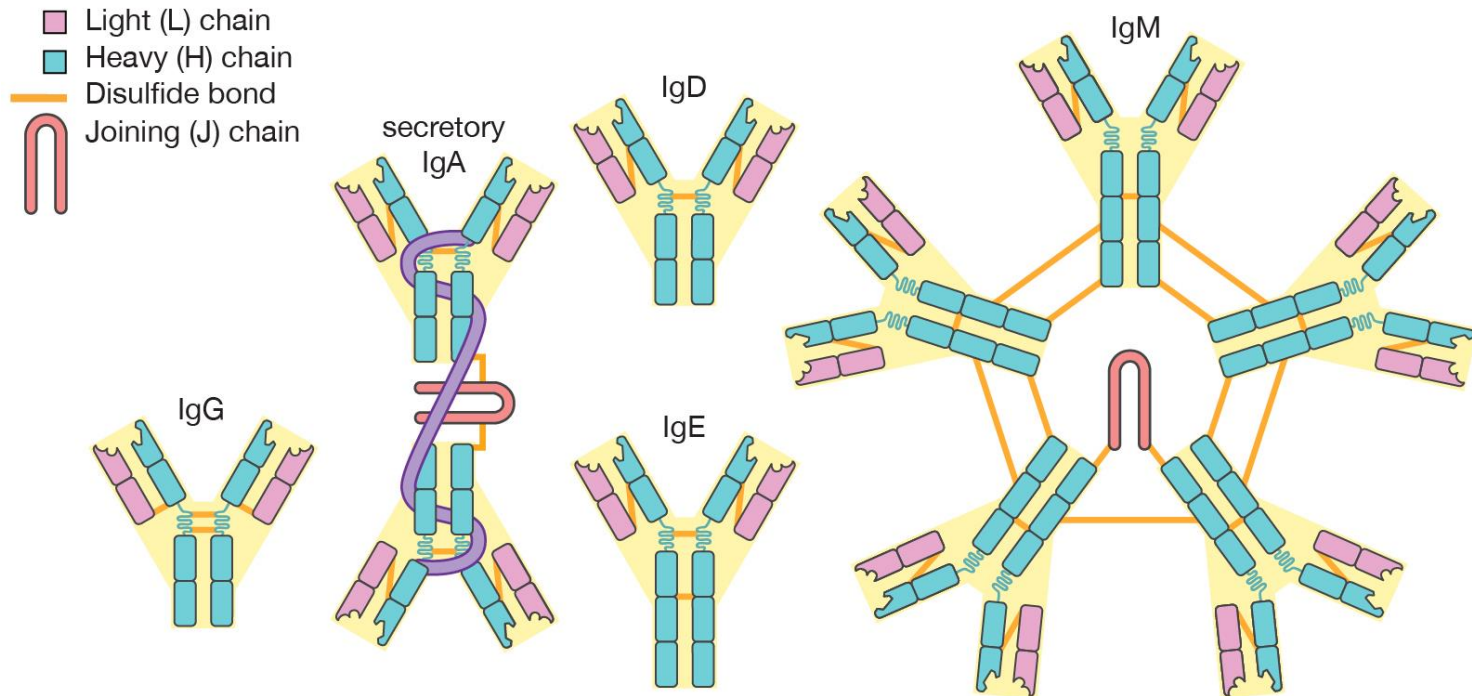

Excised DNA segment

PROTILÁTKY

- 5 základních tříd
  - IgG: nejběžnější (>75%), stabilní
  - IgA: exokrinní sekret, sliznice
  - IgM: aktivátor komplementu
  - IgE: aktivátor žírných buněk
  - IgD: aktivátor B-lymfocytů

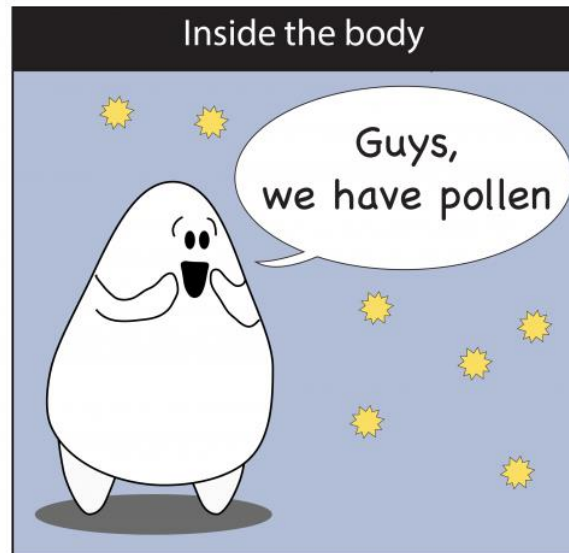

PROTILÁTKY

- IgE: aktivátor žírných buněk

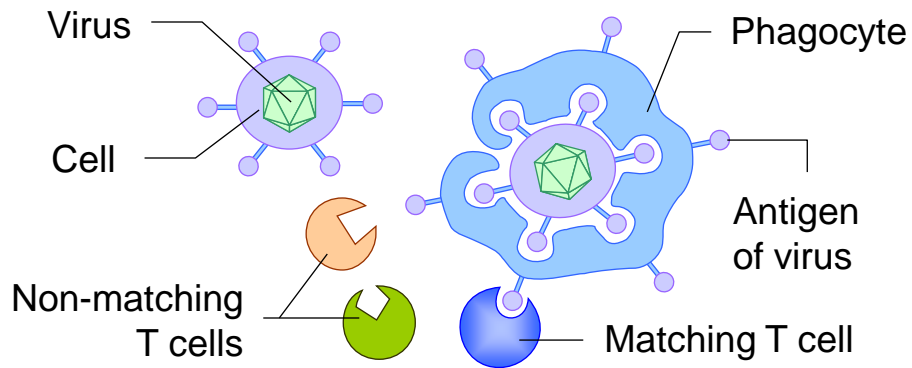

CellCartoons.net

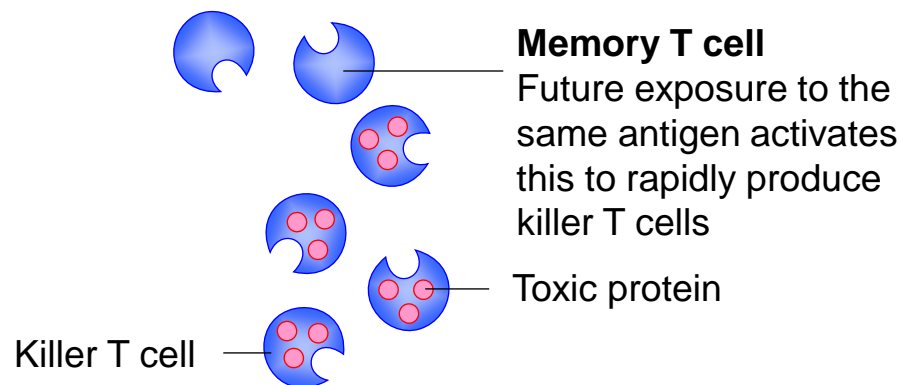

CellCartoons.net

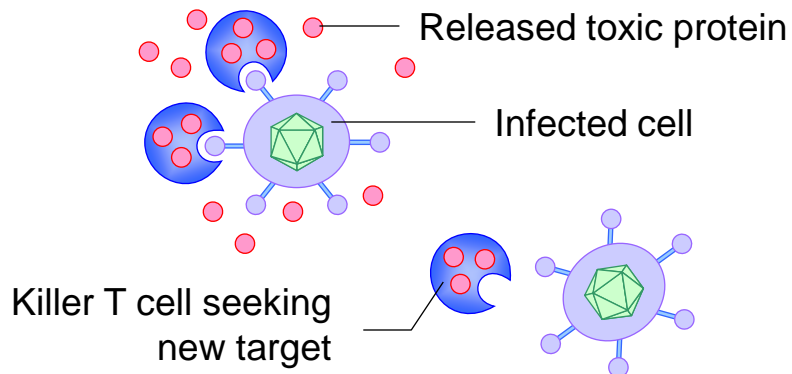
BUNĚČNÁ ODPOVĚĚ

1. Prezentace antigenu a aktivace T-lymfocytů

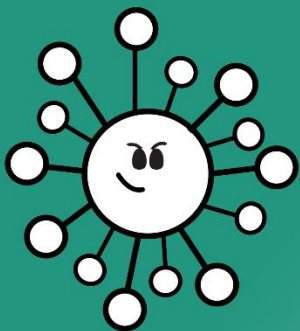

2. T-lymfocyty diferencují do cytotoxických, regulačních a paměťových T-lymfocytů

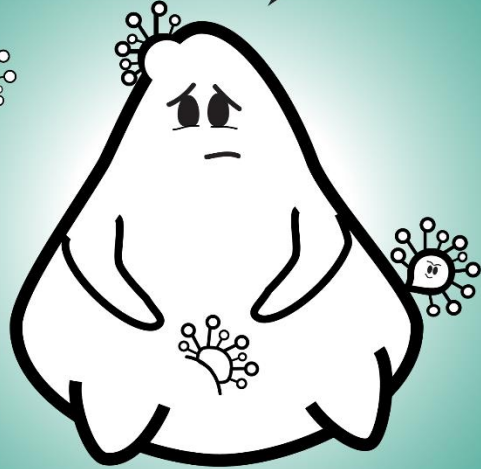
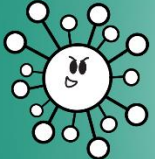
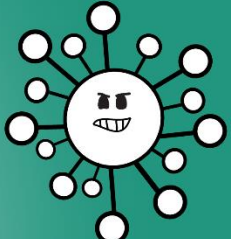
3. Cytotoxické (T_c) lymfocyty eliminují abnormální buňky

BUNĚČNÁ ODPOVĚĎ

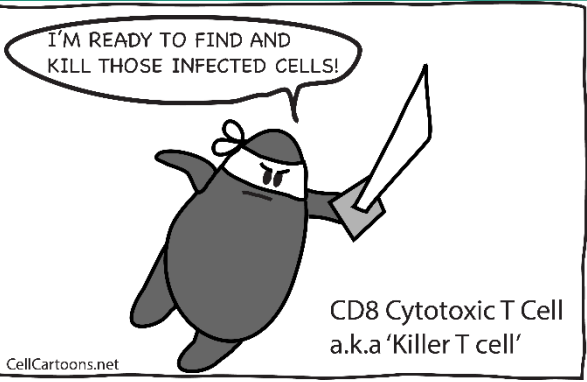
Oh nooo!
I'm shedding virus particles!
Does that mean I'm infected?
What will happen to me?

VIRAL PARTICLES

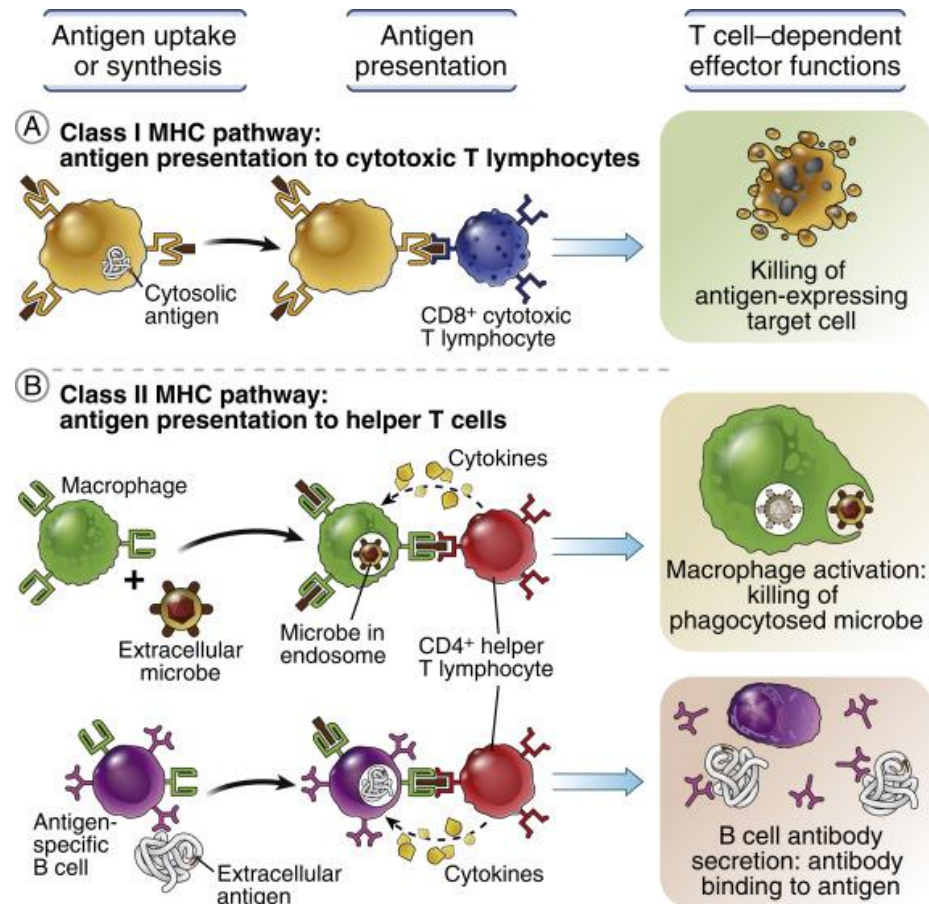
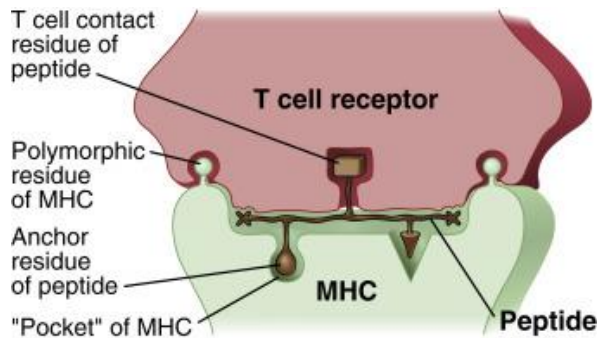
INFECTED CELL

CellCartoons.net

MHC PROTEINY

- Hlavní histokompatibilní komplex (MHC)
- Aktivace nebo utlumení T-lymfocytů
- „Peptidový display“
- MHC I: všechny jaderné buňky a trombocyty
- MHC II: antigen prezentující buňky
- (MHC III: strukturně podobné MHC I a II, al spíše s nepoznanou funkcí v imunitní odpovědi)

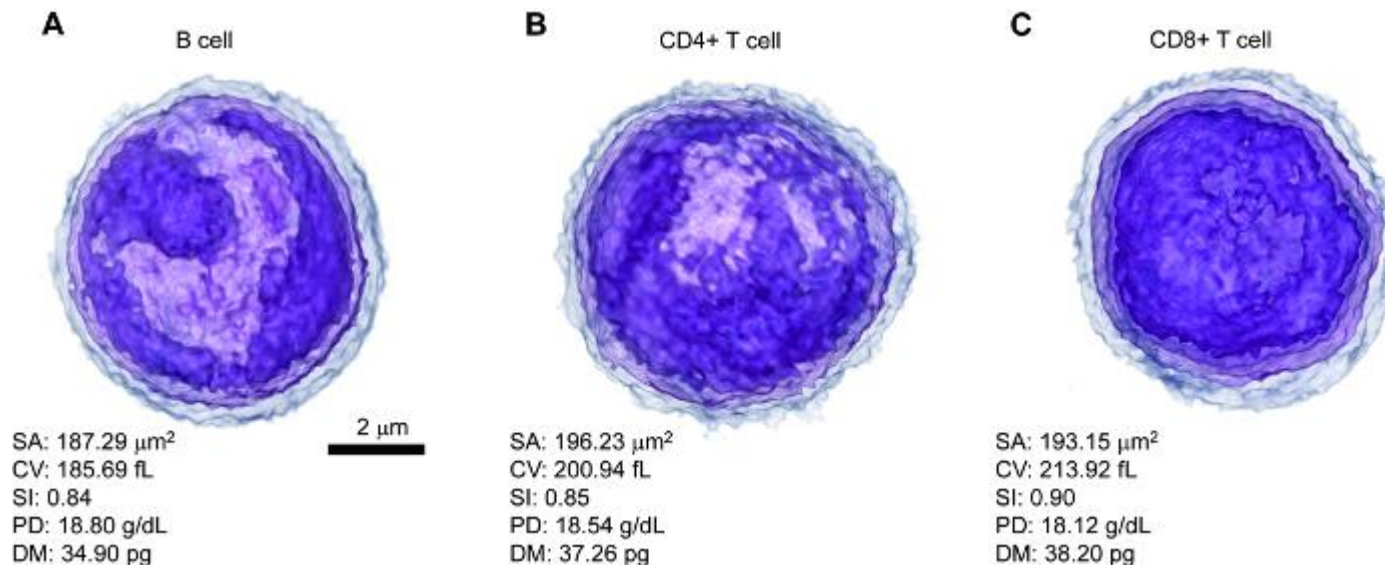
B- A T- LYMFOCYTY V LIDSKÉM TĚLE

T-lymfocyty

- Parakortikální zóny lymfatických uzlin
- Bílá pulpa sleziny (periarteriolární pochva)
- Interfolikulární oblasti dalších lymfatických orgánů (tonsily)

B-lymfocyty

- Lymfatické uzlíky a medulární provazce lymfatických uzlin
- Lymfatické uzlíky a marginální zóny bílé pulpy sleziny
- Lymfatické uzlíky v jiných orgánech

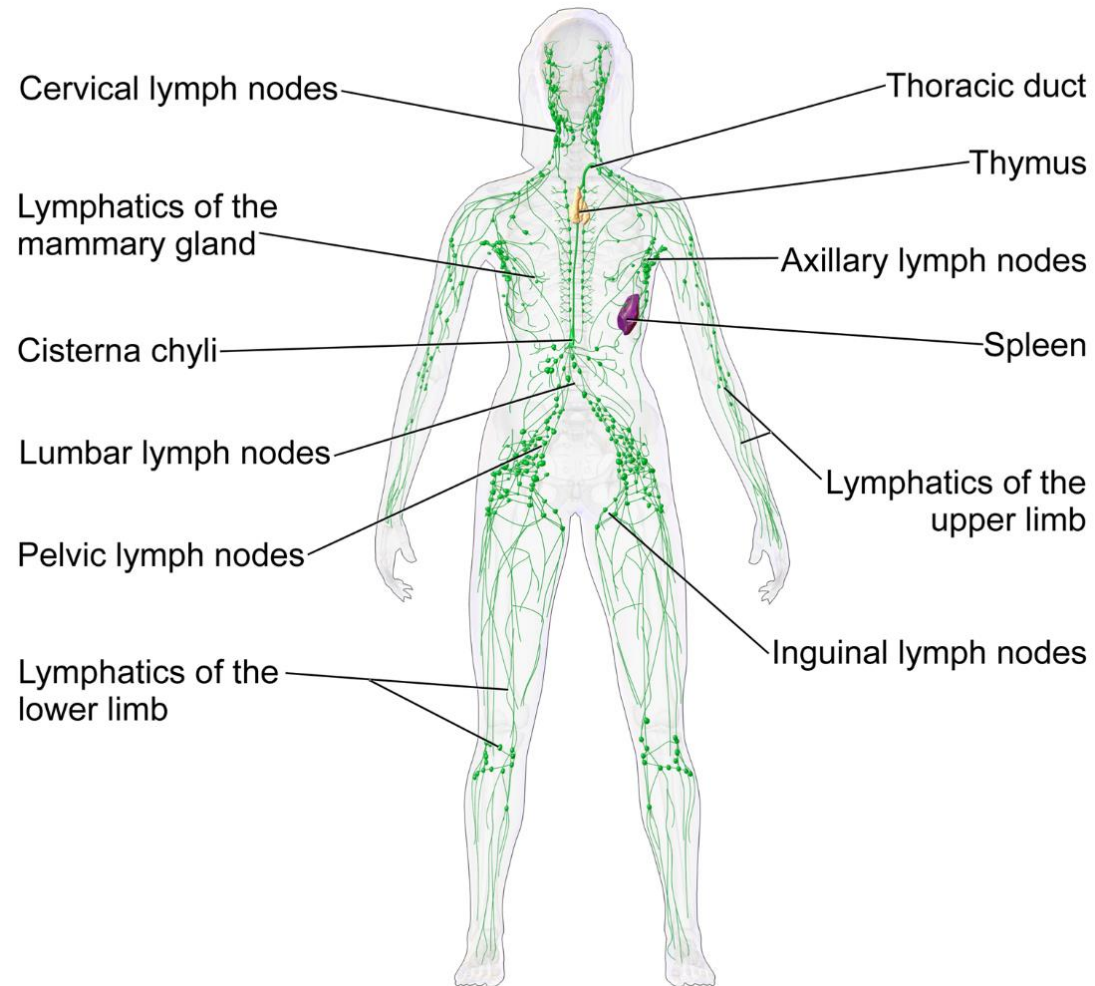

ZÍSKANÁ IMUNITA

Histologie:

- Leukocyty
  - Lymfocyty
  - Antigen prezentující buňky
- Lymfatické orgány

Primární lymfatické orgány

- Kostní dřeň
- Thymus

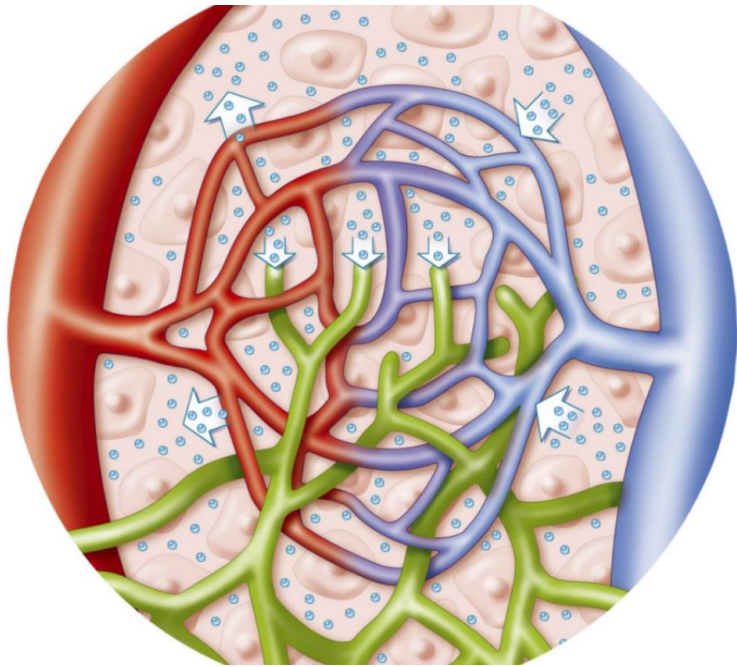
Sekundární lymfatické orgány

- Lymfatické uzliny
- Slezina
- MALT, tonsily, apendix

Tkáně

- Krev
- Lymfa
- Sliznice
- Vazivo

Lymfatické cévy

Funkce

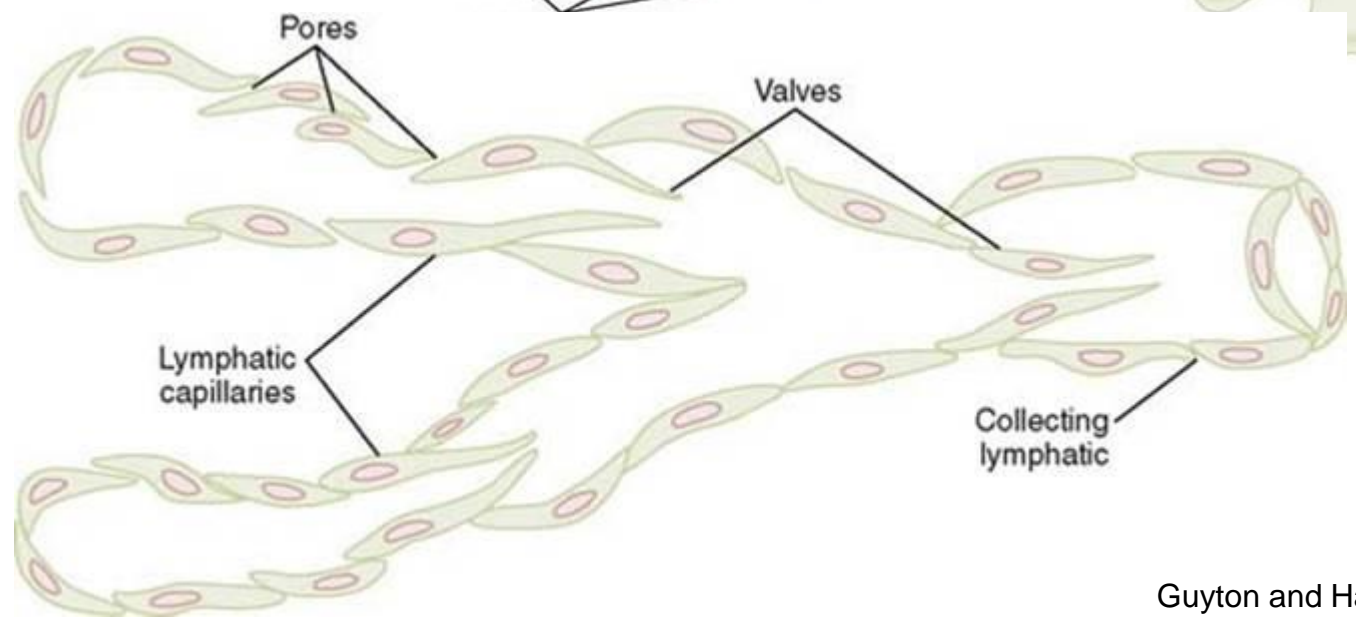
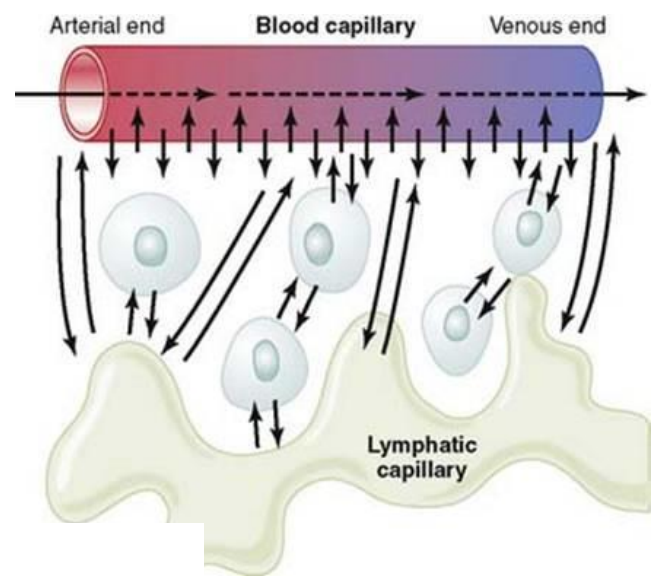
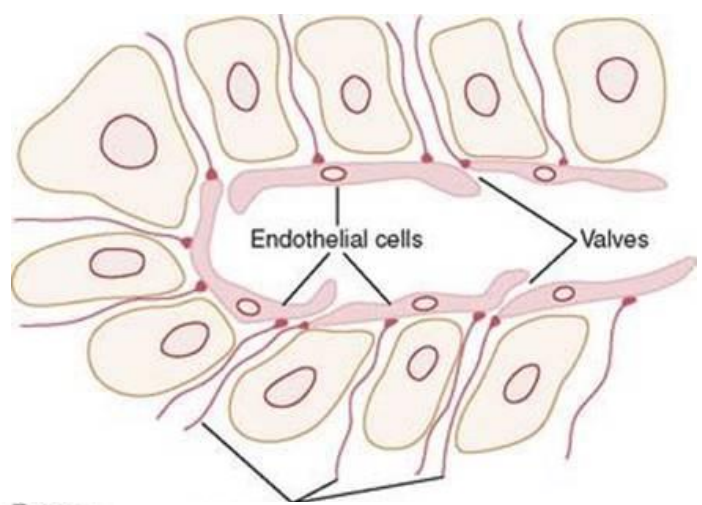
- Sbírají tkáňový mok (intersticiální tekutinu)
- Mikroprostředí pro vývoj a maturaci lymfocytů
- Transport lipidů (chylomikrony)

Histologie

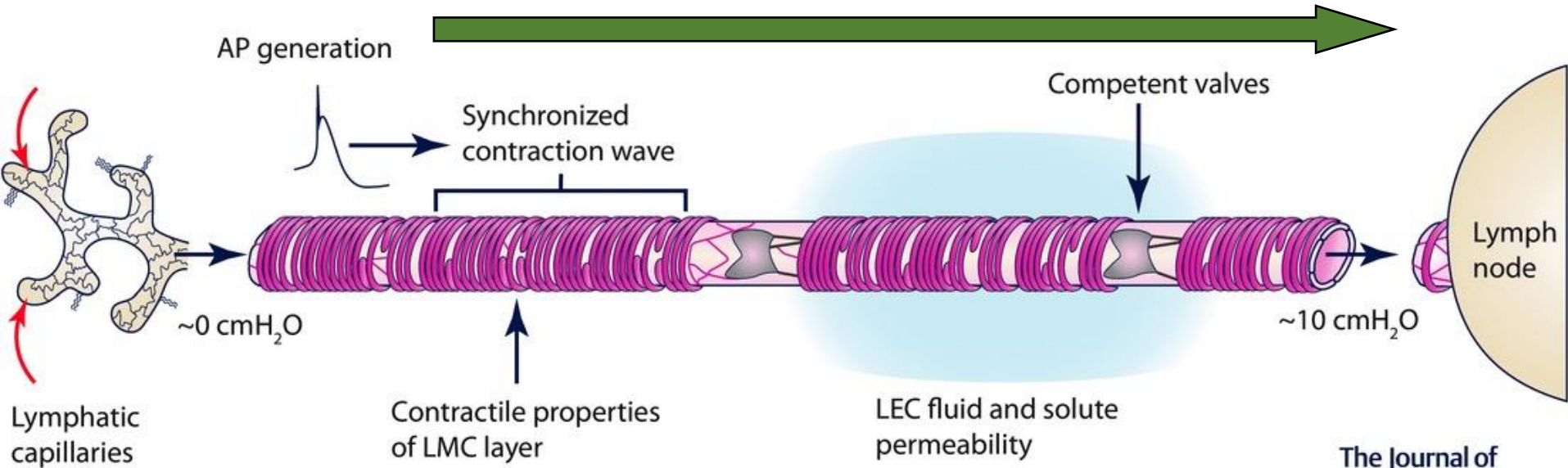
- Lymfatické kapiláry
  - Tenkostěnné, slepě zakončené cévy s nepravidelnou laminou basalis
  - Vlákna, malé chlopně
- Lymfatické cévy
  - T. intima – endotel a subendoteliální c.t.
  - T. media – několik vrstev hladkých svalových buněk
  - T. adventitia – kolagenní vazivo
- Podobné malým vénám
- Chlopně odvozené z t. intima
- Otevírají se do d. thoracicus a d. lymphaticus dx. → v. subclavia

LYMFATICKÁ CIRKULACE

Lymfatické kapiláry

Tok lymfy je jednosměrný

Složení lymfy

- Obsahuje podobnou koncentraci iontů jako krevní plasma, ale mnohem méně proteinů
- Na lipidy bohatá lymfa ze střev - chylus
- Imunitní buňky
- Objem lymfy v cirkulaci - cca 1l (2-2.5l lymfy vzniká každý den z tkáňového moku)

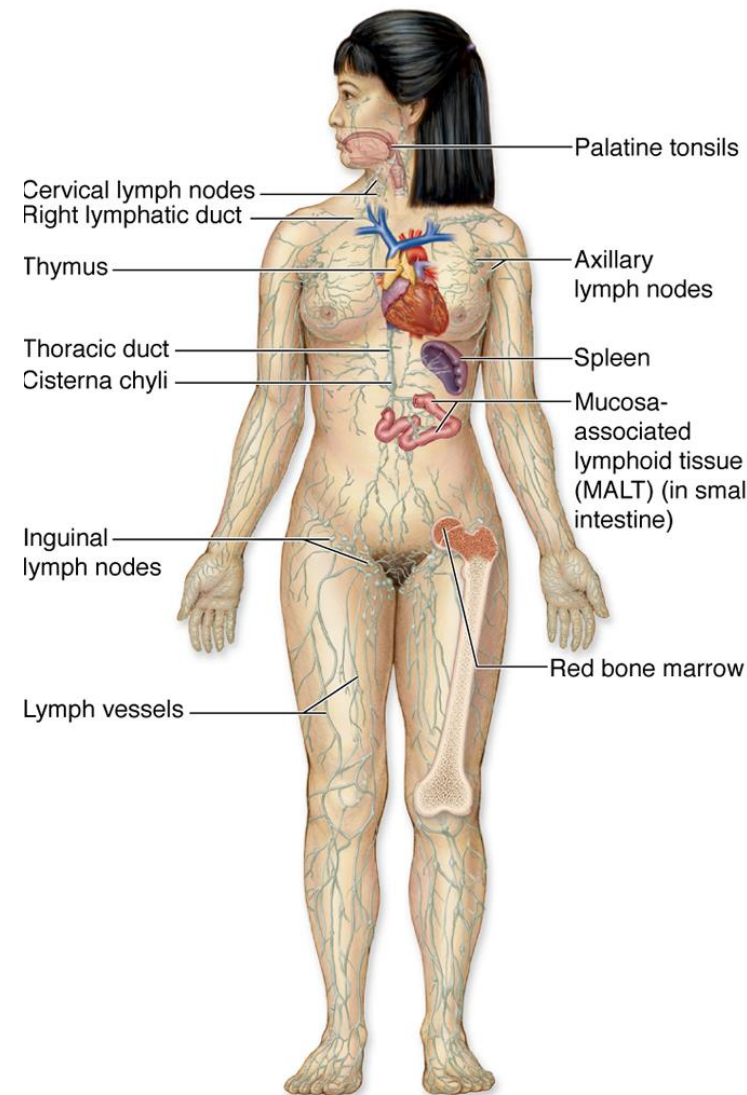
LYMFATICKÉ ORGÁNY

Primární (centrální):

- thymus
- kostní dřeň

Sekundární (periferní):

- opouzdřené – lymfatické uzliny, slezina
- neopouzdřené (nebo jen částečně)
  - asociované se sliznicí - „mucosa associated lymphoid tissue“ – **MALT**
  - tonsily
  - lymfatické uzlíky ve slizničním vazivu různých orgánů

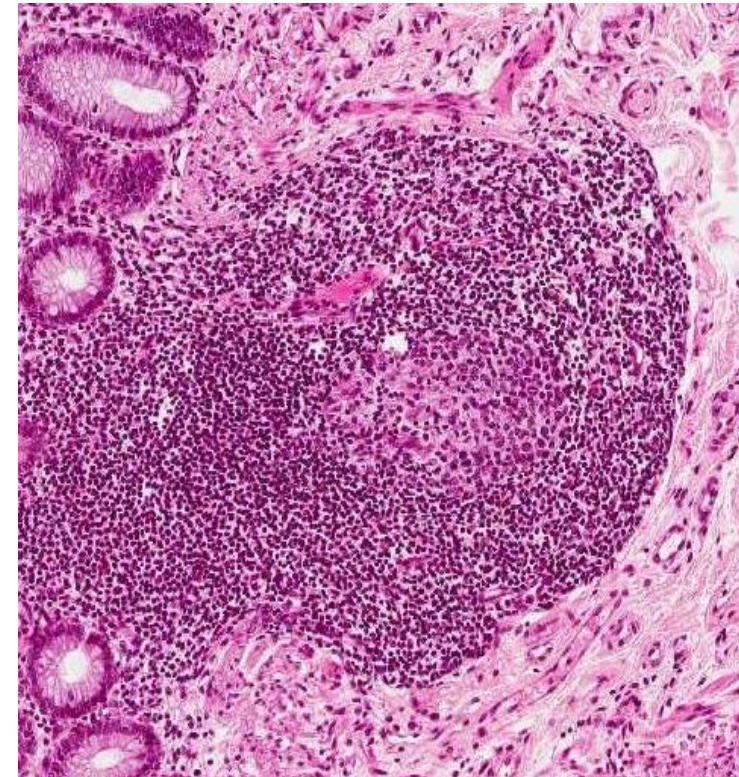
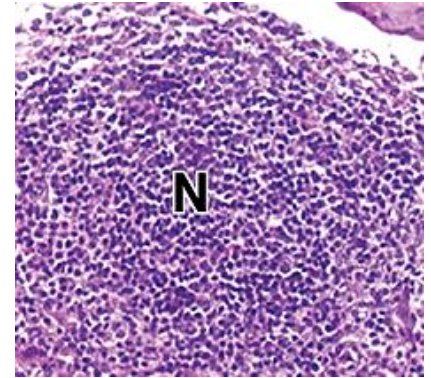

LYMFATICKÝ UZLÍK

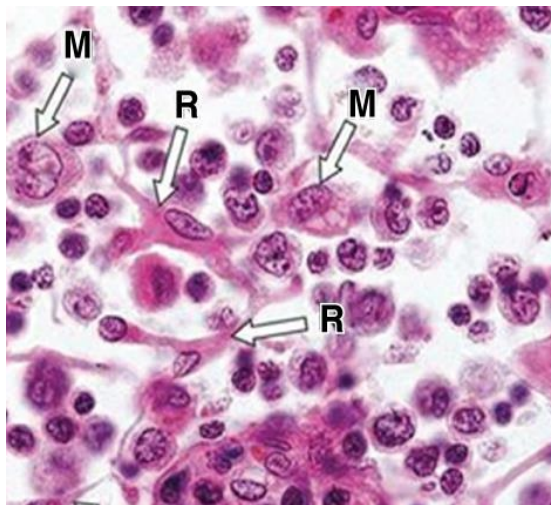
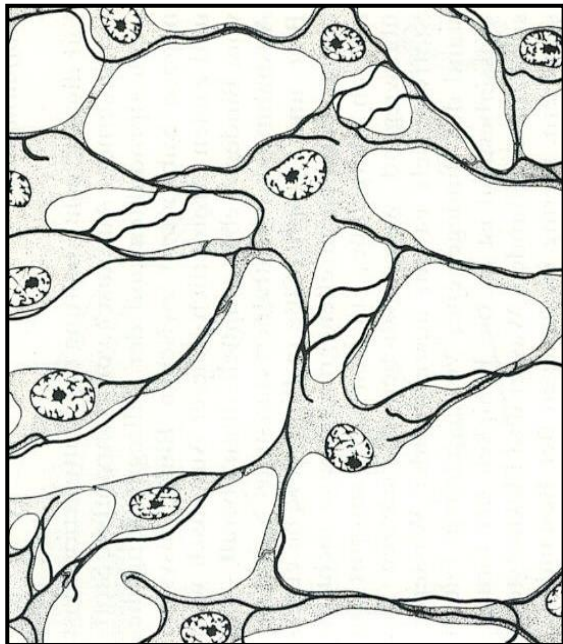
Folliculus, nodulus lymphaticus

- neopouzdržené agregáty retikulárního vaziva a lymfocytů
- periferní lymfatické orgány
- sliznice dutých orgánů (GIT, dýchací, močový, pohlavní systém)

- **primární uzlíky** – před kontaktem s antigenem
- **sekundární uzlíky** – stimulované antigenem
  - světlé germinativní (zárodečné) centrum
  - tmavá plášťová zóna

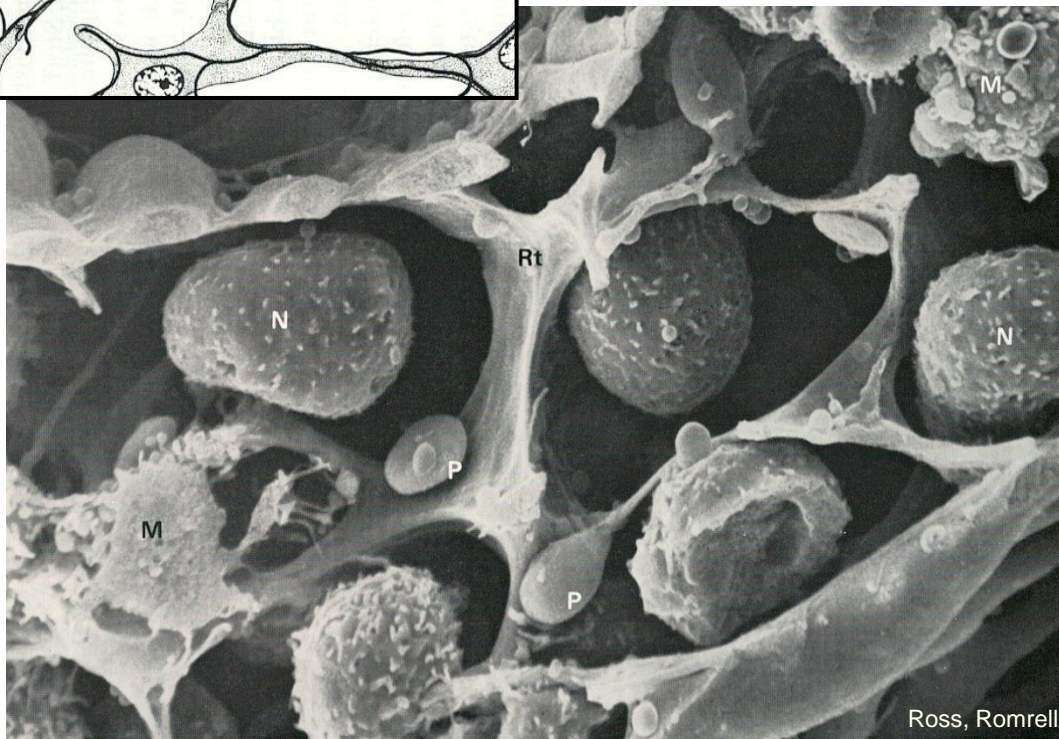

LYMFATICKÁ (LYMFORETIKULÁRNÍ) TKÁŇ

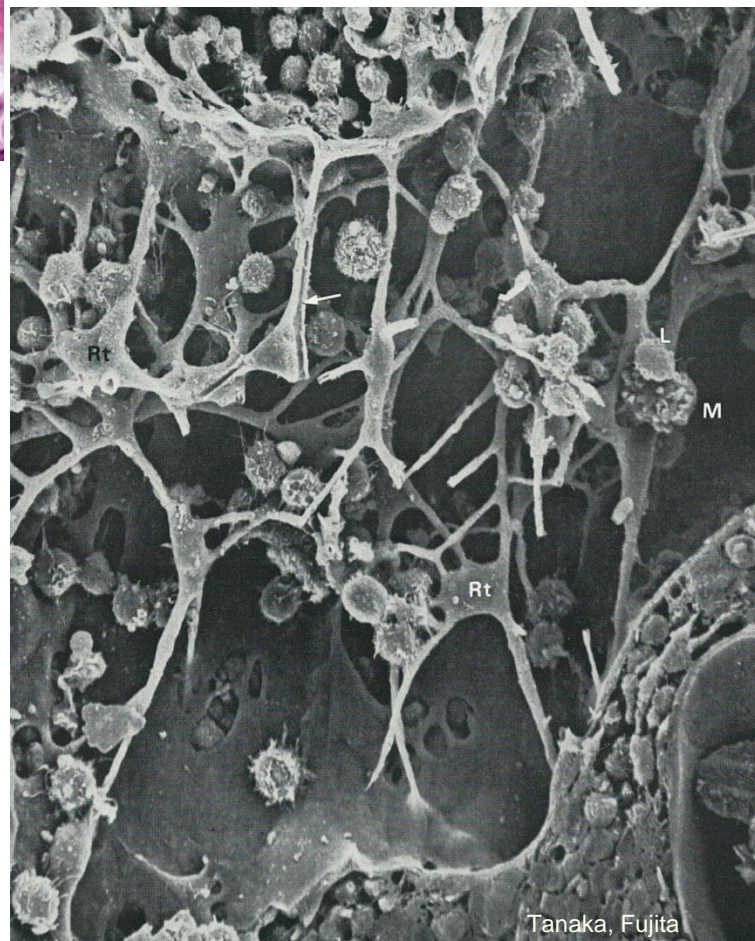

Mescher

- retikulární vazivo a lymfocyty

Ross, Romrell

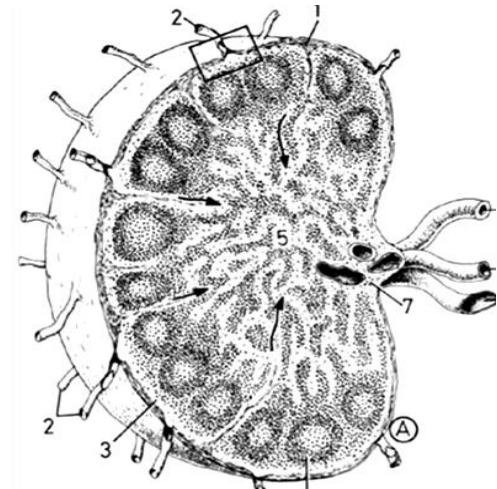
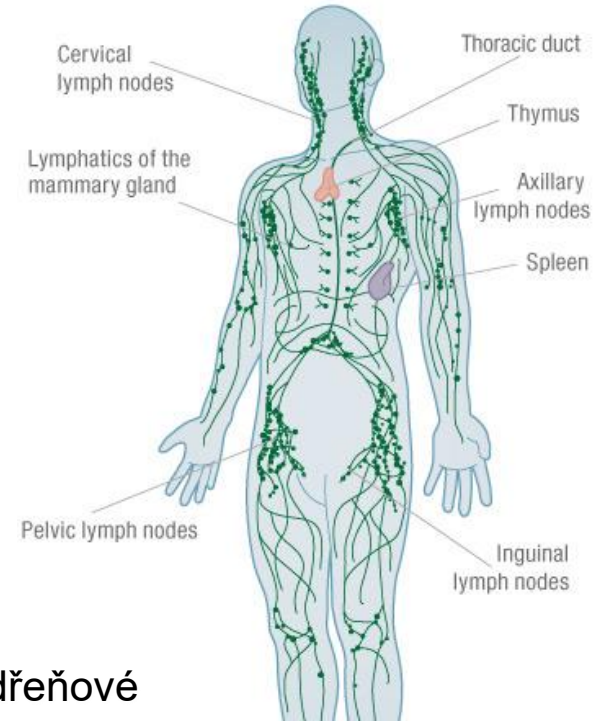

Tanaka, Fujita

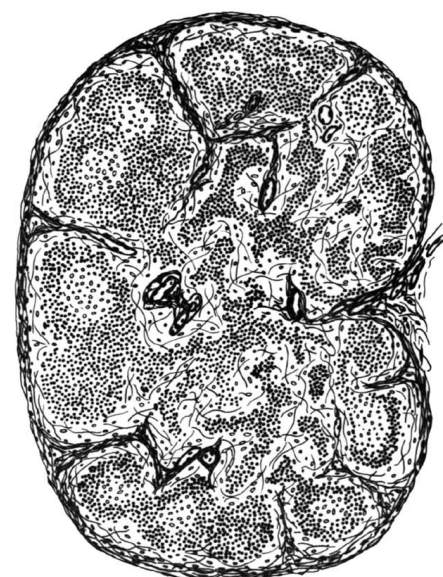
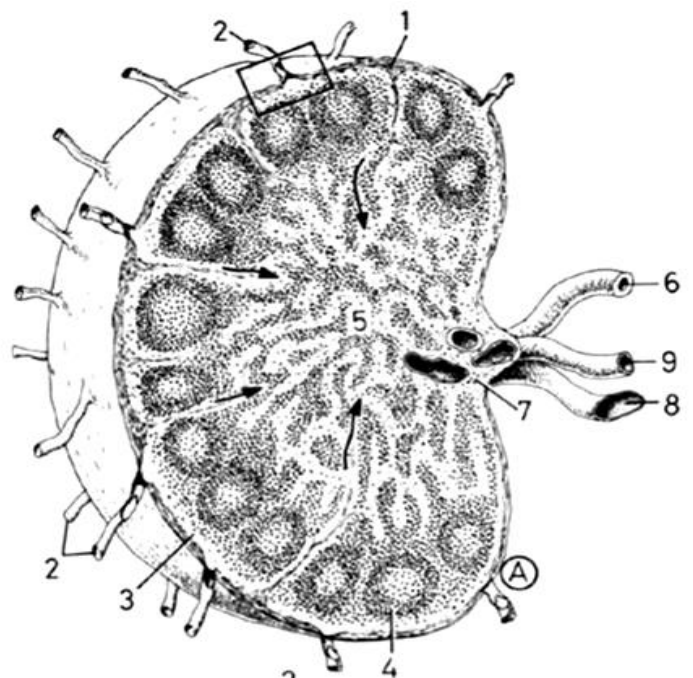

LYMFATICKÁ UZLINA (nodus lymphaticus, lymphonodus)

- Vazivový obal, *hilus*
- parenchymy = lymforetikulární tkáň
- kůra (lymfatické uzlíky a sinusy) (B-lymfocyty)
- dřeň (provazce a sinusy) (B-lymfocyty)
- parakortikální oblast (T-lymfocyty)
- sinusy: subkapsulární (marginální), perifolikulární (kortikální), dřeňové
- *Litorální buňky* – výstelka sinusů, fagocytóza

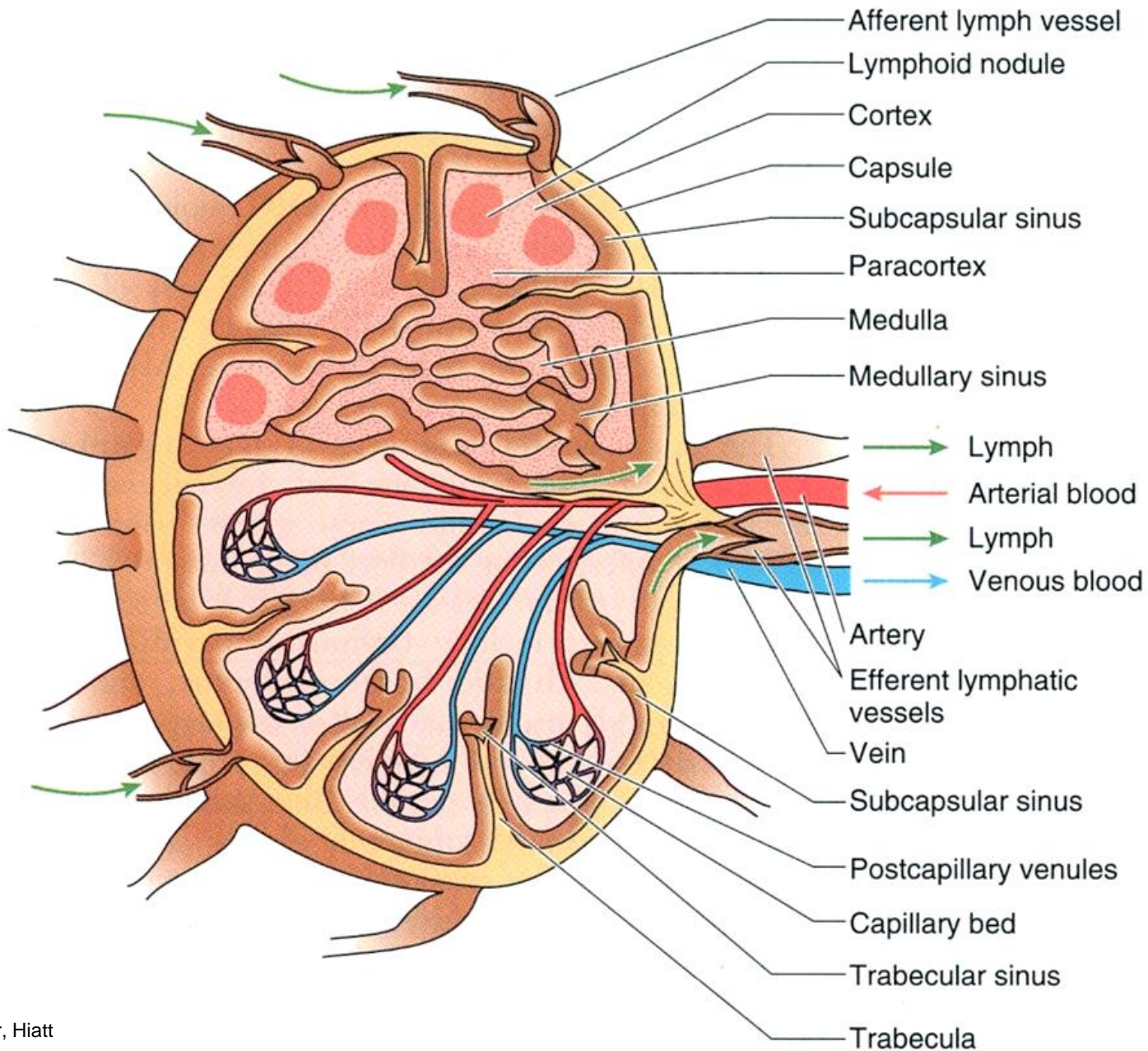

LYMFATICKÁ UZLINA (nodus lymphaticus, lymphonodus)

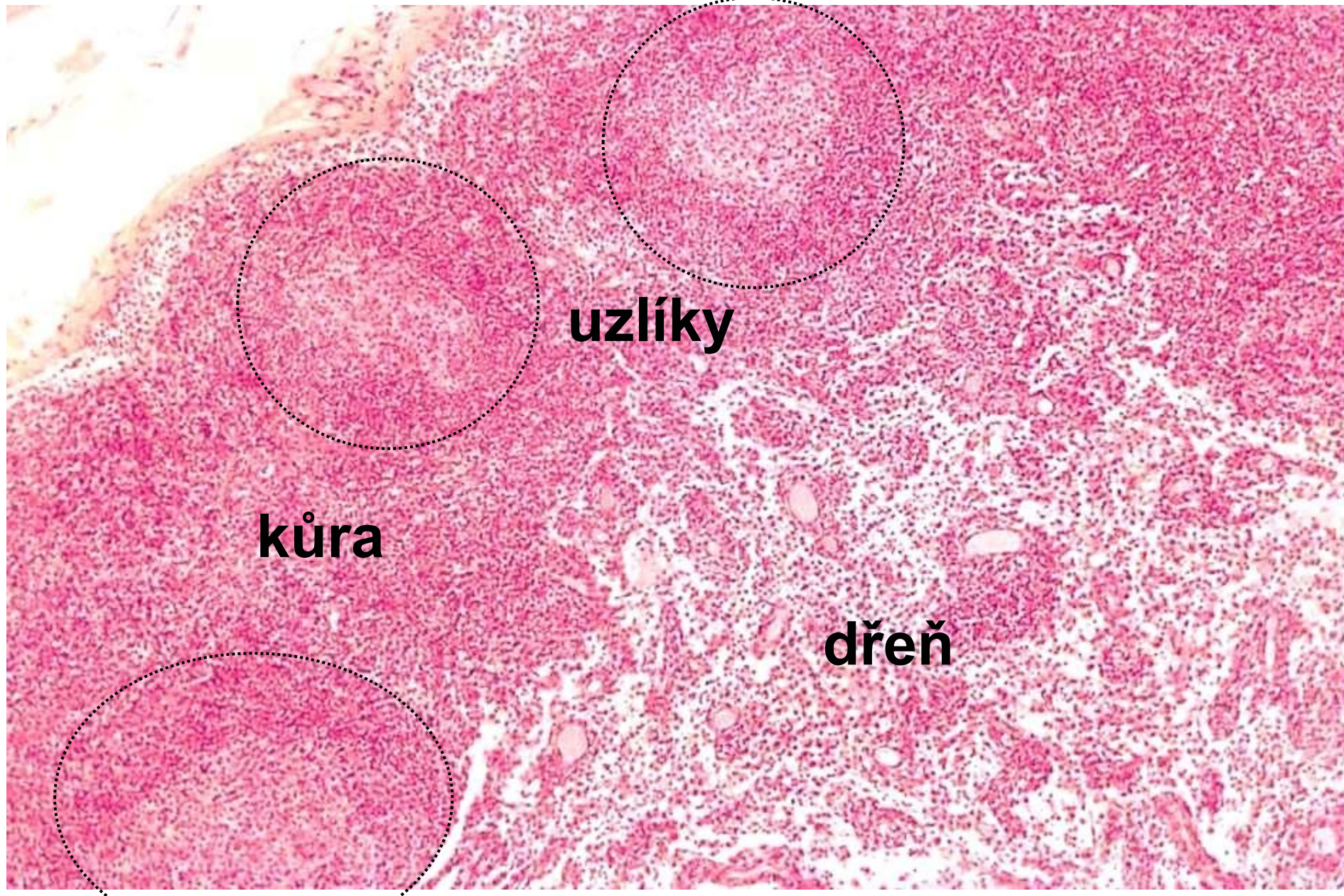

KREVŇÍ A LYMFATICKÁ CÍRKULACE V UZLINĚ

LYMFATICKÁ UZLINA (nodus lymphaticus, lymphonodus)

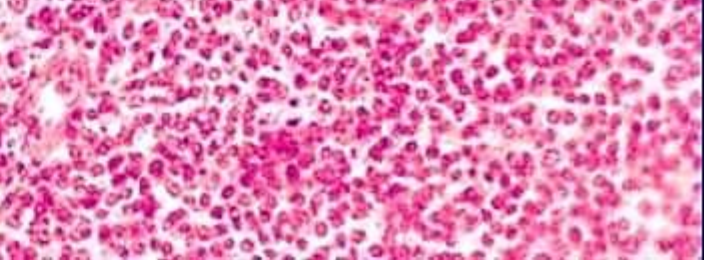
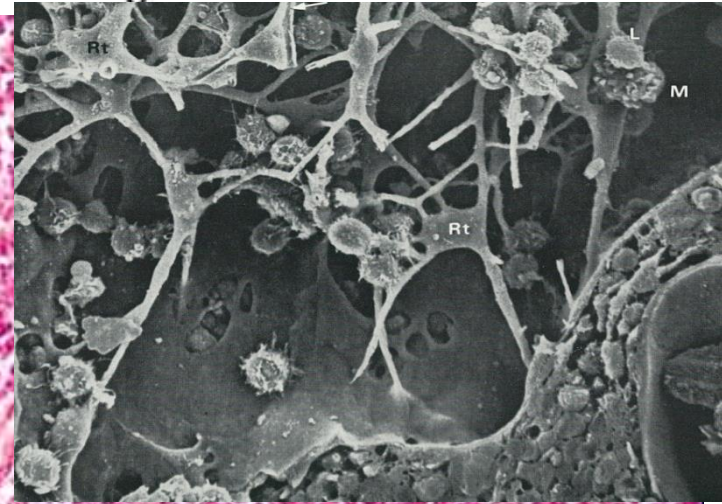
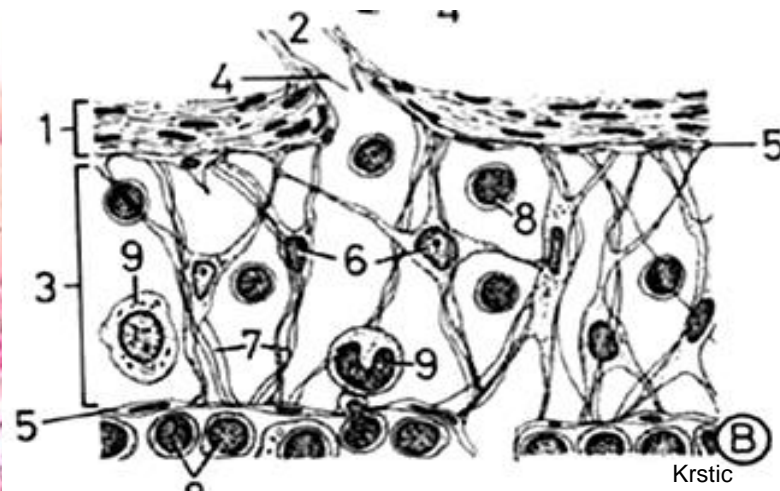
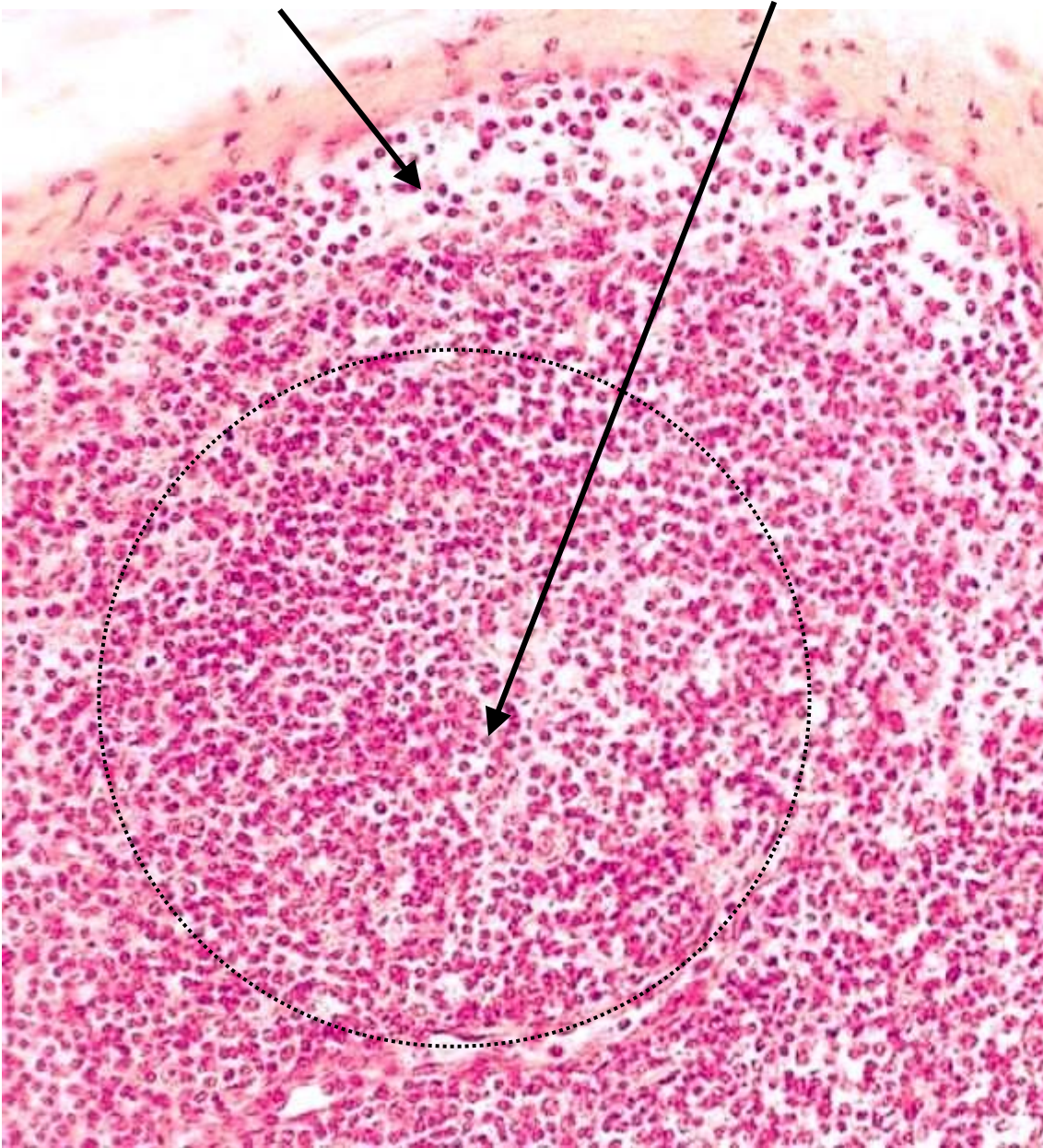

LYMFATICKÁ UZLINA (nodus lymphaticus, lymphonodus)

subkapsulární sinus

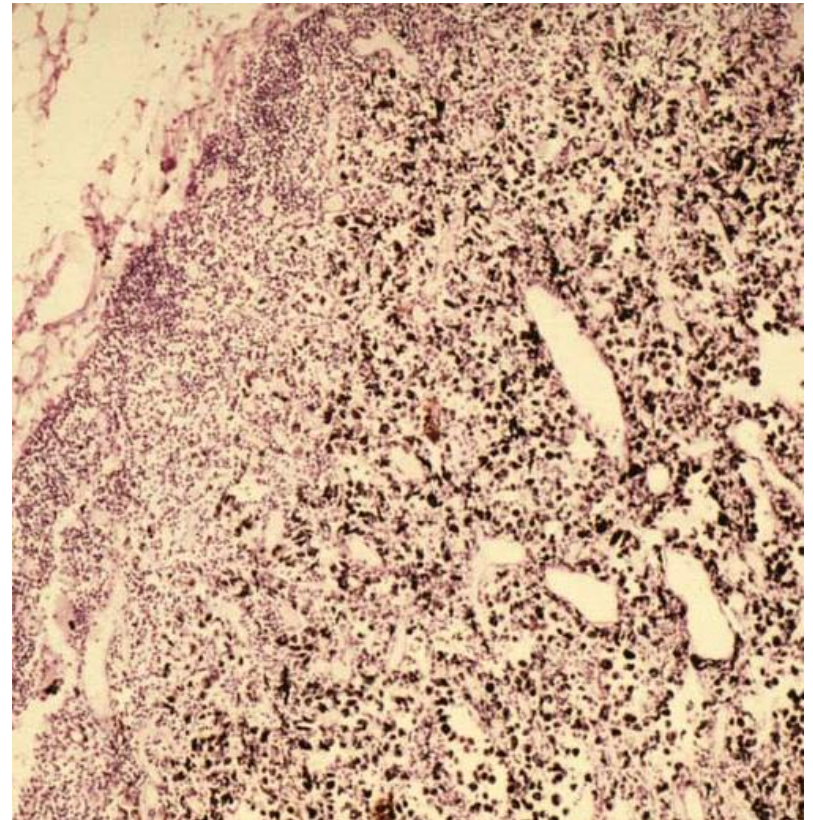
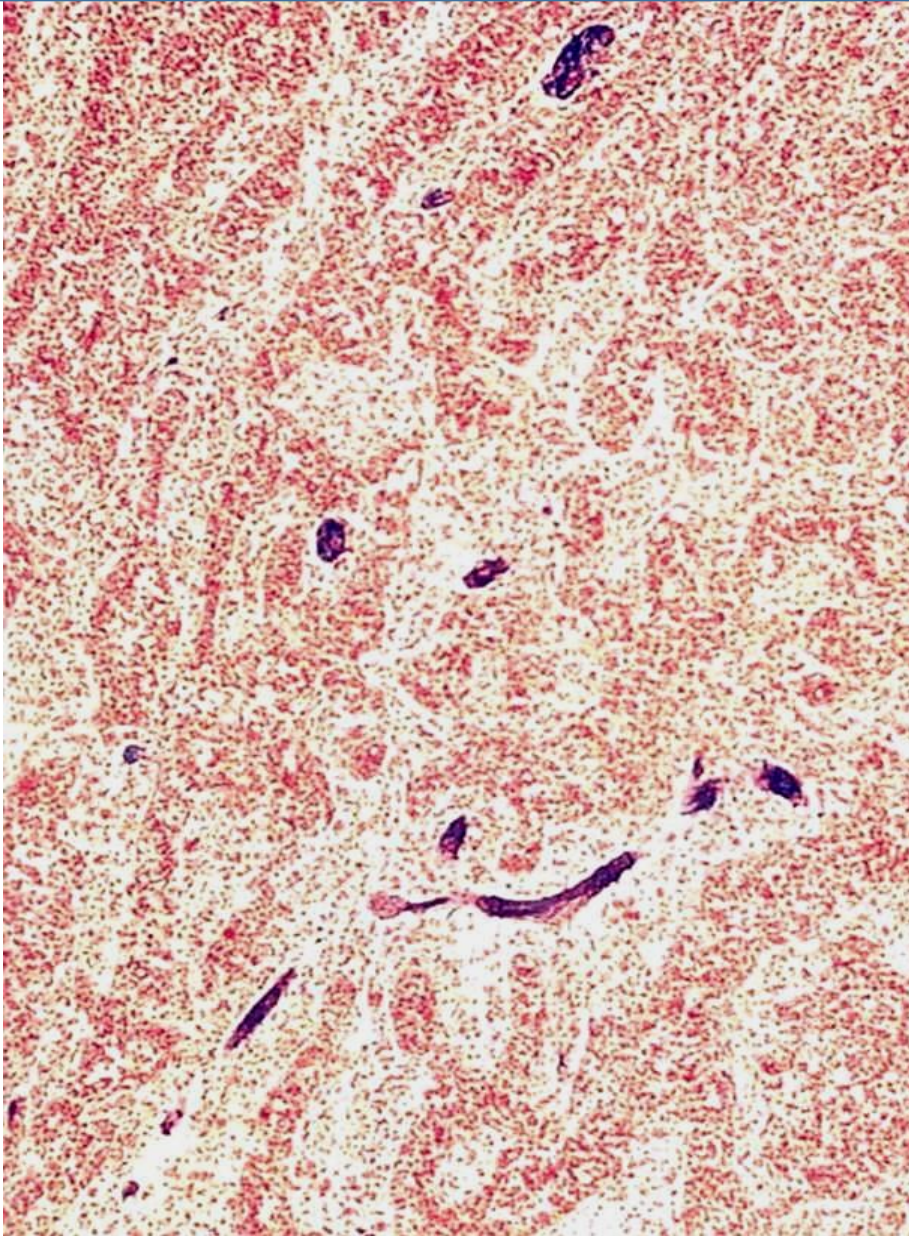
lymfatický uzlík

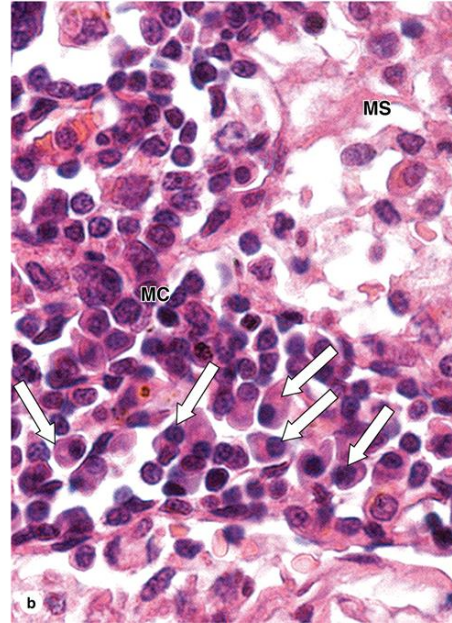
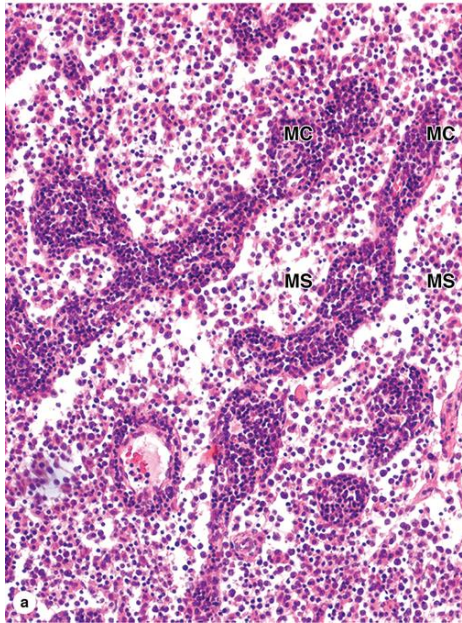
Dřeňové provazce a sinusy

Uzlina z plicního hilu – depozita
prachových částic - antrakóza

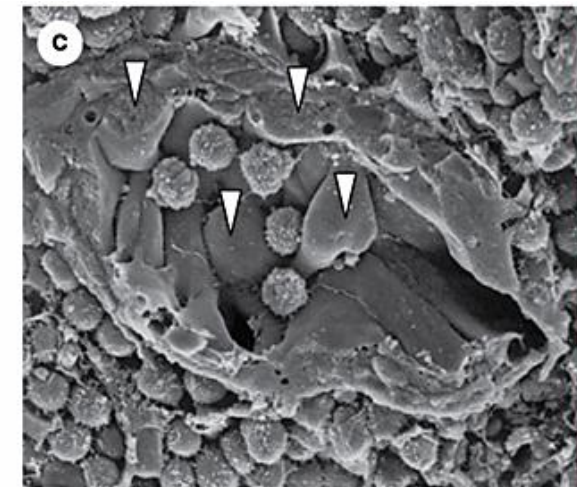
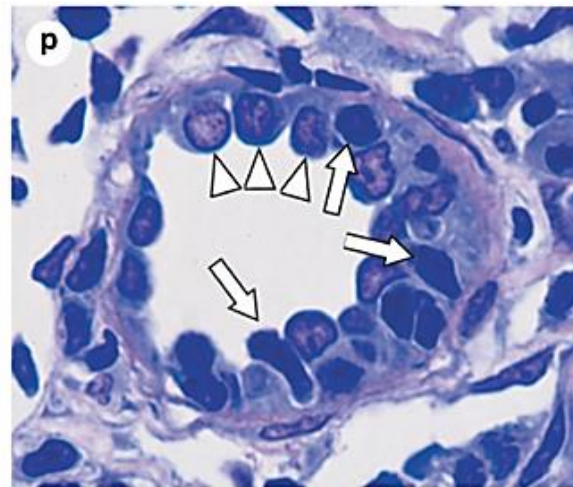
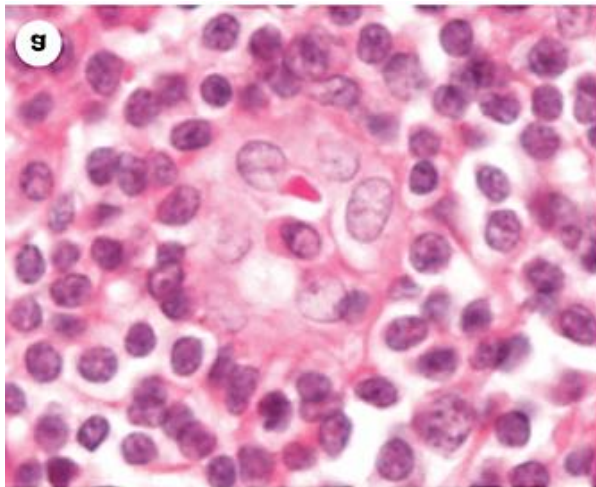
DŘEŇ LYMFATICKÉ UZLINY

Dřeňové provazce a sinusy

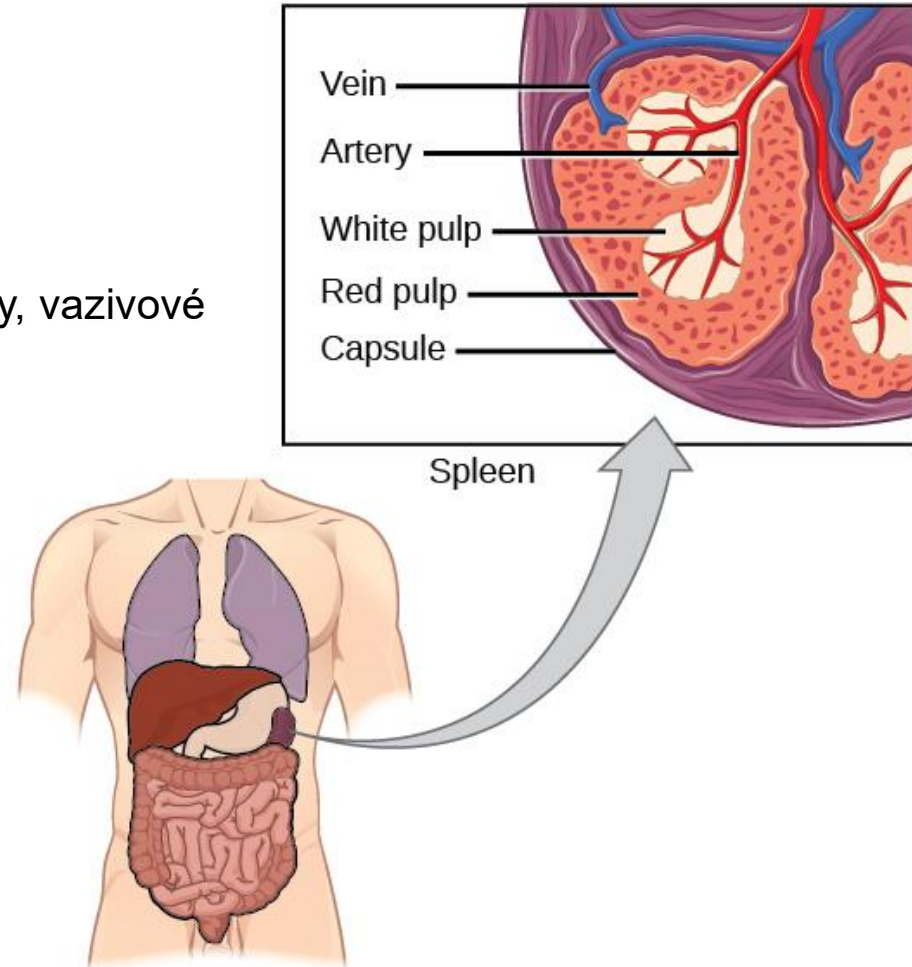
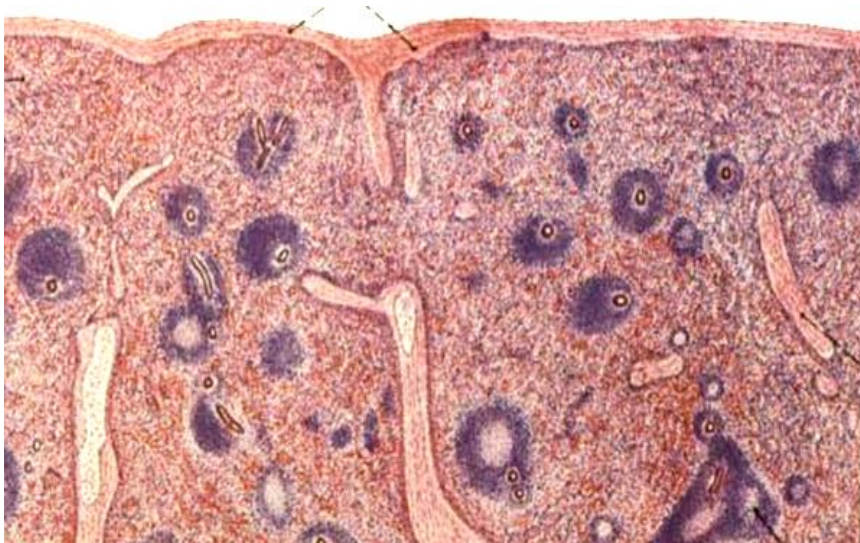
- Plazmatické buňky
- Postakapilární venuly s vysokoým endotelem (HEV, high endothelium postcapillary venules) – umožňují snadnou extravazaci leukocytů z krve do parenchymu lymfatické uzliny

Mescher

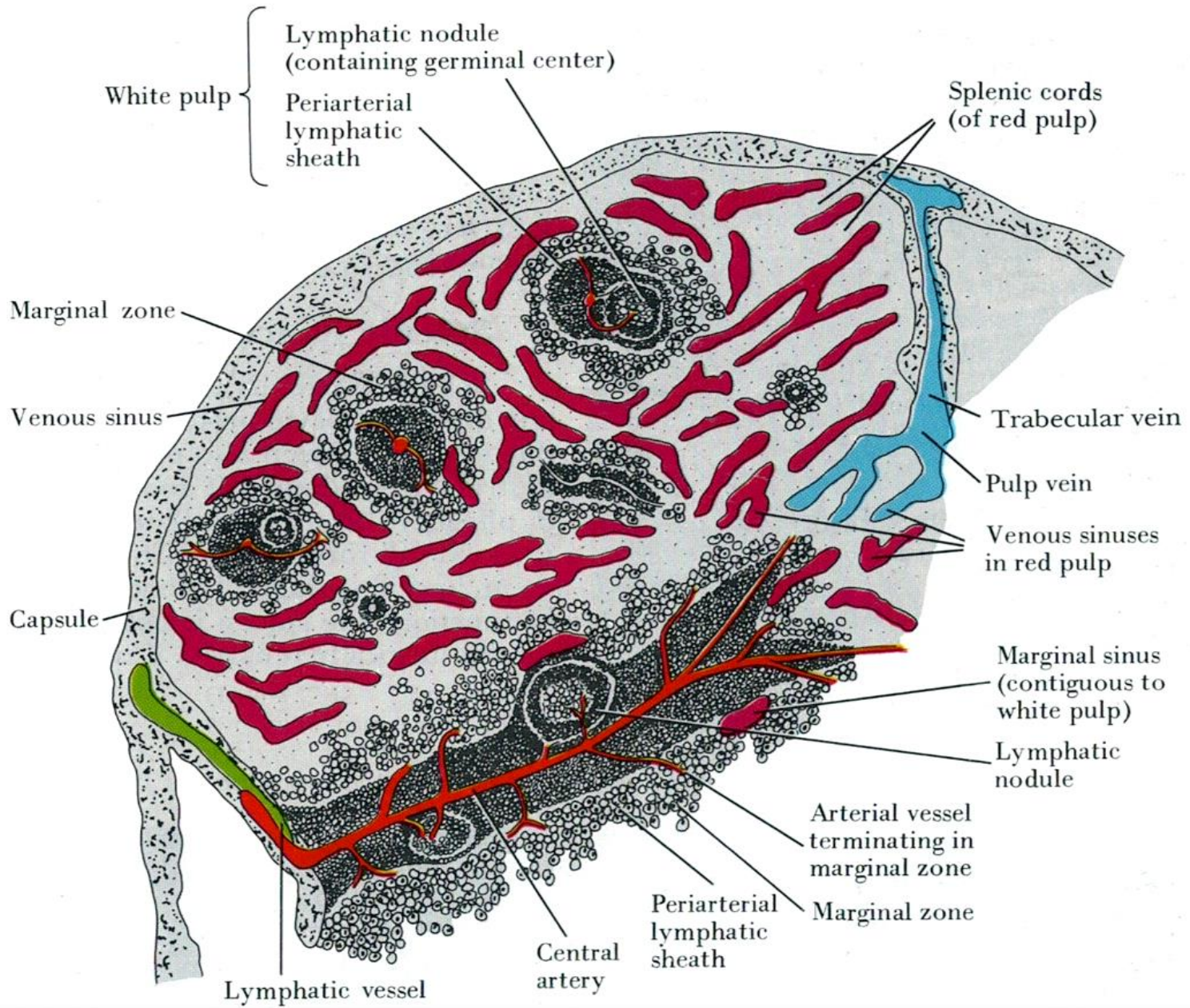
SLEZINA (LIEN)

- Vazivový obal, vazivové trabekuly
- Parenchym = pulpa
- **bílá** (lymfoidní)
  - periarteriolární lymfatická pochva - PALS
  - Malpighiho tělíska = uzlíky
- **červená** (nelymfoidní)
  - Billrothovy provazce (makrofágy, monocyty, vazivové buňky a vlákna)
  - venózní sinusy
- **marginální zóna**

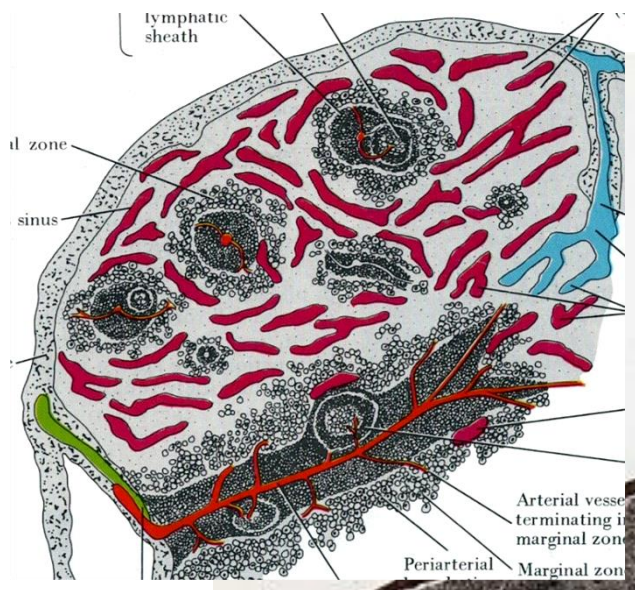

SLEZINA (LIEN)

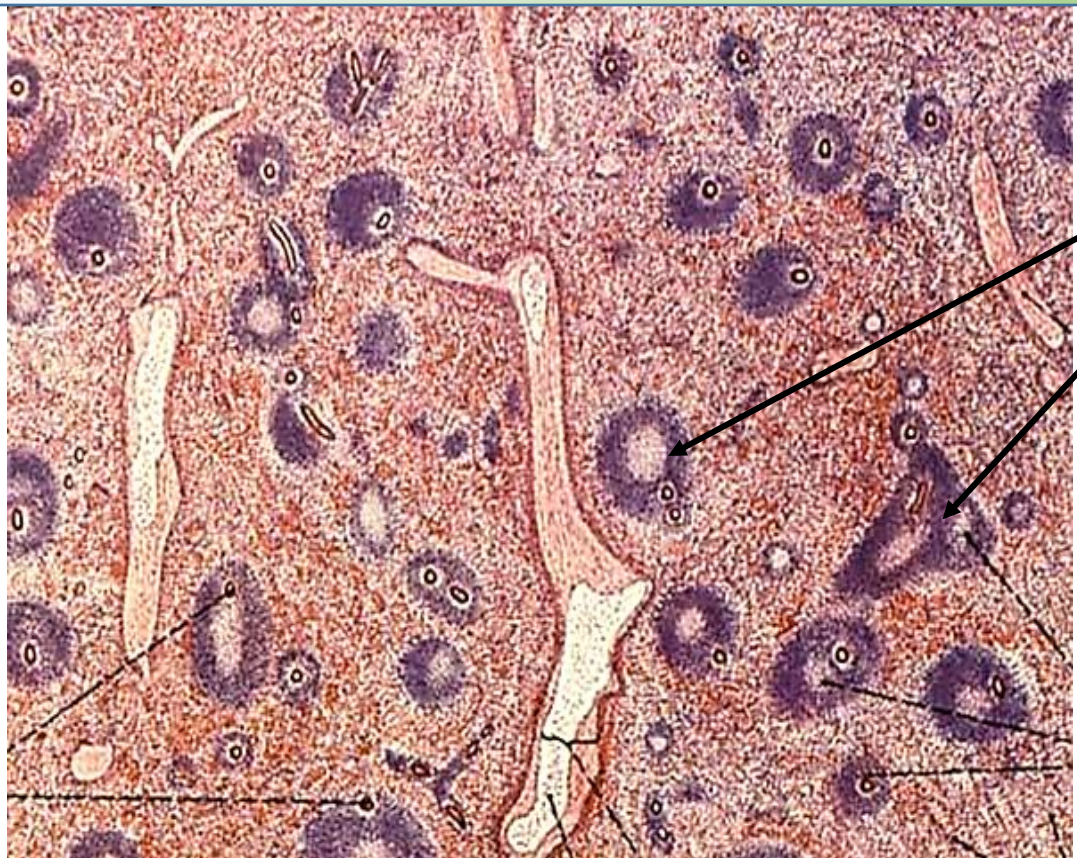

SLEZINA (LIEN)

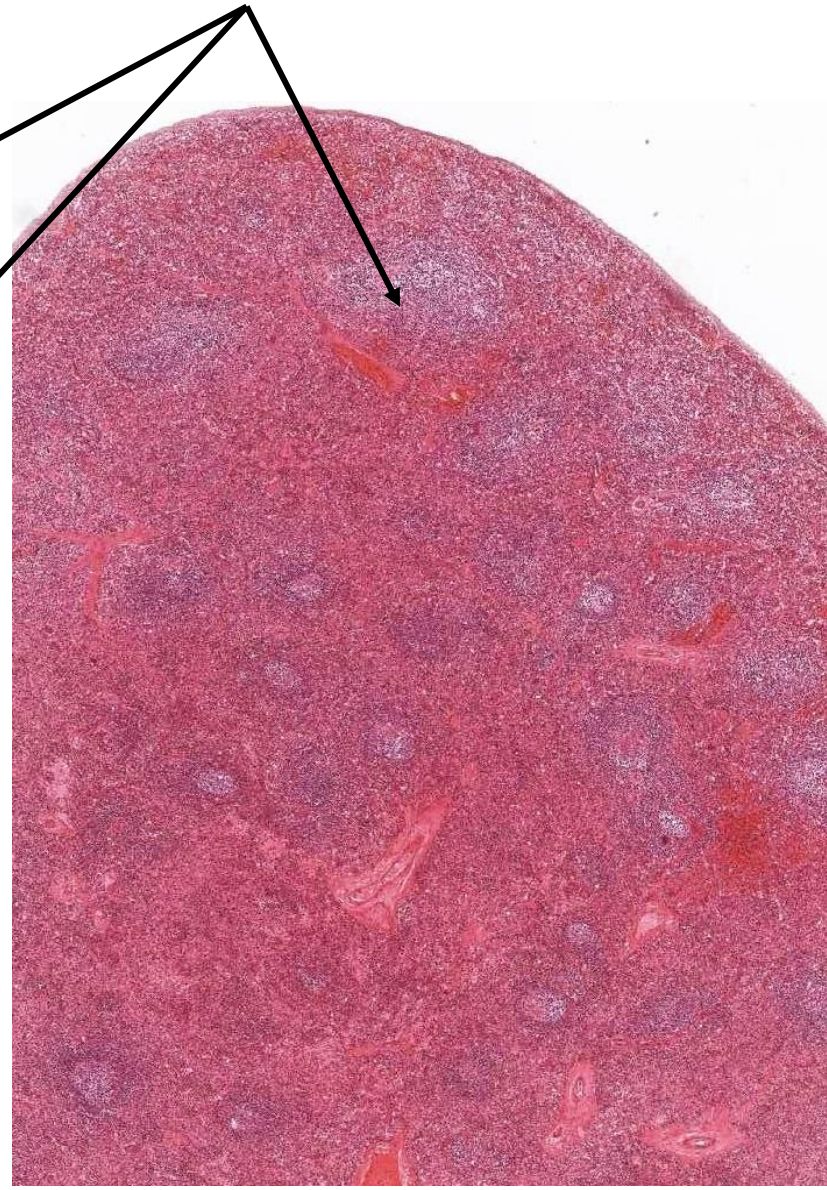

SLEZINA (LIEN)

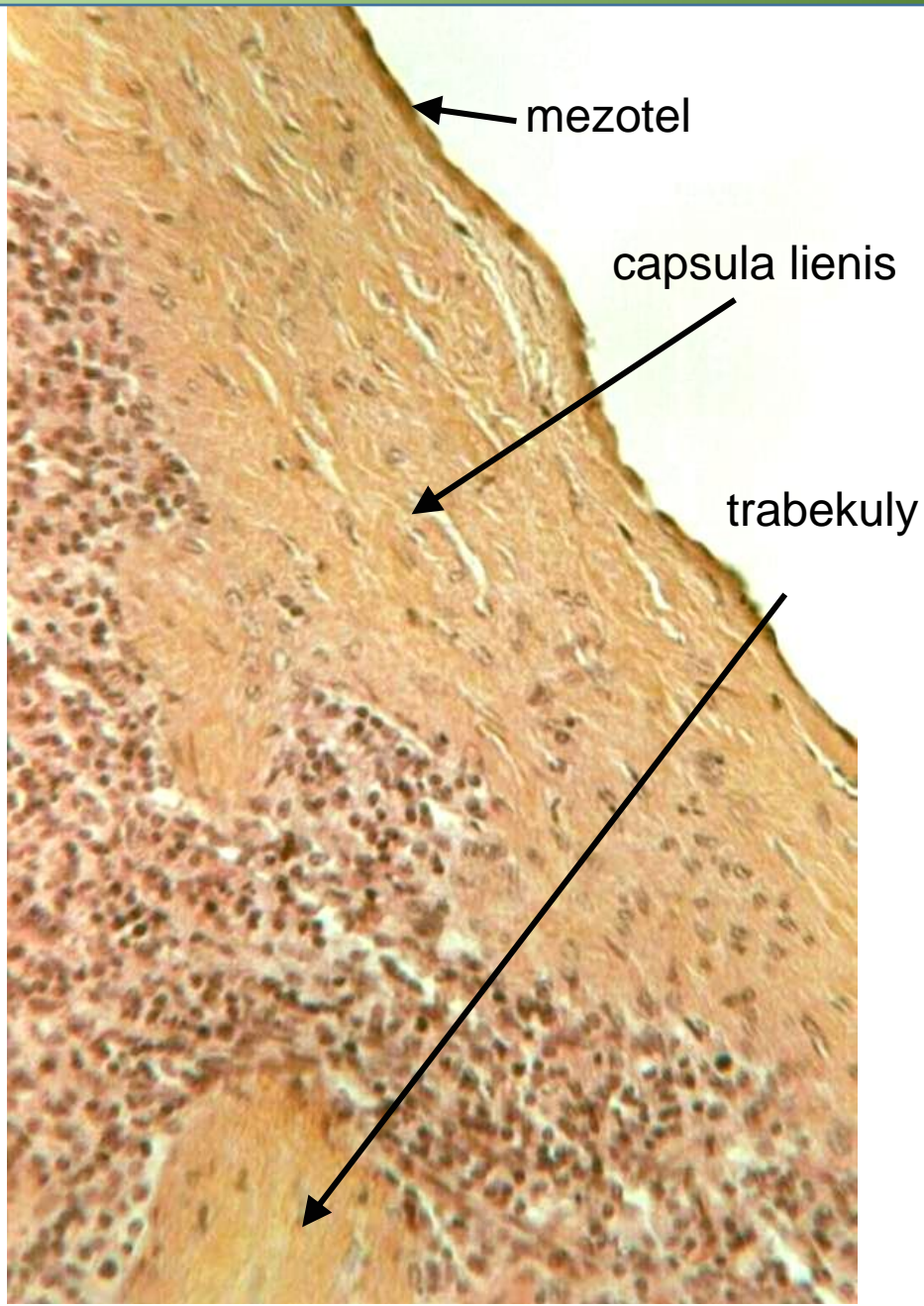
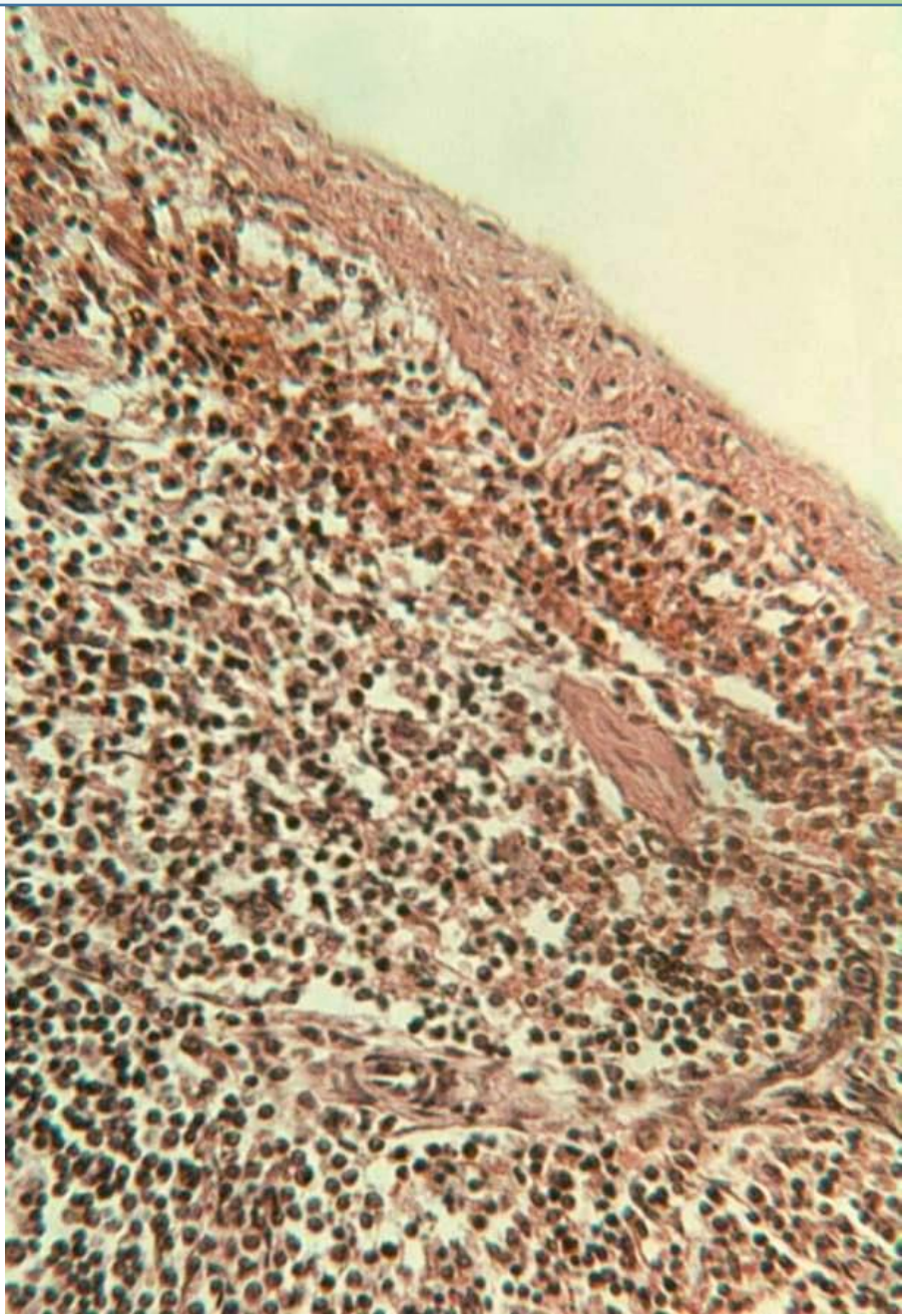
Sobotta

bílá pulpa

SLEZINA (LIEN)

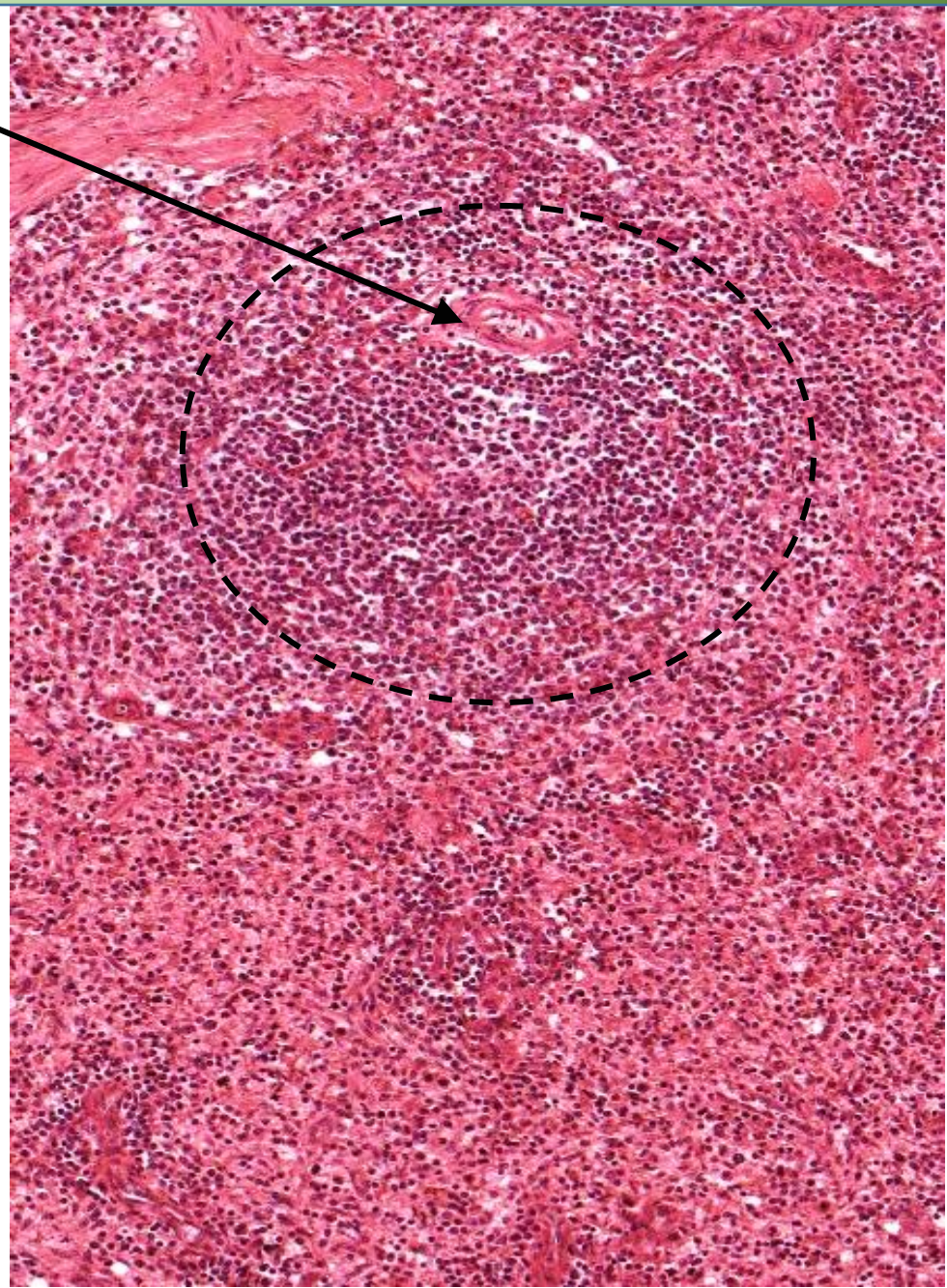

SLEZINA (LIEN)

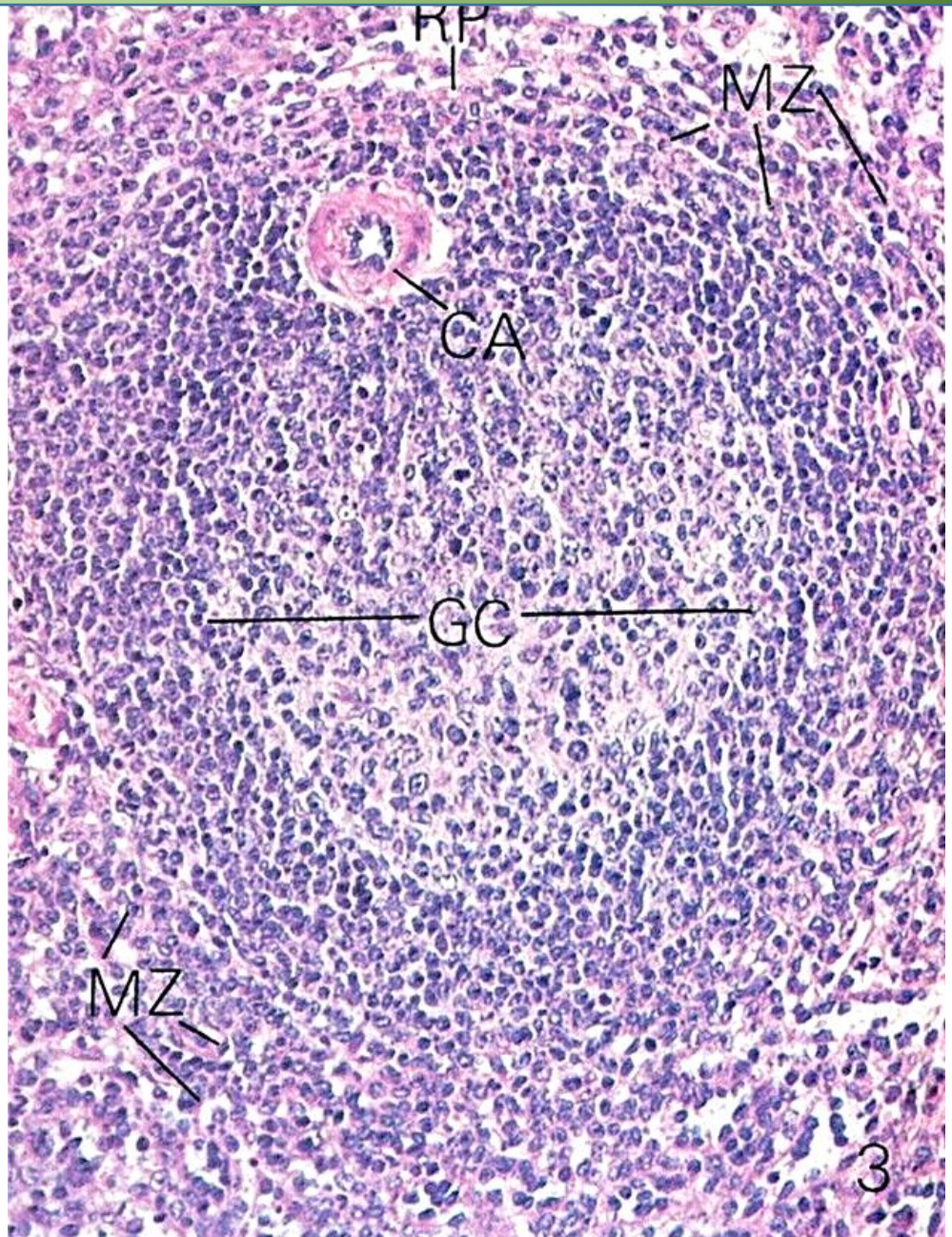
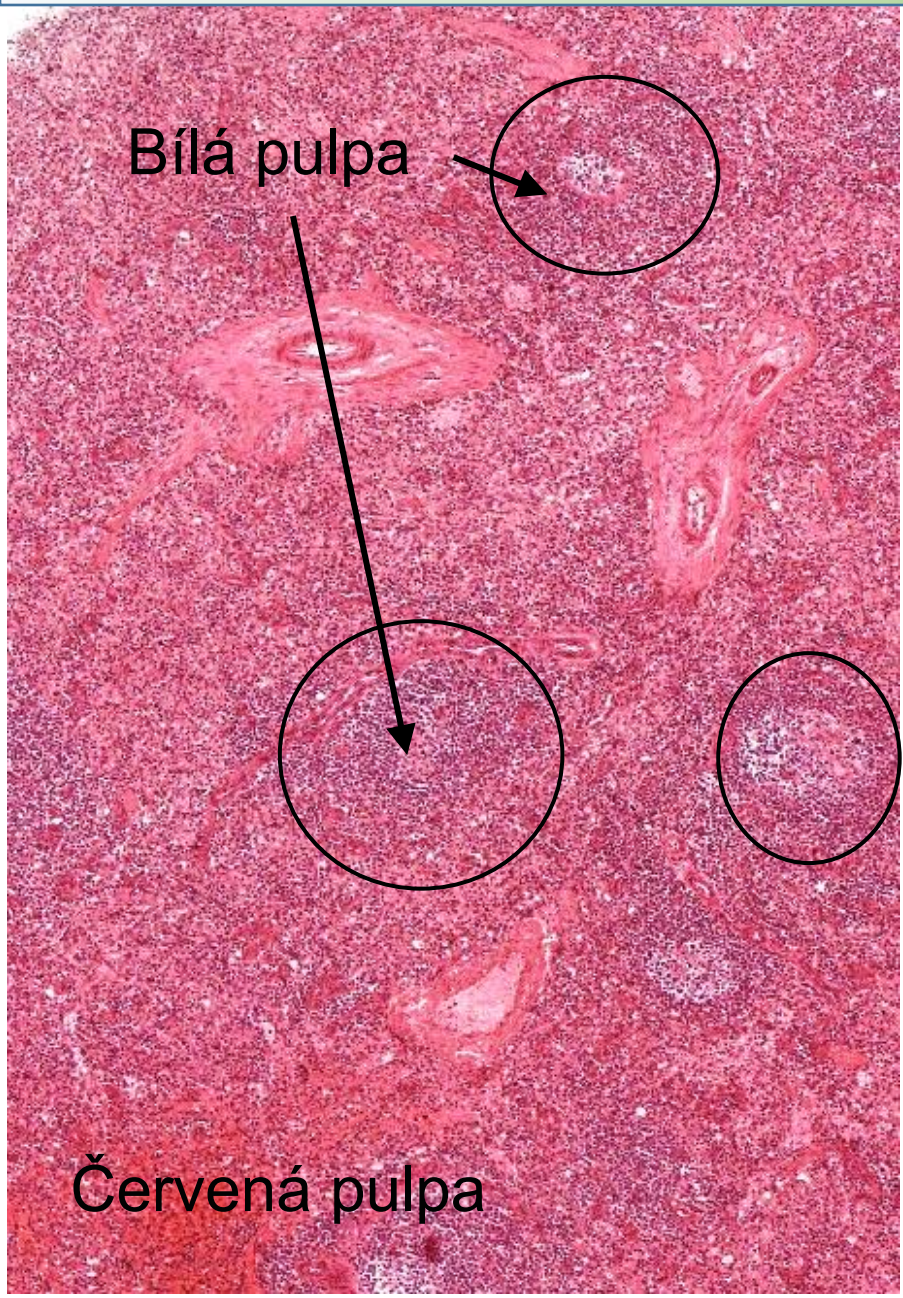
Bílá pulpa

a. centralis

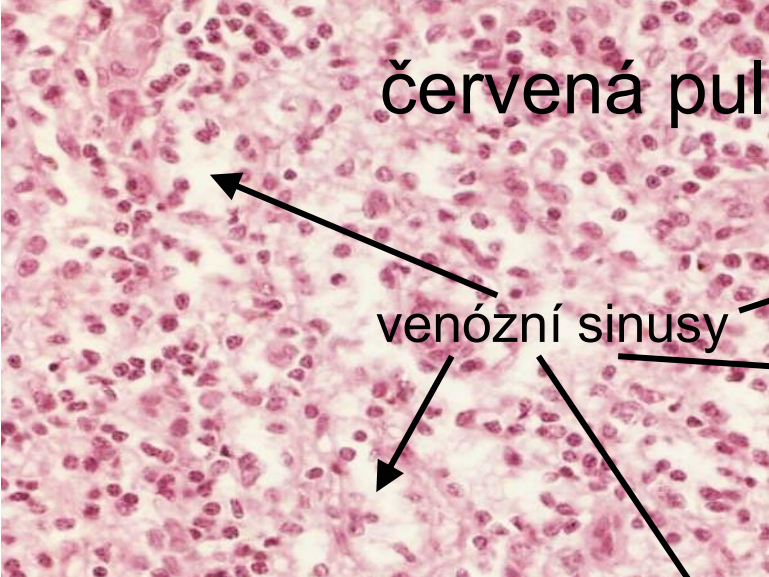

SLEZINA (LIEN)

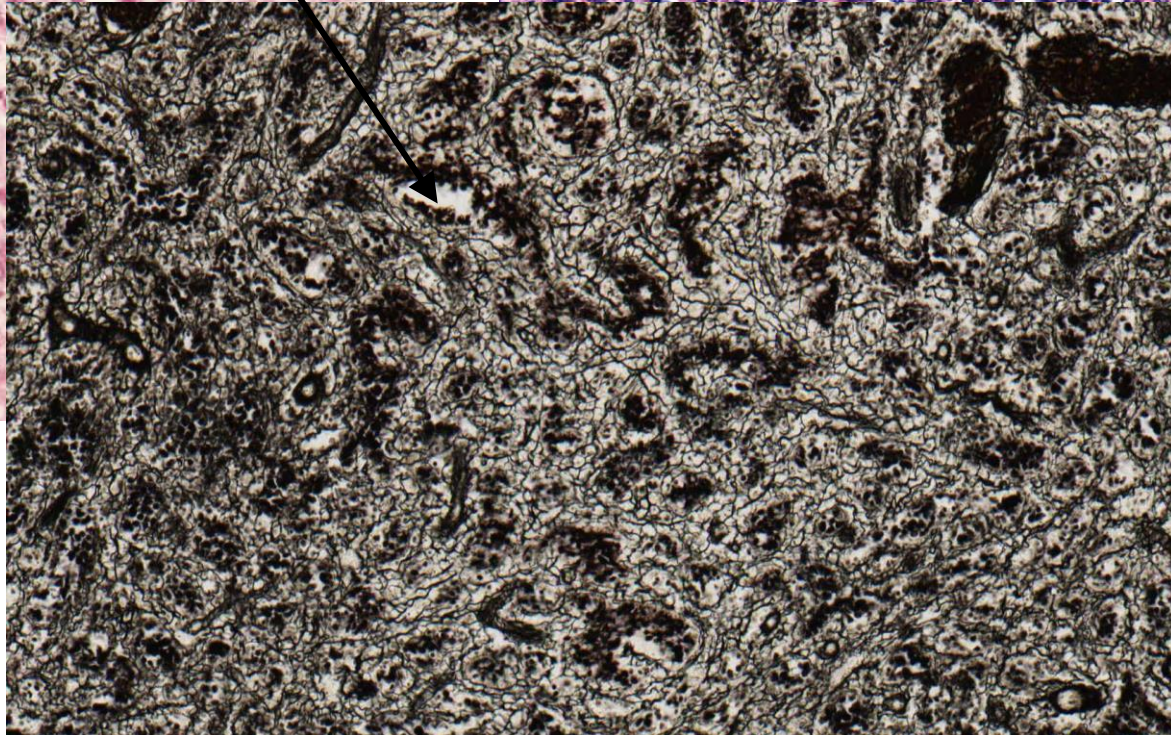
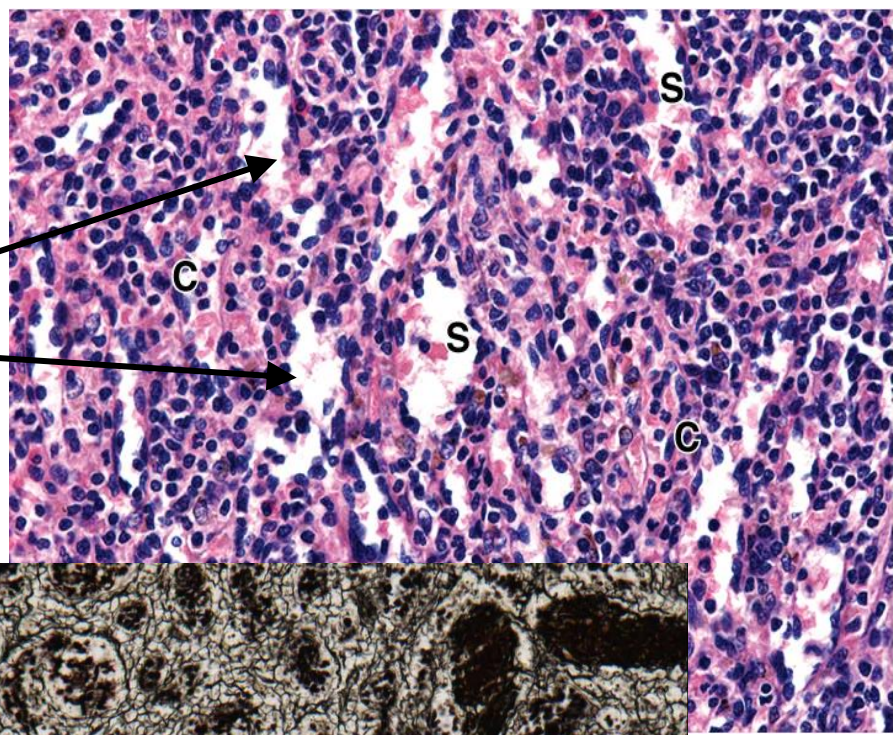

SLEZINA (LIEN)

červená pulpa

venózní sinusy

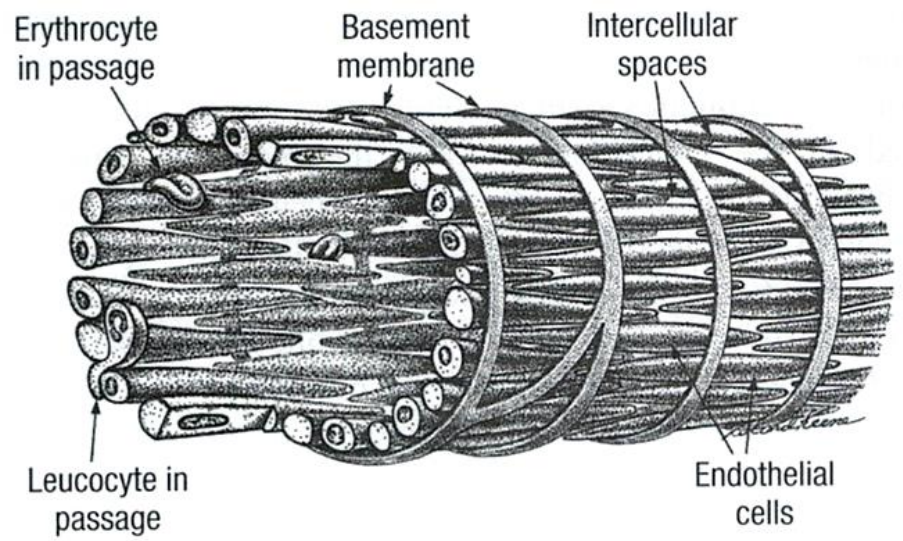
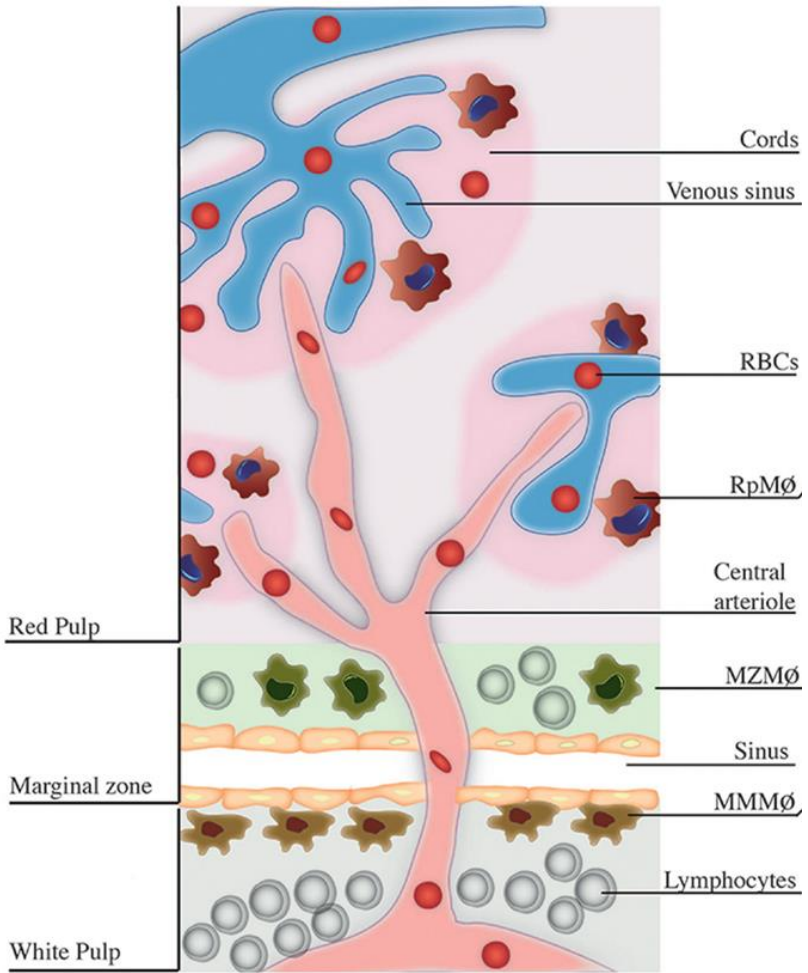

Mescher

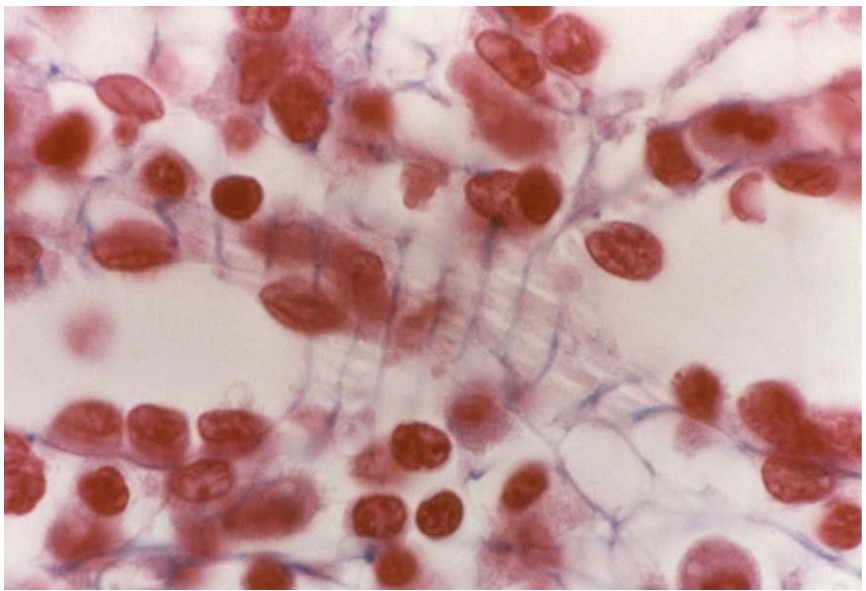
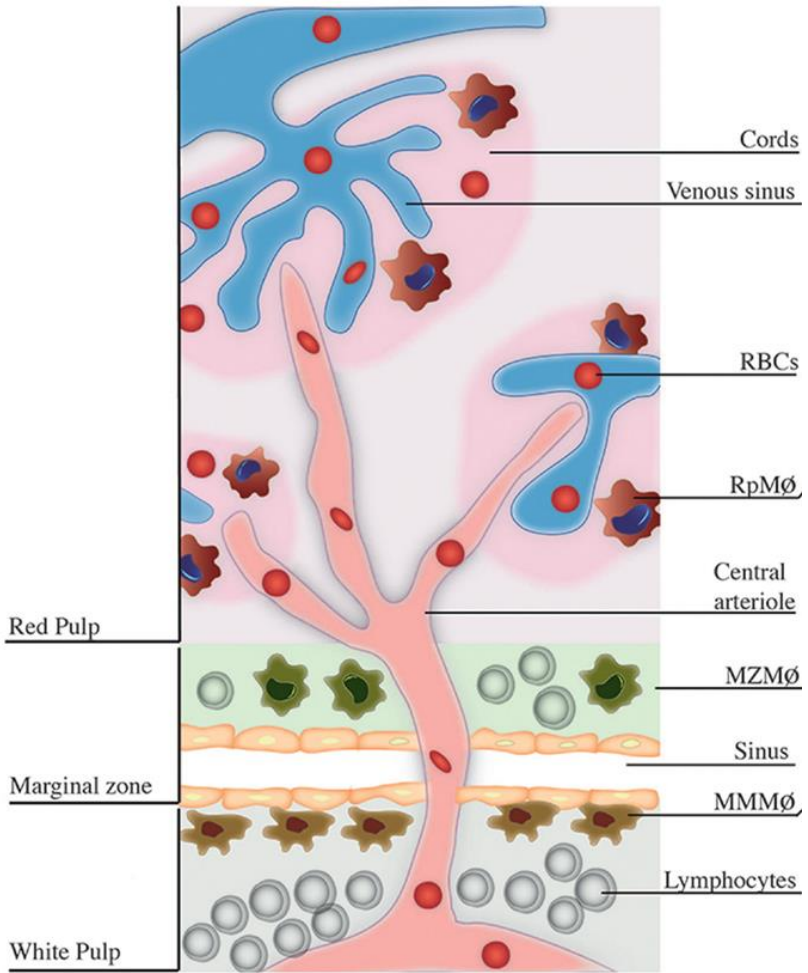
SLEZINA (LIEN)

- venózní sinusy a Billrothovy provazce červené pulpy:
eliminace abnormálních erytrocytů

SLEZINA (LIEN)

- venózní sinusy a Billrothovy provazce
červené pulpy:
eliminace abnormálních erytrocytů

SLEZINA (LIEN)

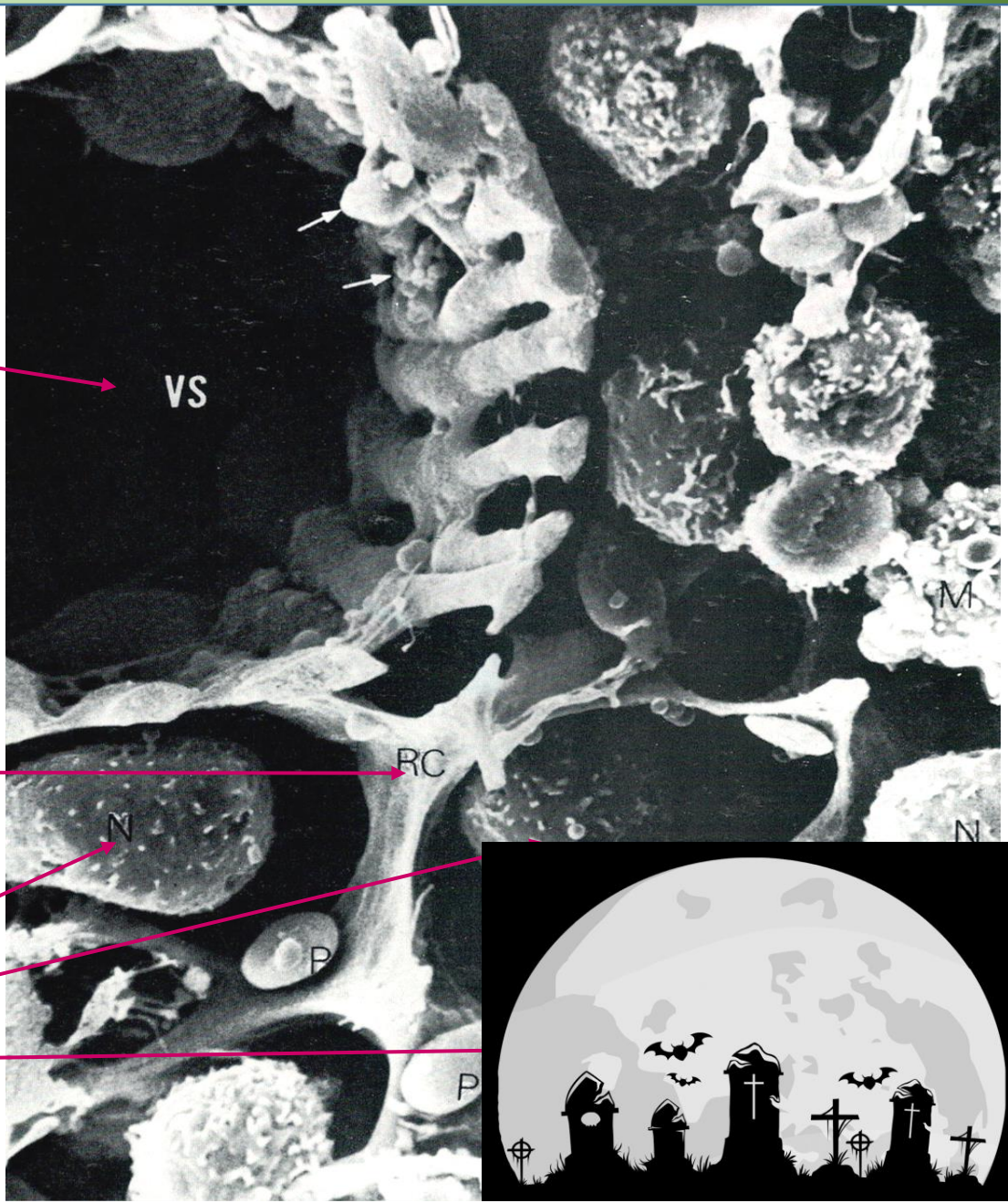
Venózní sinus

VS

Retikulární buňka

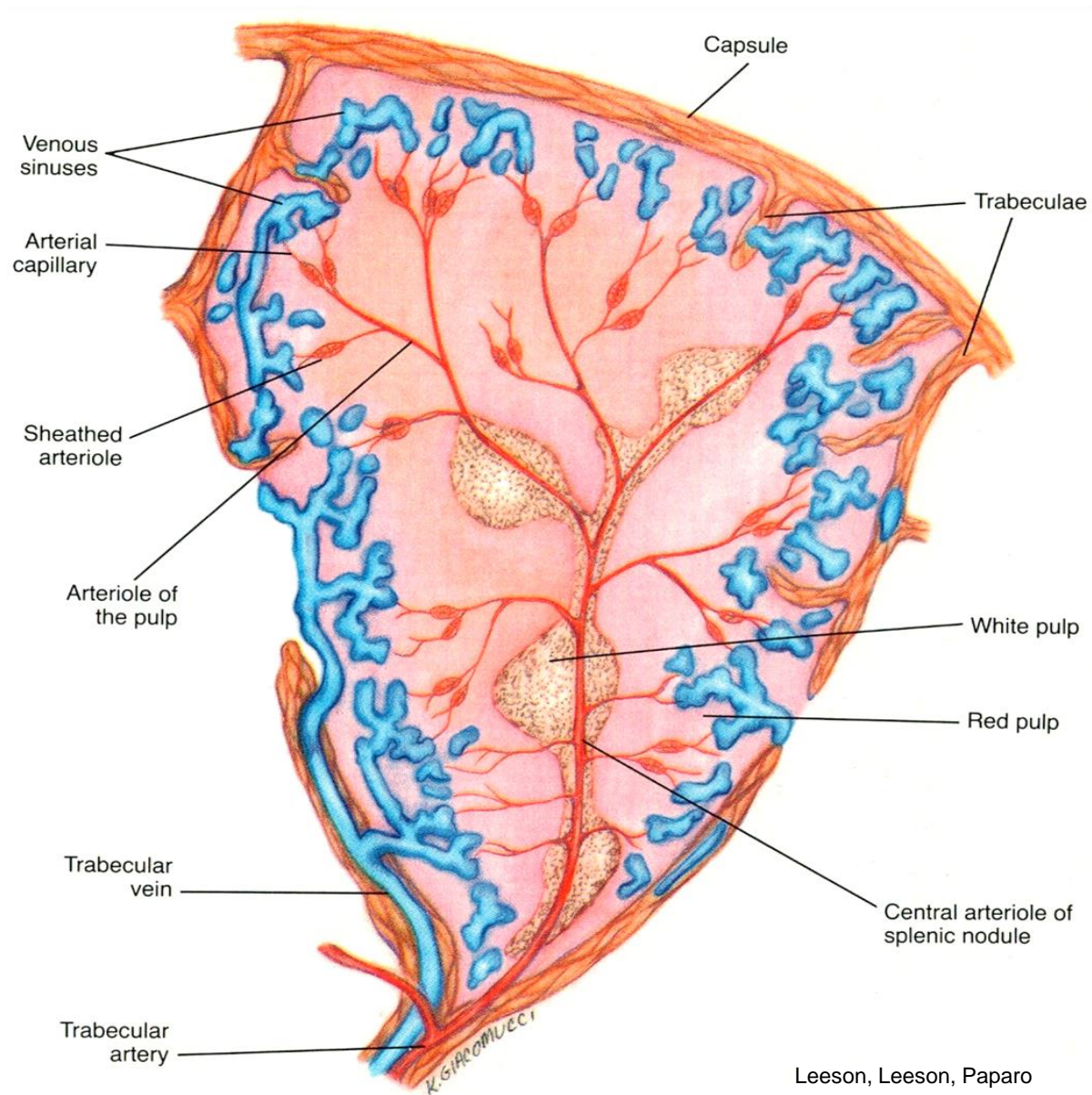
RC

Buňky v cirkulaci

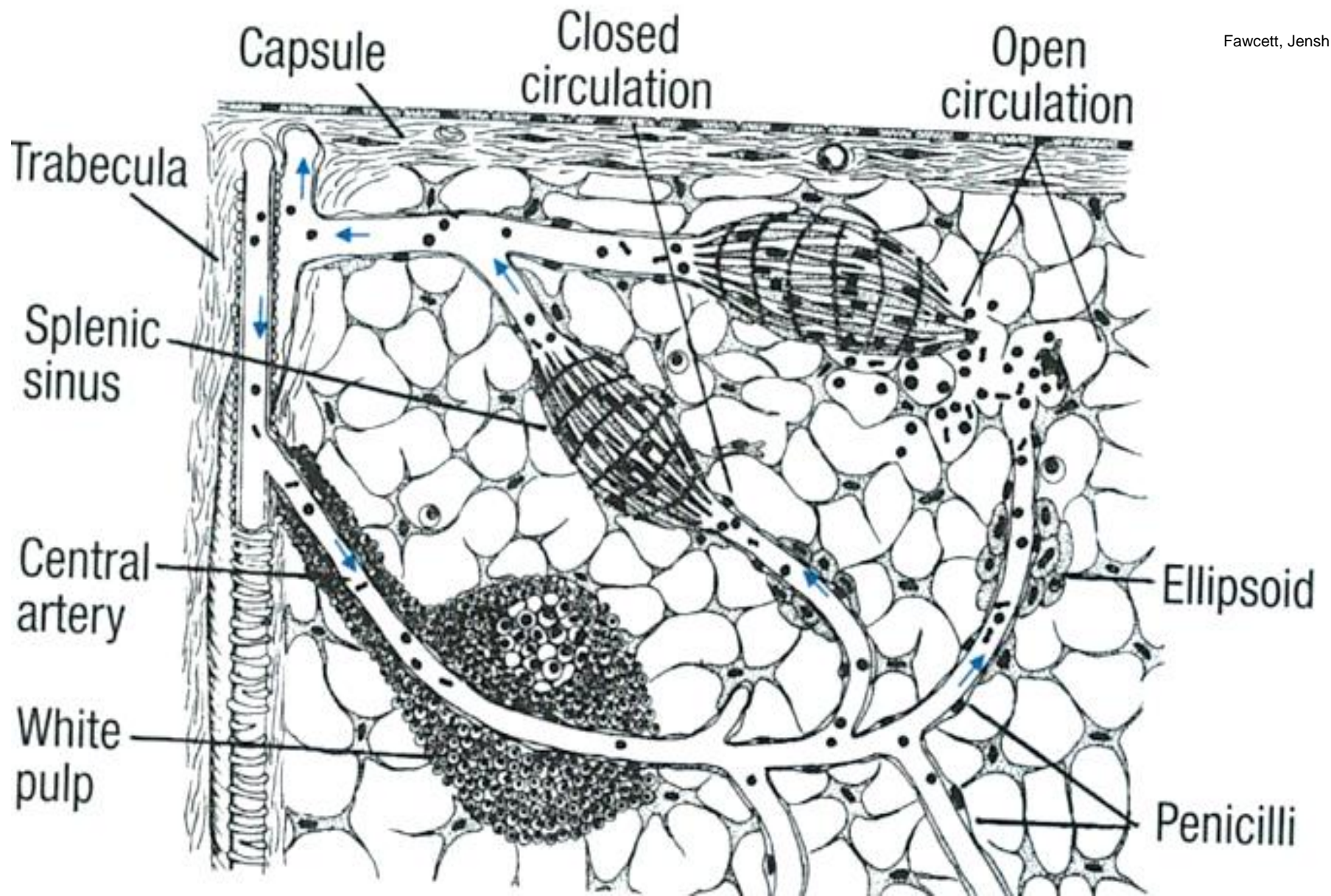
CIRKULACE VE SLEZINĚ

- a. lienalis
- aa. trabeculares
- aa. centrales
- arteriolarae penicillatae
- venózní sinusy
- vény pulpy
- vv. trabeculares
- v. lienalis

SPLEEN – OTEVŘENÁ A UZAVŘENÁ CIRKULACE

Fawcett, Jensh

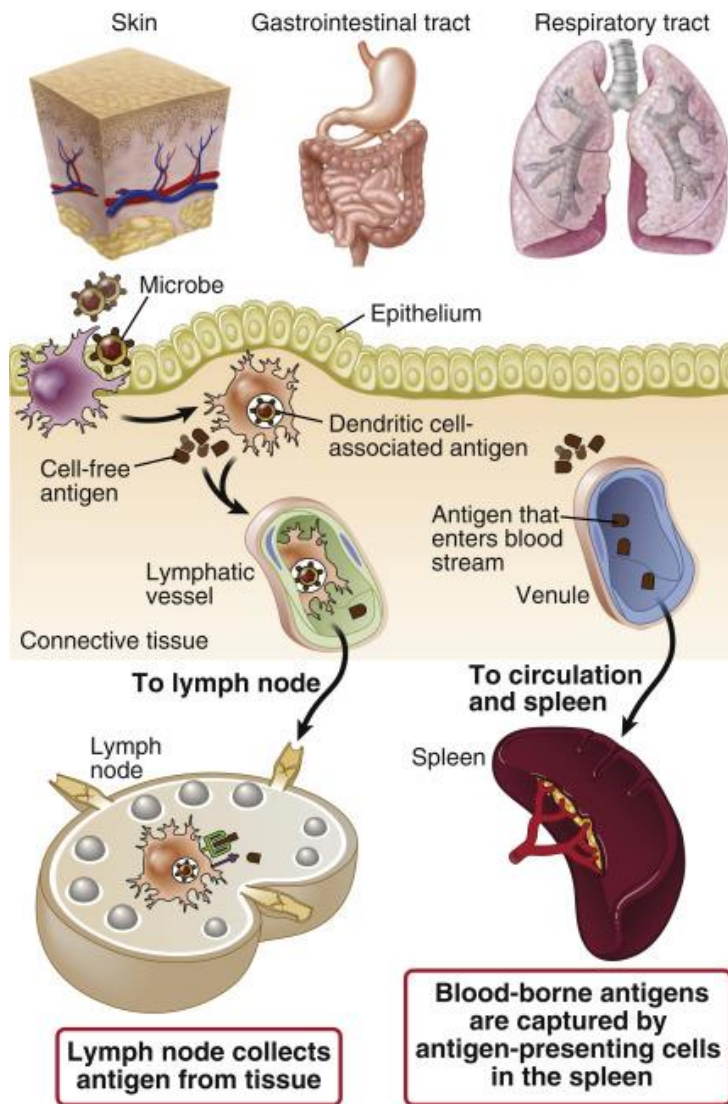

SLEZINA A LYMFATICKÁ UZLINA

Lymfatická uzlina

Slezina

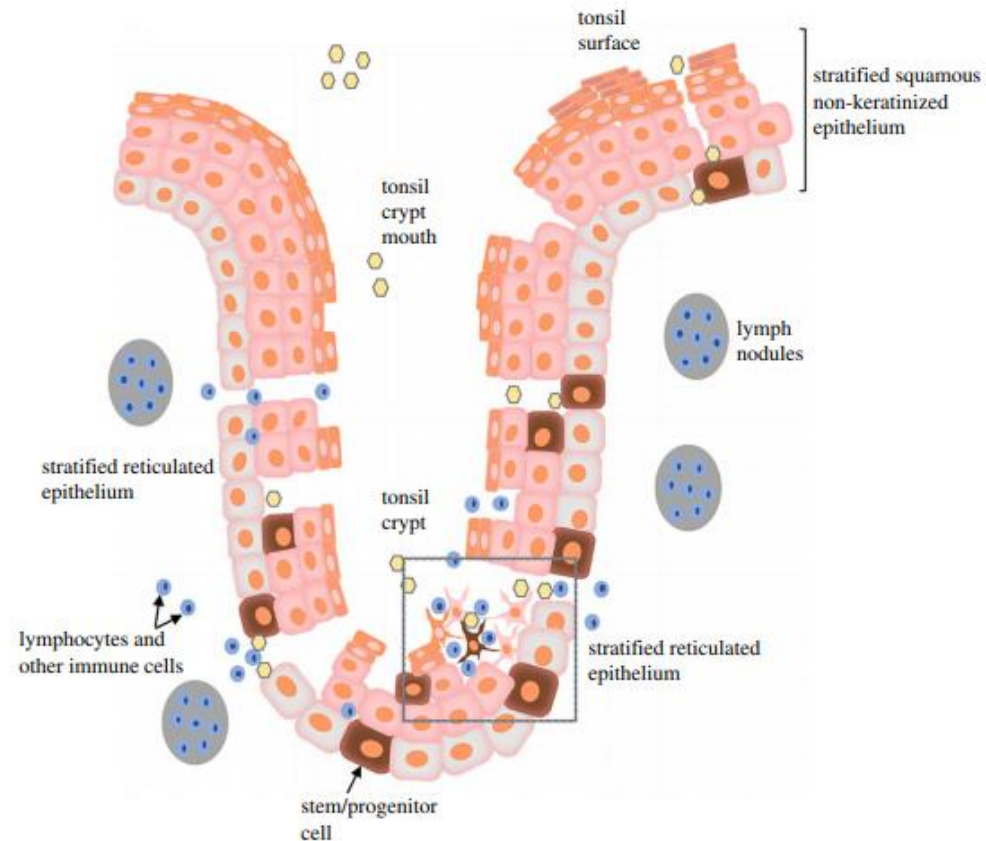
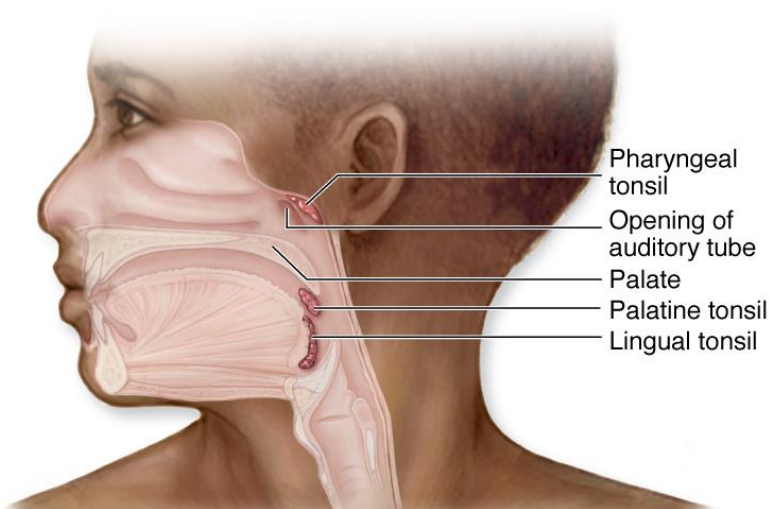
lymfatický filtr

krevní filtr

TONSILY

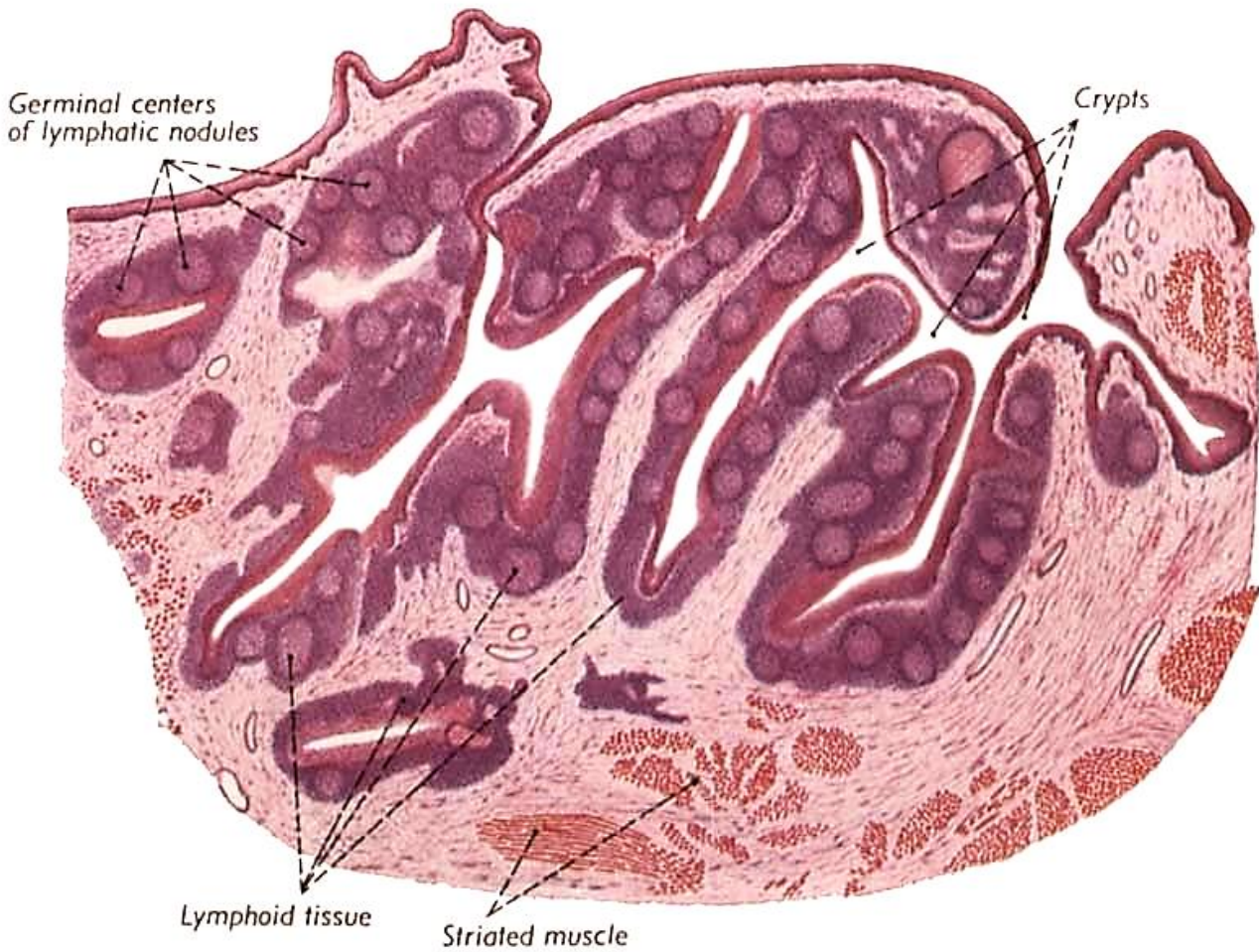
- neúplně opouzdřené
- krypty – hluboké a rozvětvené invaginace kryté epitelem
- agregáty lymfatické tkáně (folikuly) kryt epitelem krypt
- rozvlákněný epitel (umožňuje přístup antigenům k leukocytům)

- **t. palatina** – vrstevnatý dlaždicový e.
- **t. lingualis** – vrstevnatý dlaždicový e..
- **t. pharyngea** – víceřadý cylindrický e.
- **t. tubaria** – víceřadý cylindrický e.

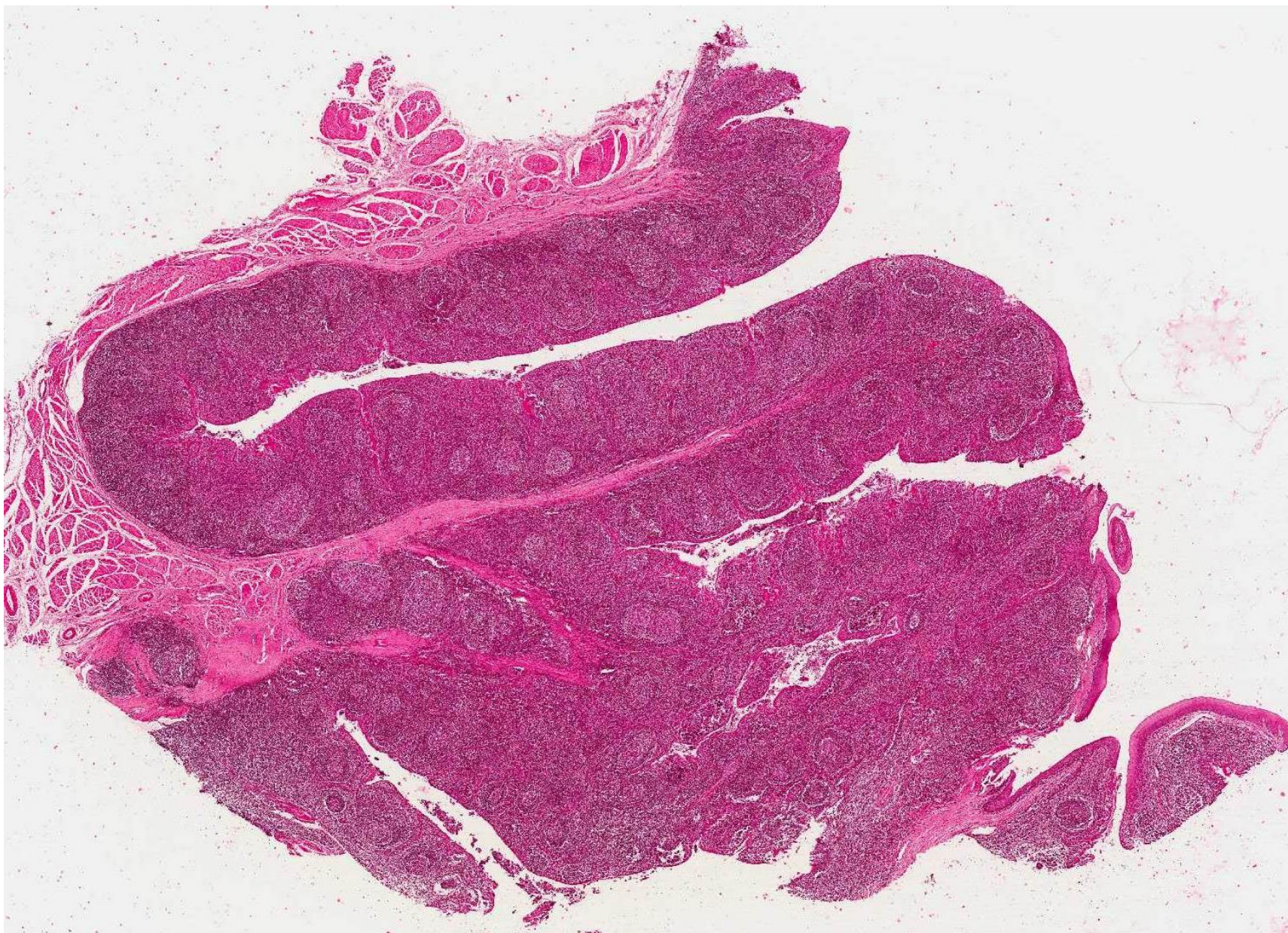

TONSILLA PALATINA

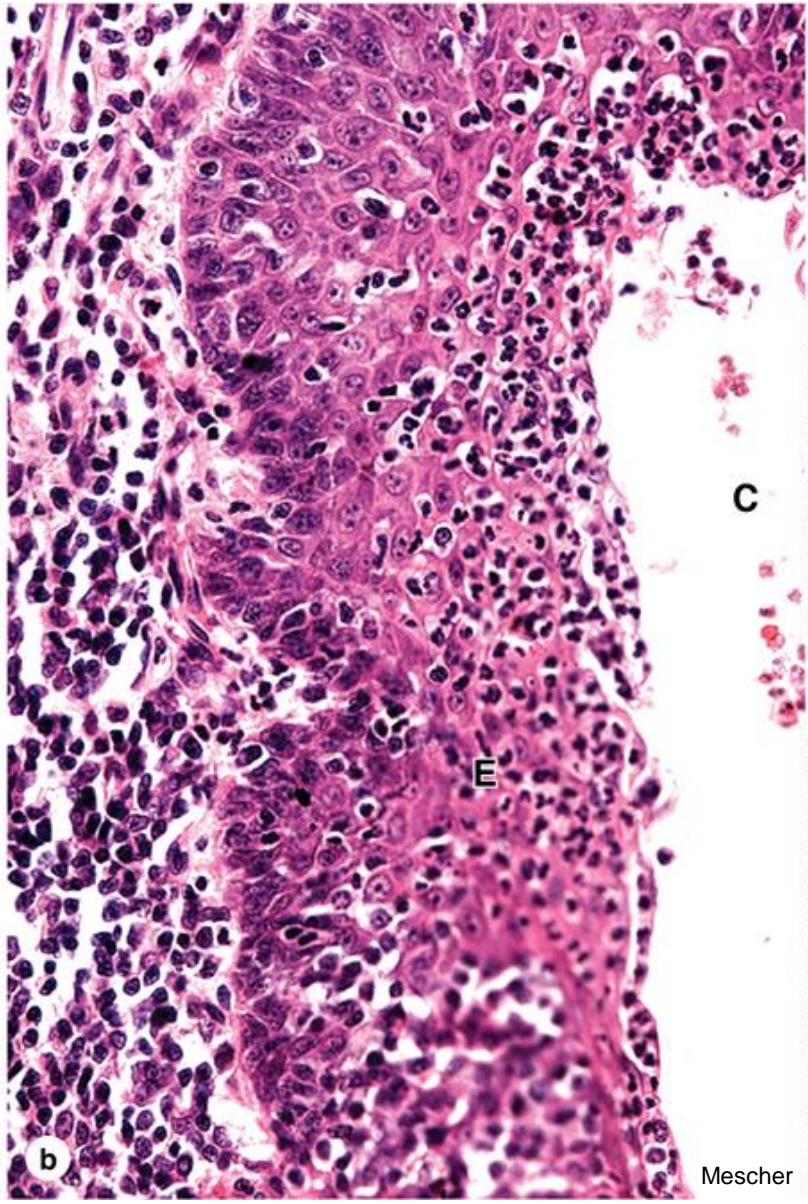
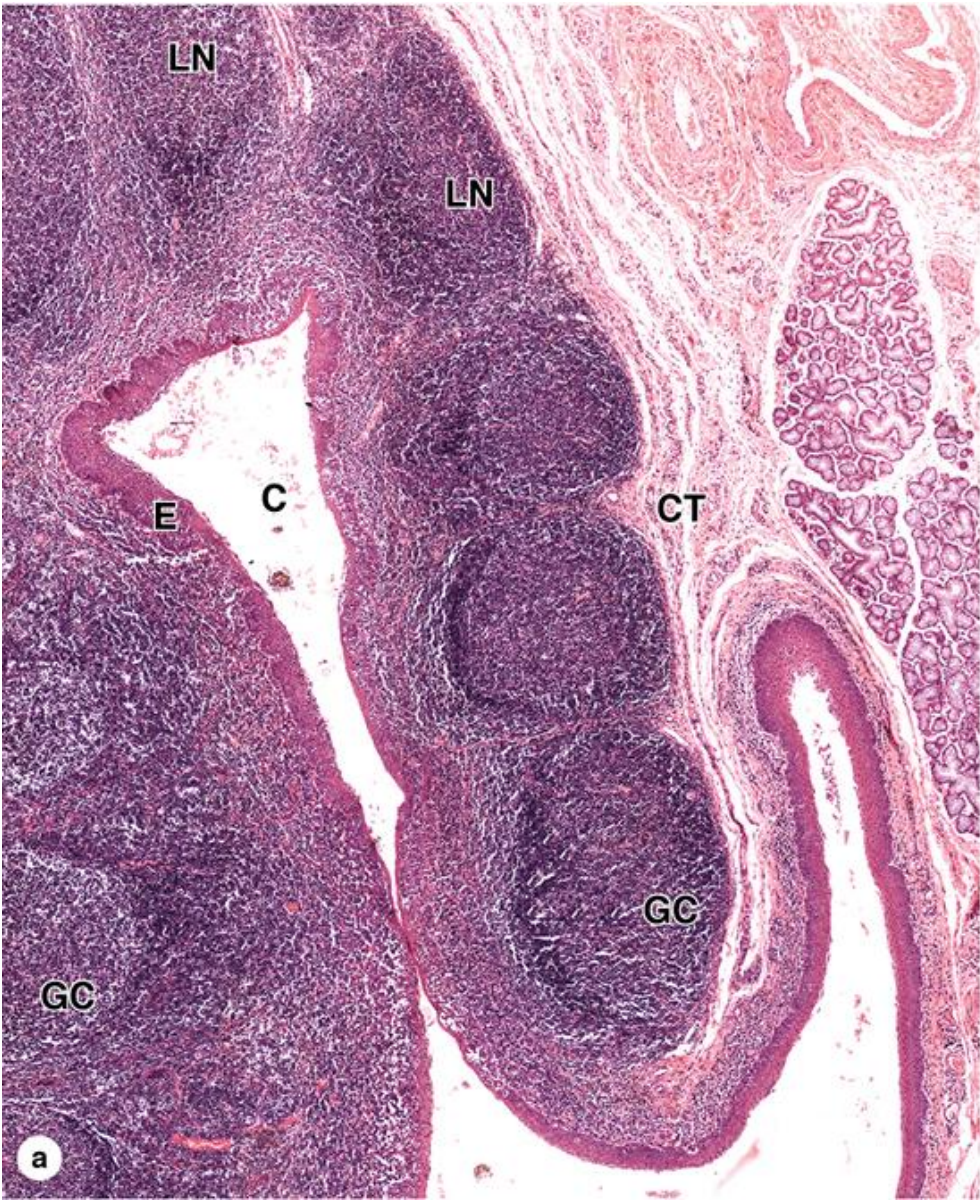

TONSILLA PALATINA

TONSILLA PALATINA

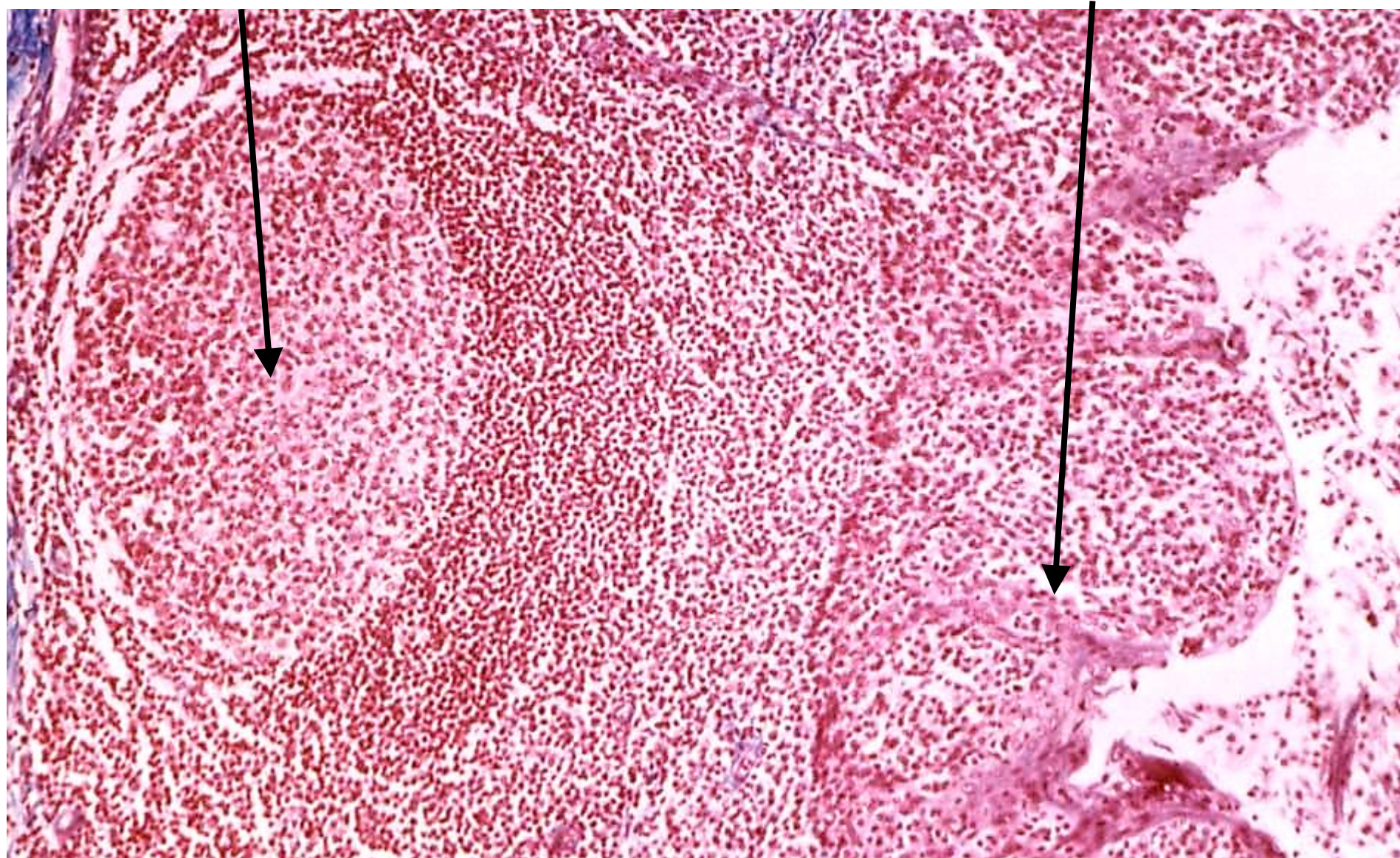

TONSILLA PALATINA

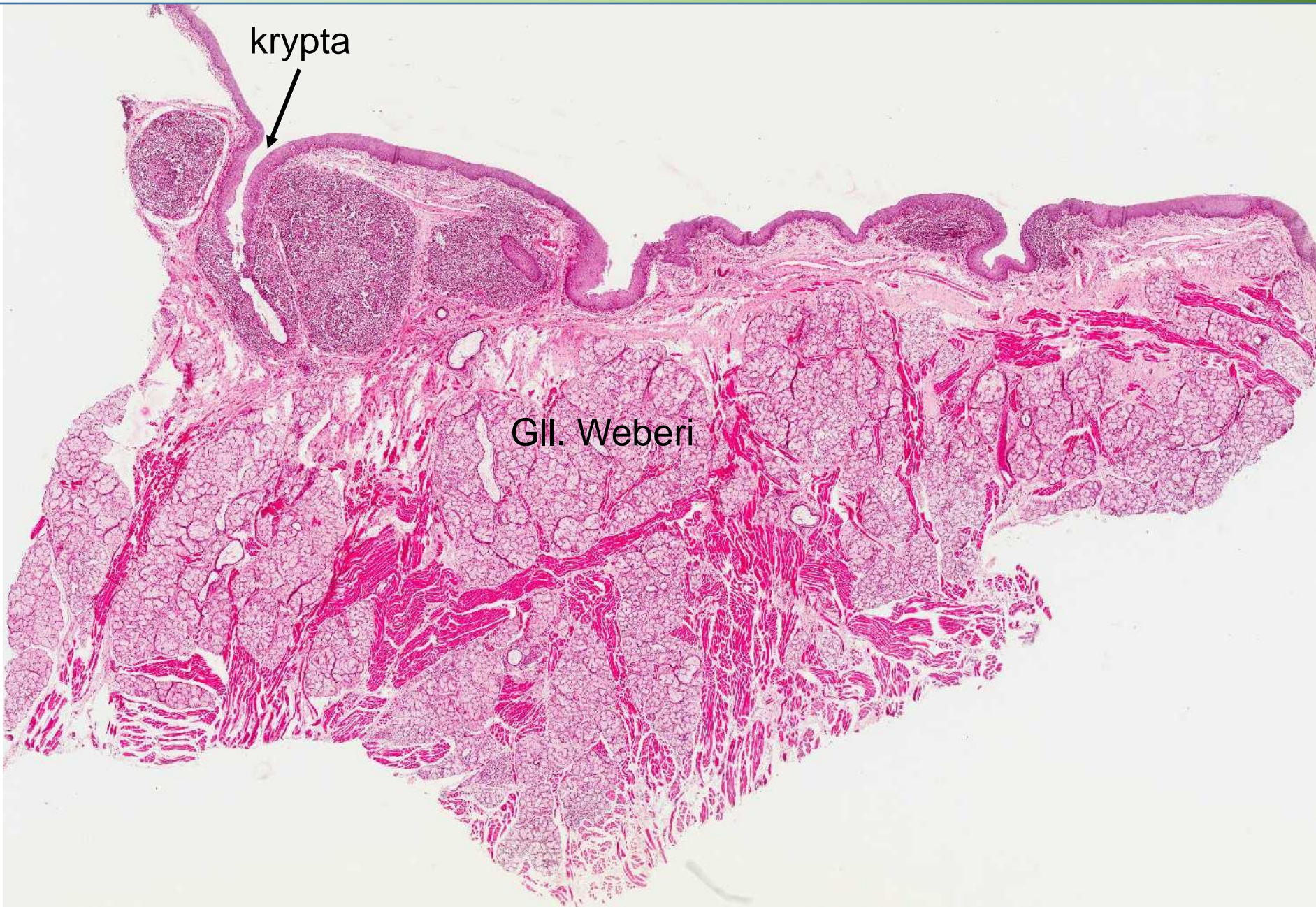
lymfatický uzlík

rozvlákněný epitel

TONSILLA LINGUALIS

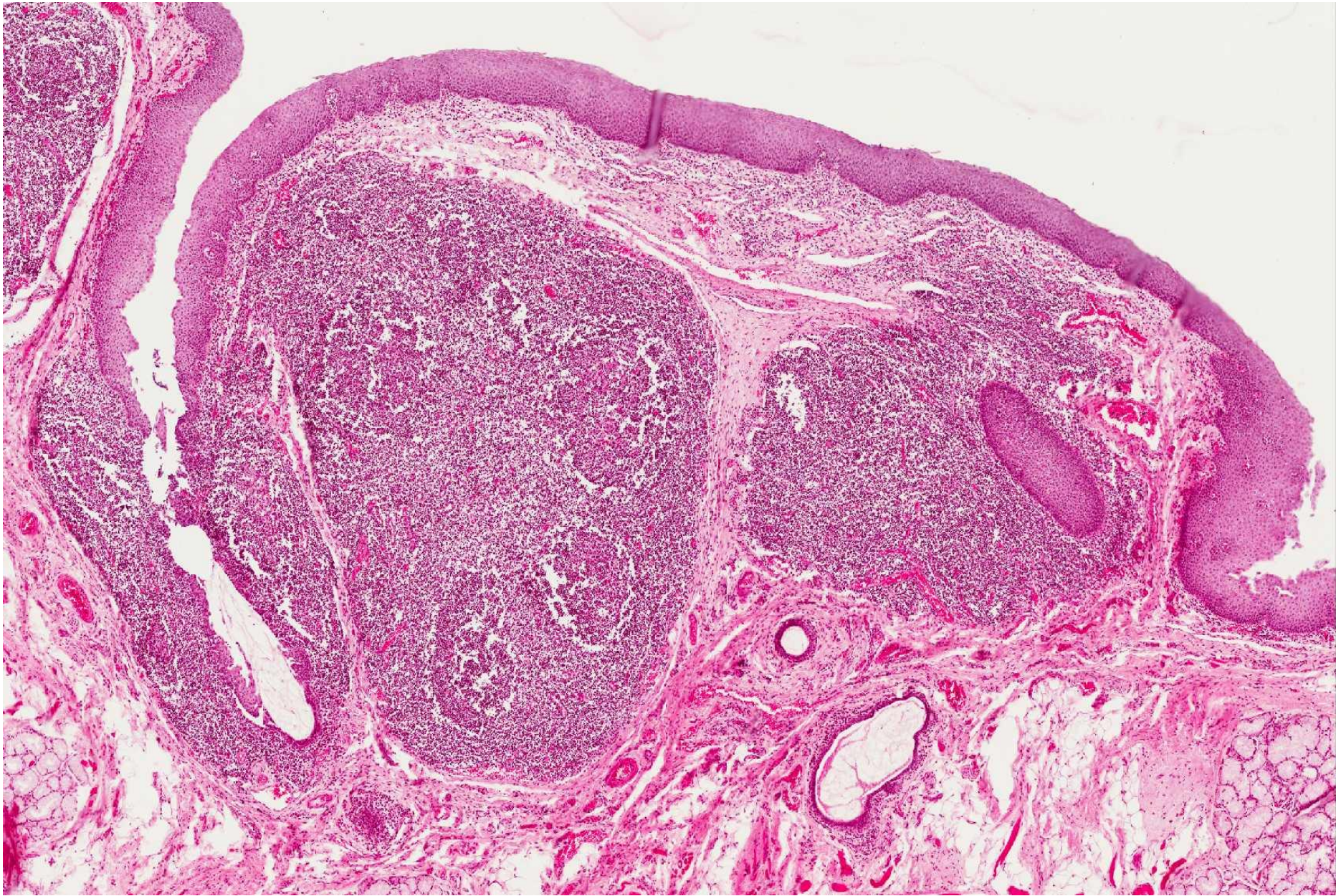

krypta

Gll. Weberi

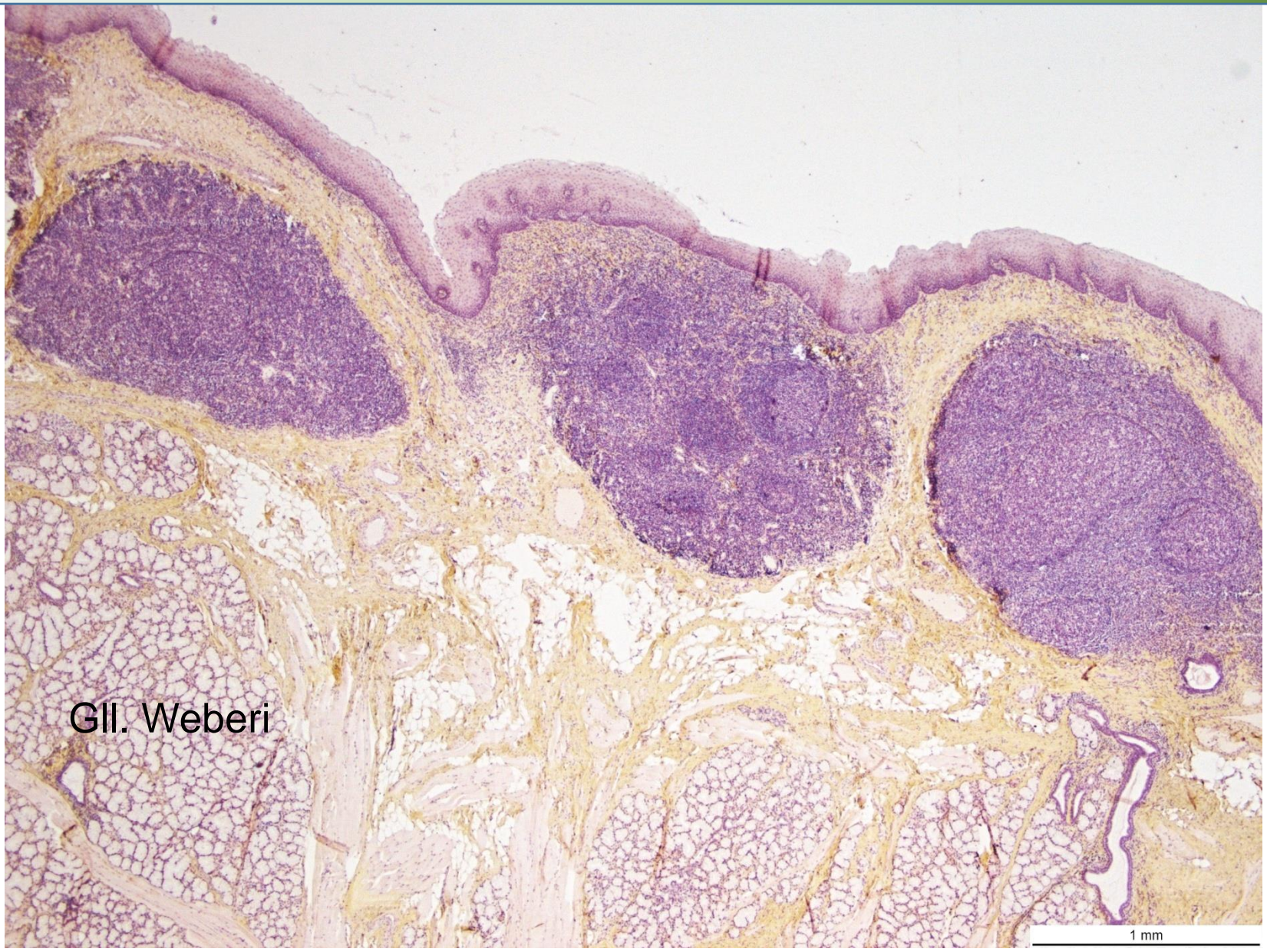

TONSILLA LINGUALIS

TONSILLA LINGUALIS

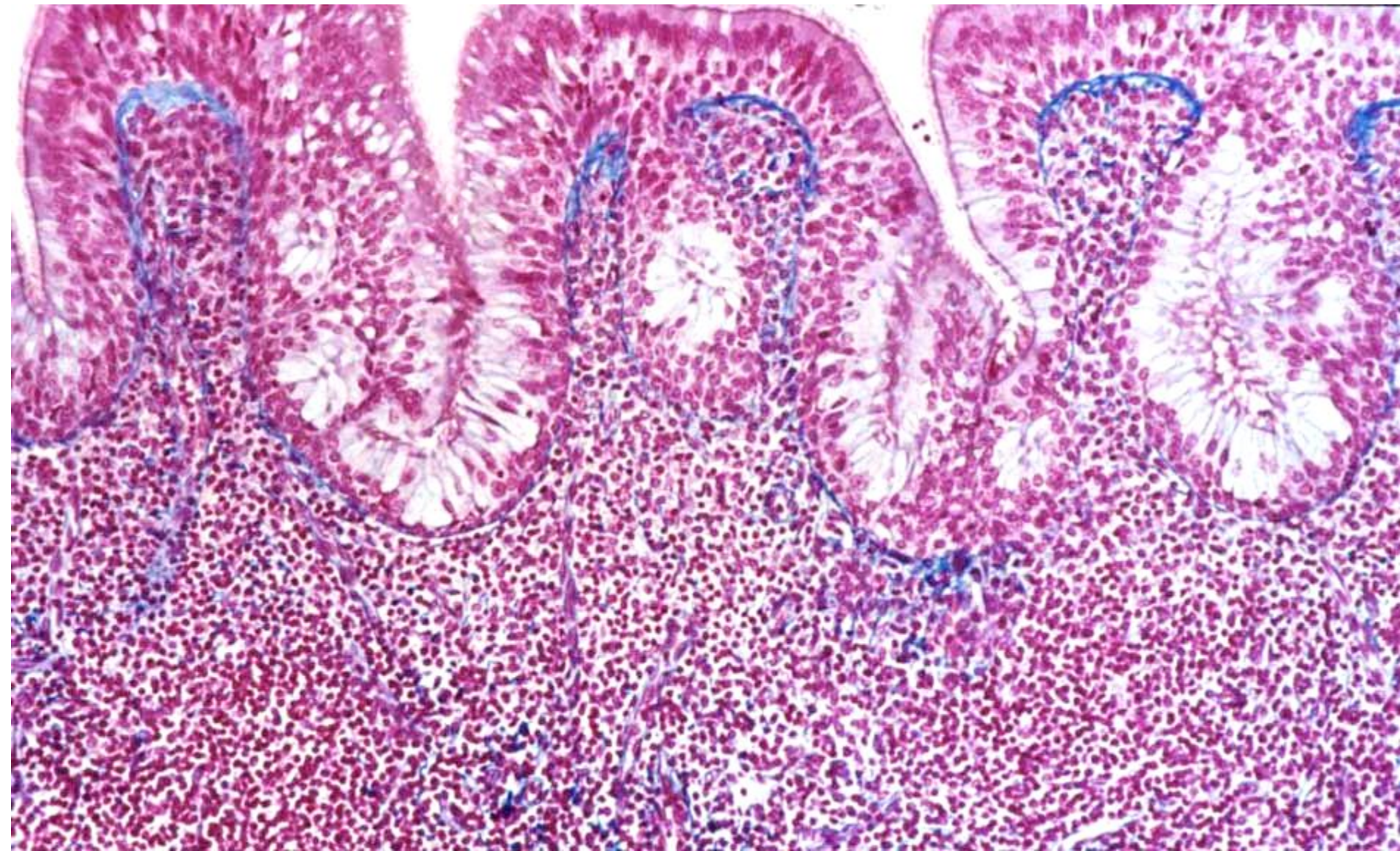

Gll. Weberi

1 mm

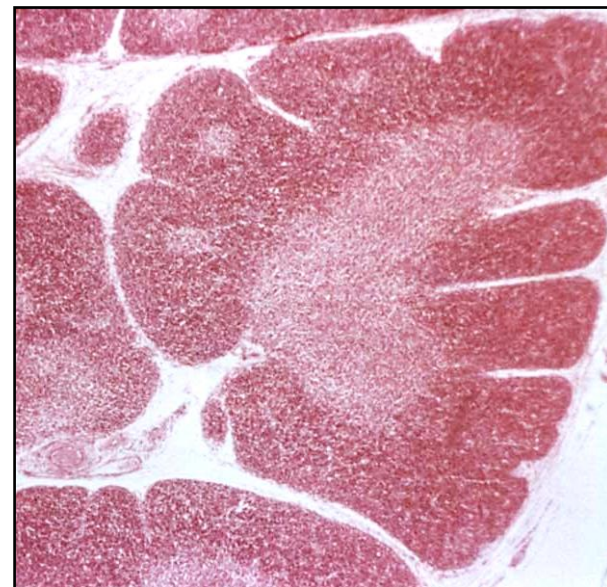
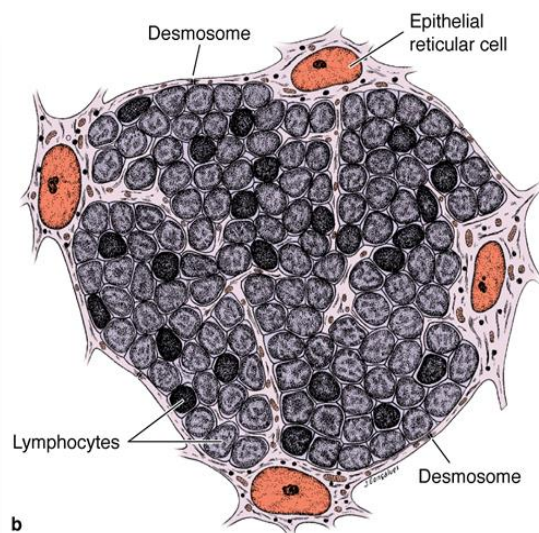
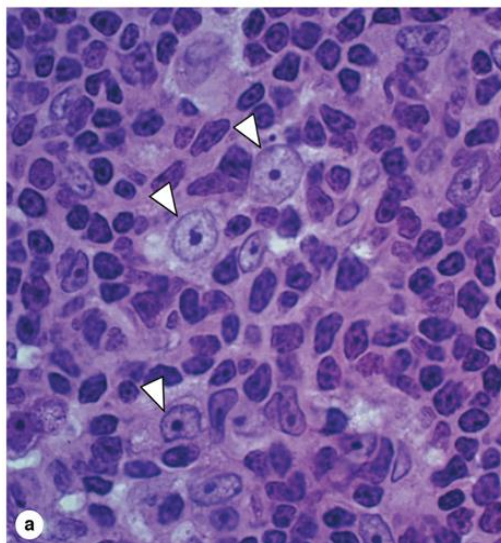
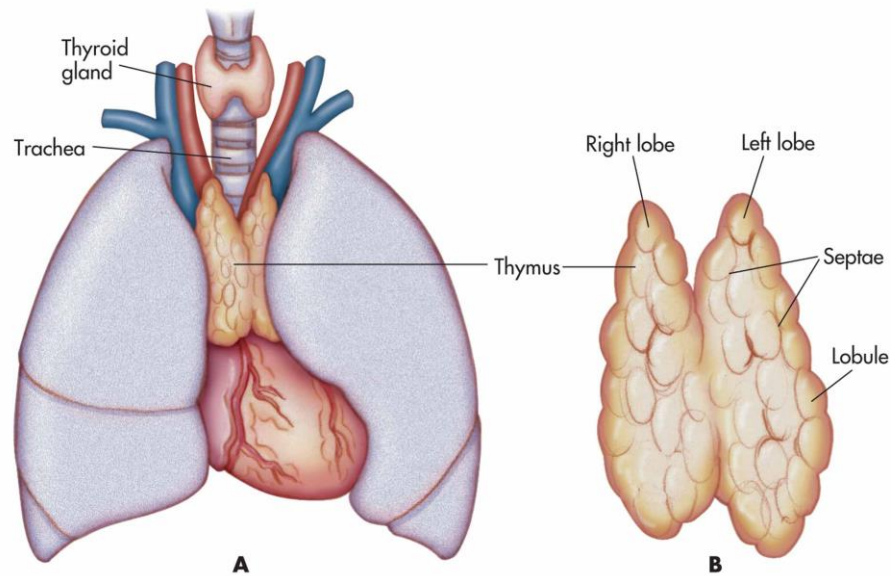
TONSILLA PHARYNGEA

BRZLÍK (THYMUS)

- vazivový obal
- parenchym: kůra a dřeň
- epiteliální retikulum (cytoretikulum)
- T-lymfocyty
- Hassalova tělíska

BRZLÍK V DĚTSTVÍ

medulla

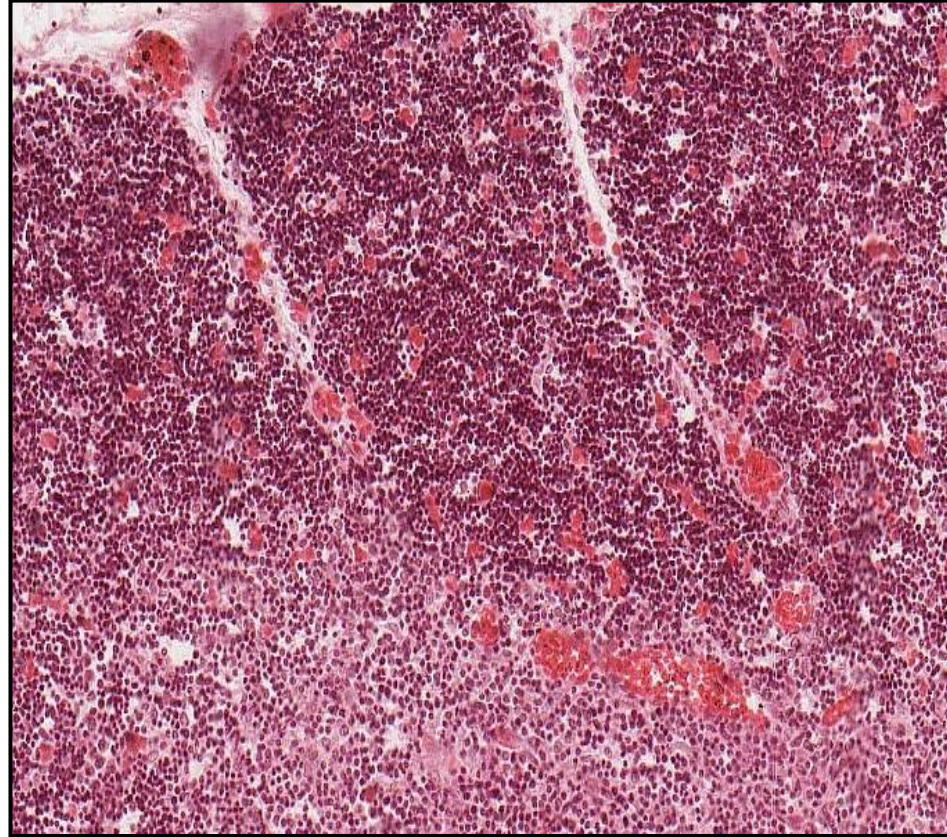
cortex

BRZLÍK (THYMUS) - KŮRA

Kůra:

- nezralé imunitní buňky - thymocyty
- imunokompetence
- **pozitivní selekce (funkční TCR)**
- **hemato-tymická bariéra** (endotel + bazální lamina + cytotetikulum)
- brání předčasnému kontaktu s antigeny

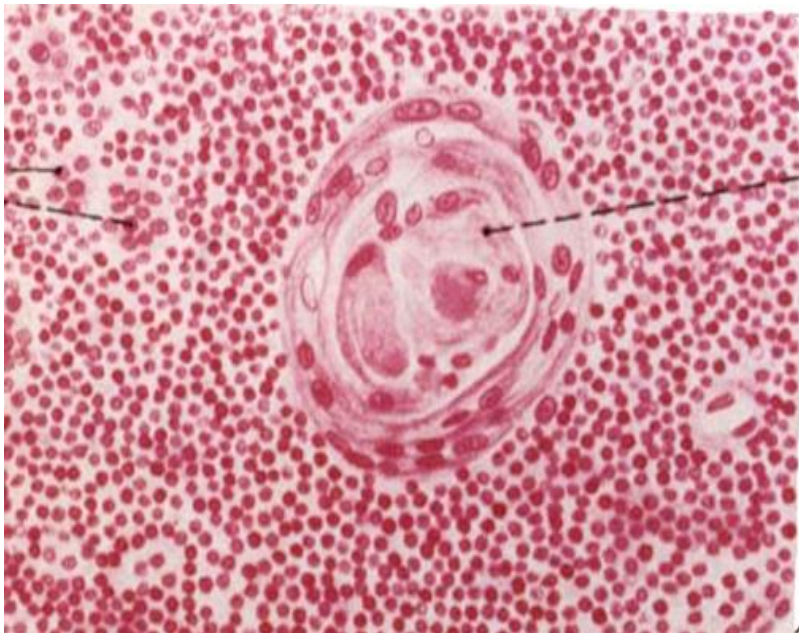
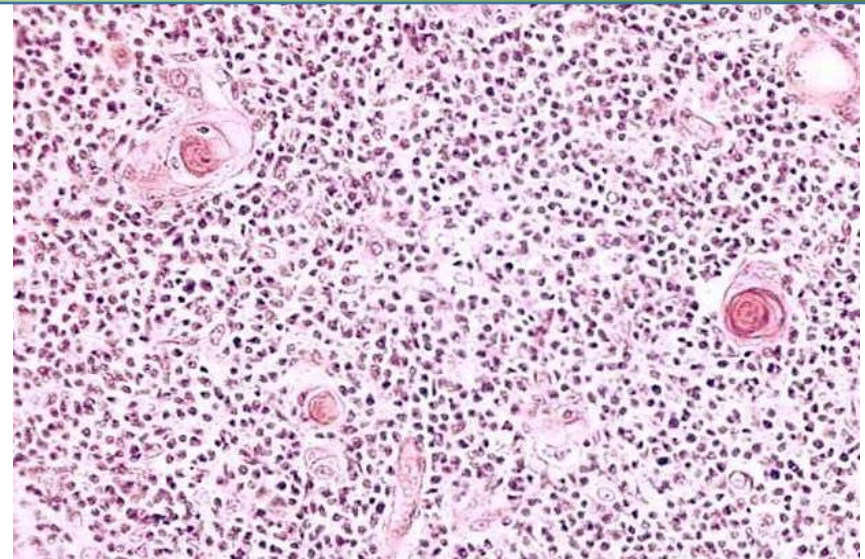

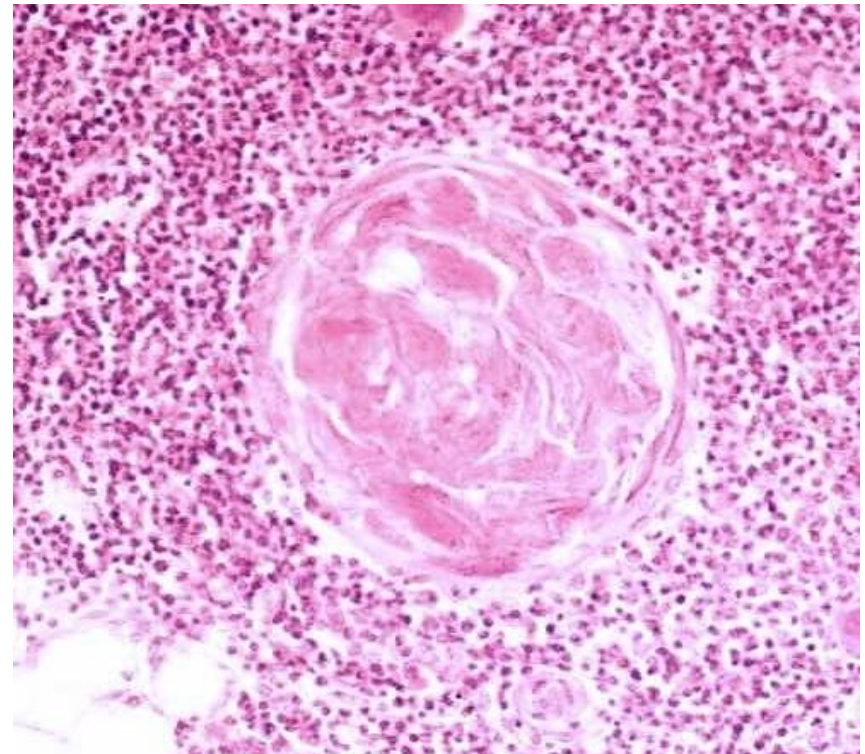
BRZLÍK (THYMUS) - DŘEŇ

Dřeň:

- **negativní selekce** – prevence autoimunitní reakce
- navození **centrální imunitní tolerance**
- přežije jen 2-3% T-lymfocytů
- cytotretikulum
- hemato-tymická bariéra chybí

Hassalova tělíska ve dřeňi

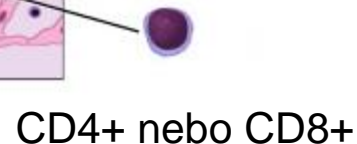
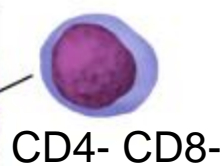
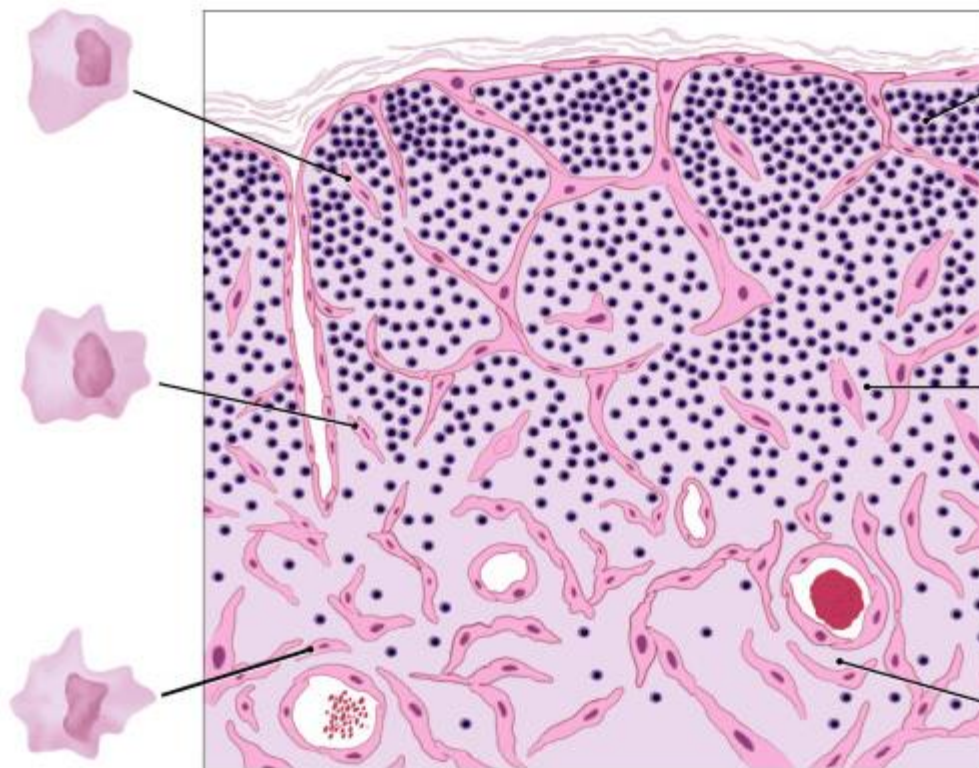
SELEKCE T-LYMFOCYTŮ

Epiteliální cytotetikulum

Thymocyty

Kortikální

Medulární

Funkční TCR

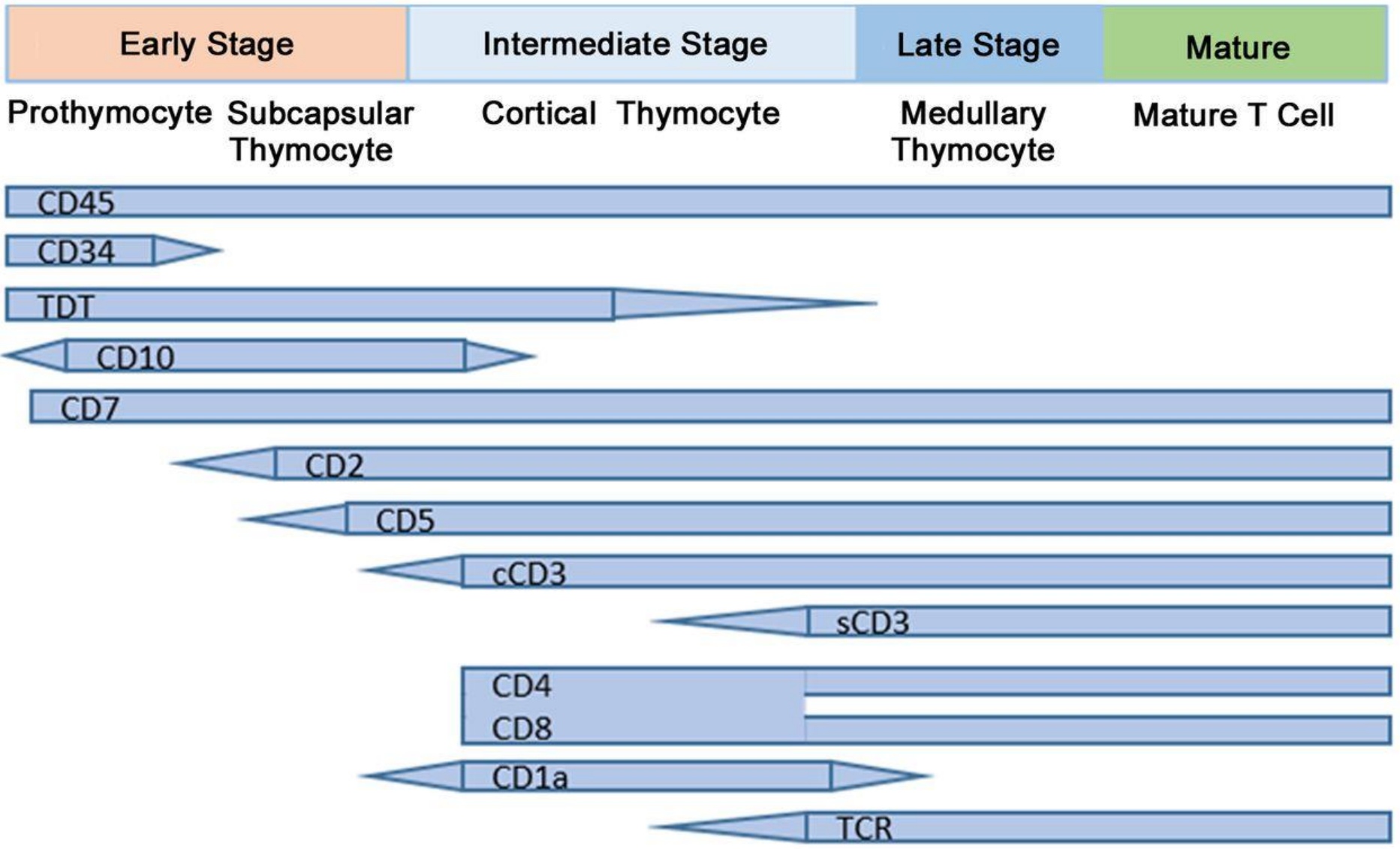
Není autoreaktivita

T-lymfocyty

Uvolnění z thymu

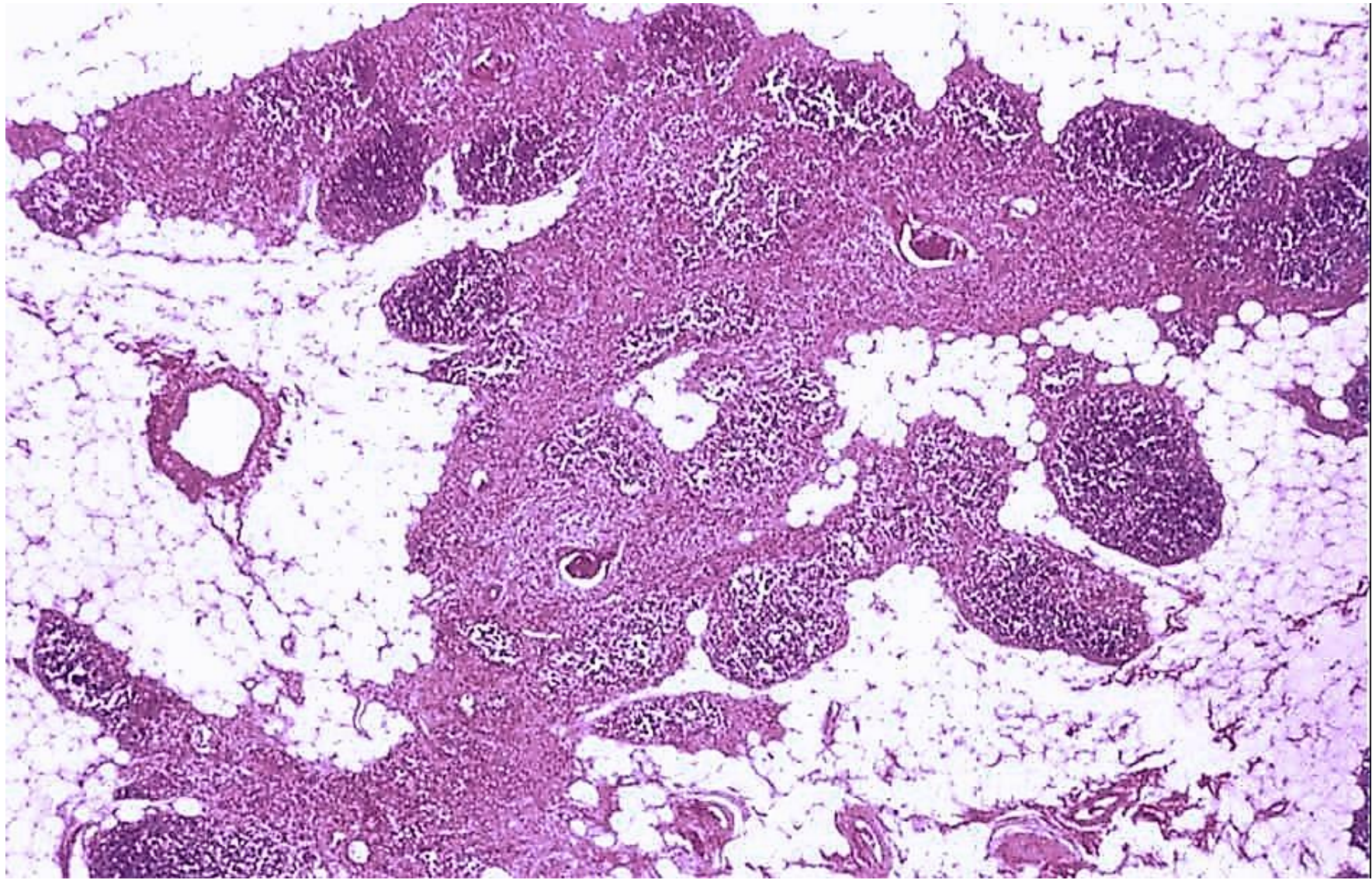

IMUNOFENOTYP T-LYMFOCYTŮ

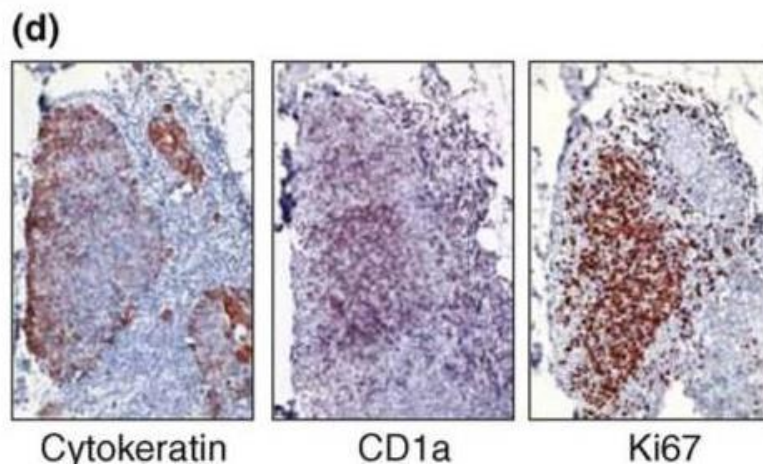
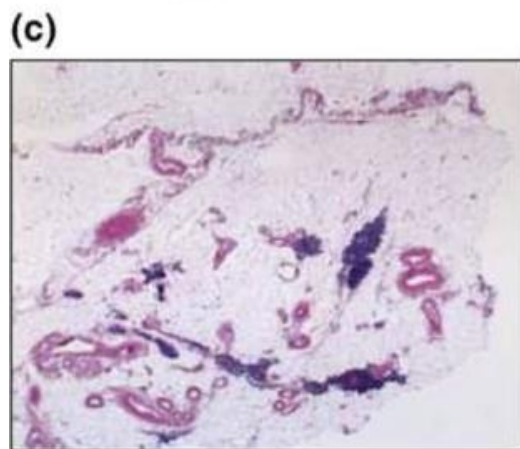
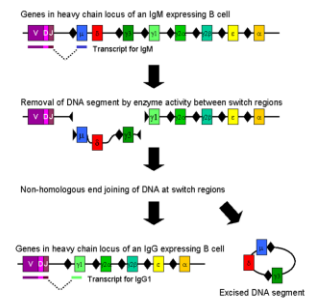
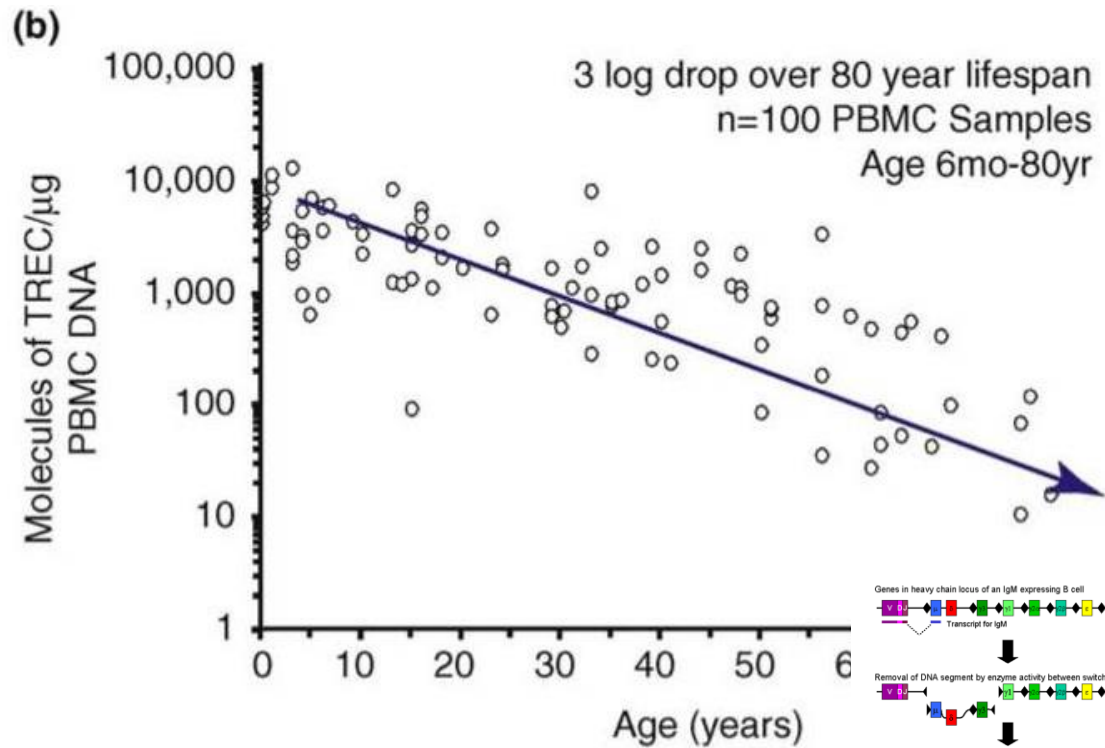
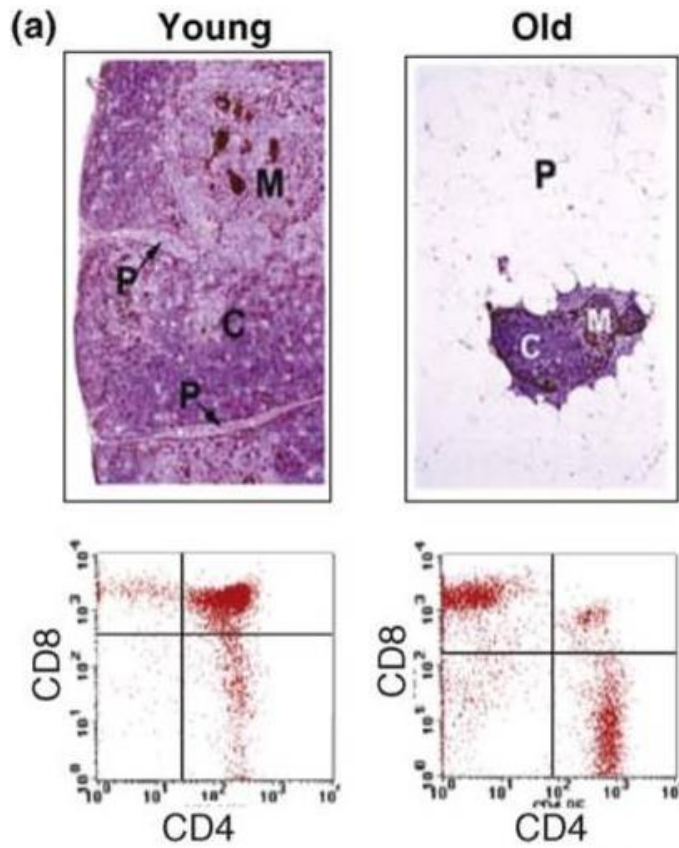

BRZLÍK (THYMUS) - INVOLUCE

BRZLÍK (THYMUS) - INVOLUCE

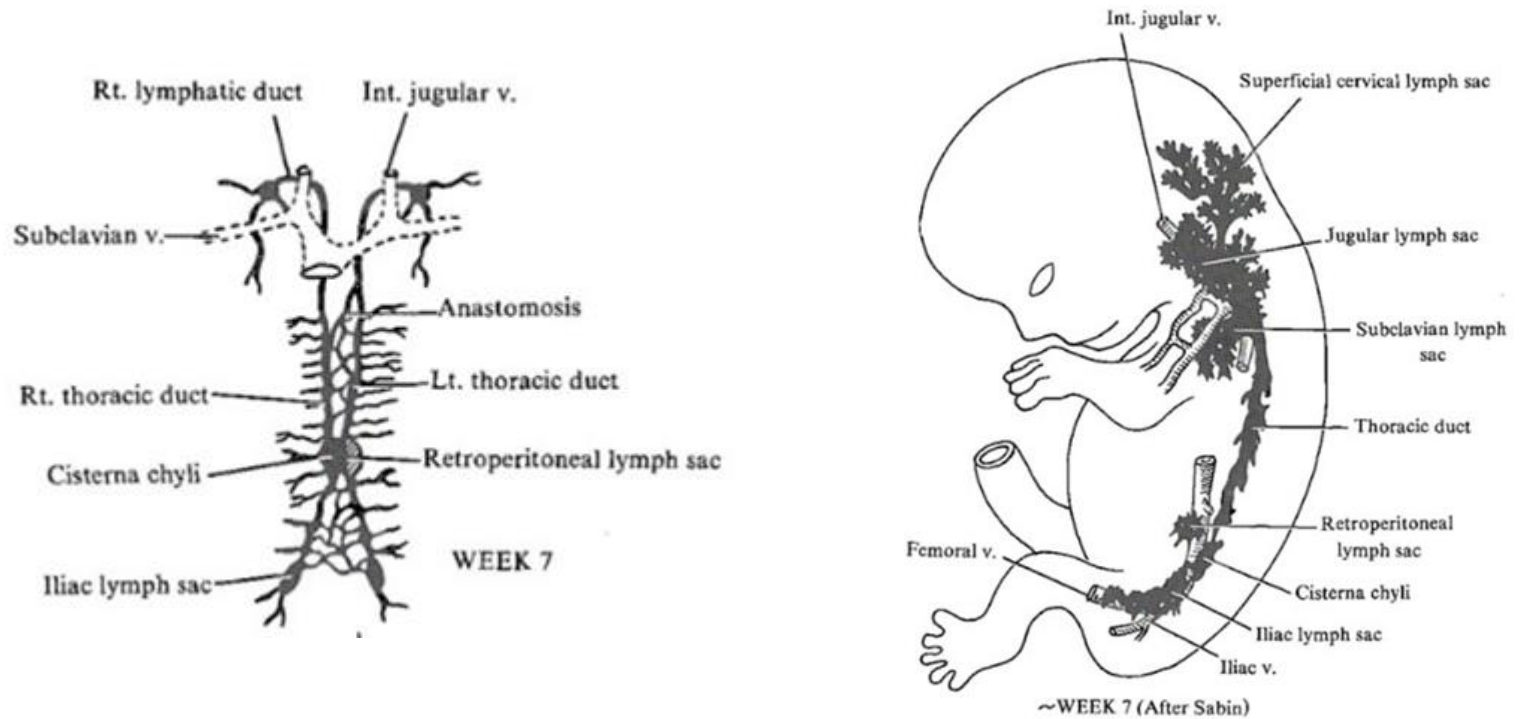

doi: 10.1016/j.it.2009.04.003

VÝVOJ LYMFATICKÉHO SYSTÉMU

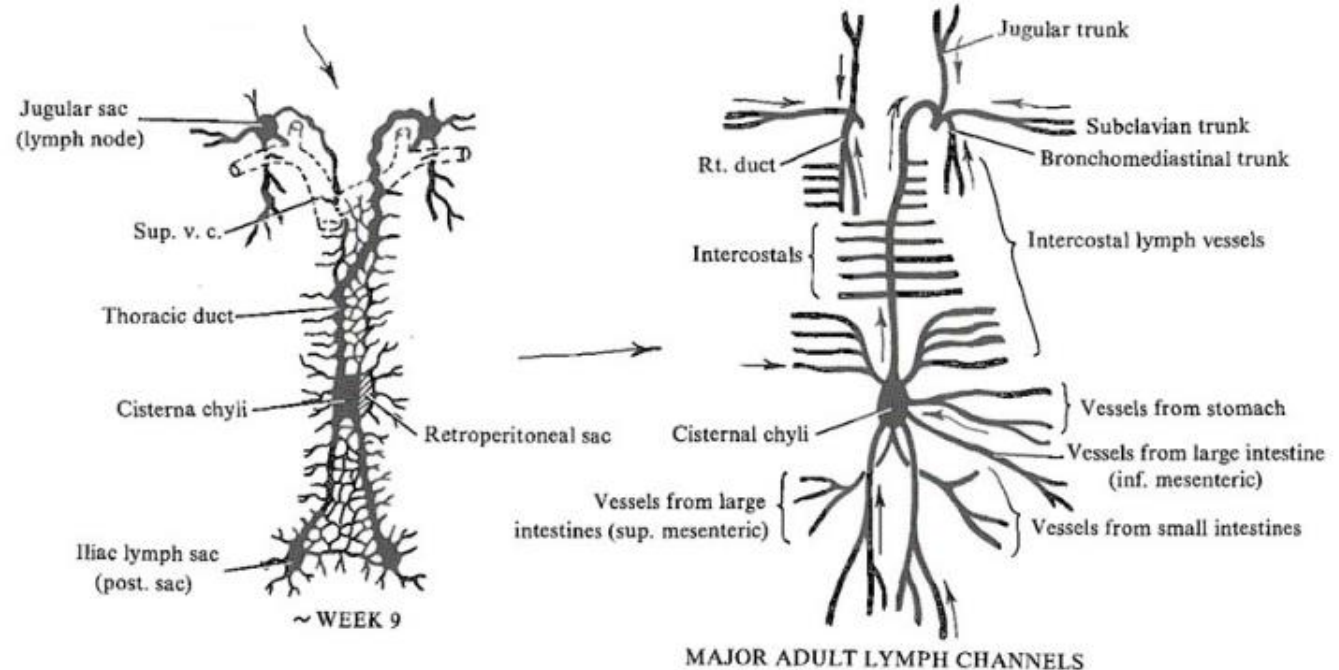
- Vývoj začíná v pátém týdnu
- Stále ne zcela jasný původ, pravděpodobně přímo z mezenchymu nebo jako odnože primitivních cév

- **6.-9. týden** šest lymfatických vaků v různých anatomických umístěních
- 1. **Dva** jugulární lymfatické vaky (junkce v. subclavia a v. precardinalis (→ v. jugularis int.)
- 2. **Dva** iliakální lymfatické vaky (junkce v. iliaca a v. postcardinalis)
- 3. **Jeden** retroperitoneální lymfatický vak
- 4. **Jedna** cisterna chyli dorzálně od retroperitoneálního vaku

VÝVOJ LYMFATICKÉHO SYSTÉMU

- **Lymfatické cévy rostou z lymfatických vaků**
  - jugulární: hlava, krk, hrudník, horní končetiny
  - iliakální: trup, dolní končetiny
  - retroperitoneální a cisterna chyli: GIT
- **Vývoj lymfatických kmenů**
  - původně pravý a levý ductus thoracicus spojuje c. chyli a jugulární vaky
  - četné anastomózy a přestavby
  - D. thoracicus: z kaudální část pravého d. thoracicus a kraniální části levého d. thoracicus
  - D. lymphaticus dx.: z kraniální části pravého d. thoracicus

VÝVOJ LYMFATICKÉHO SYSTÉMU

• Vývoj lymfatických uzlin

- z lymfatických vaků kromě (c. chyli)
- mezenchymální buňky
- folikuly ještě bez germinativních center se vyvíjejí v období kolem narození

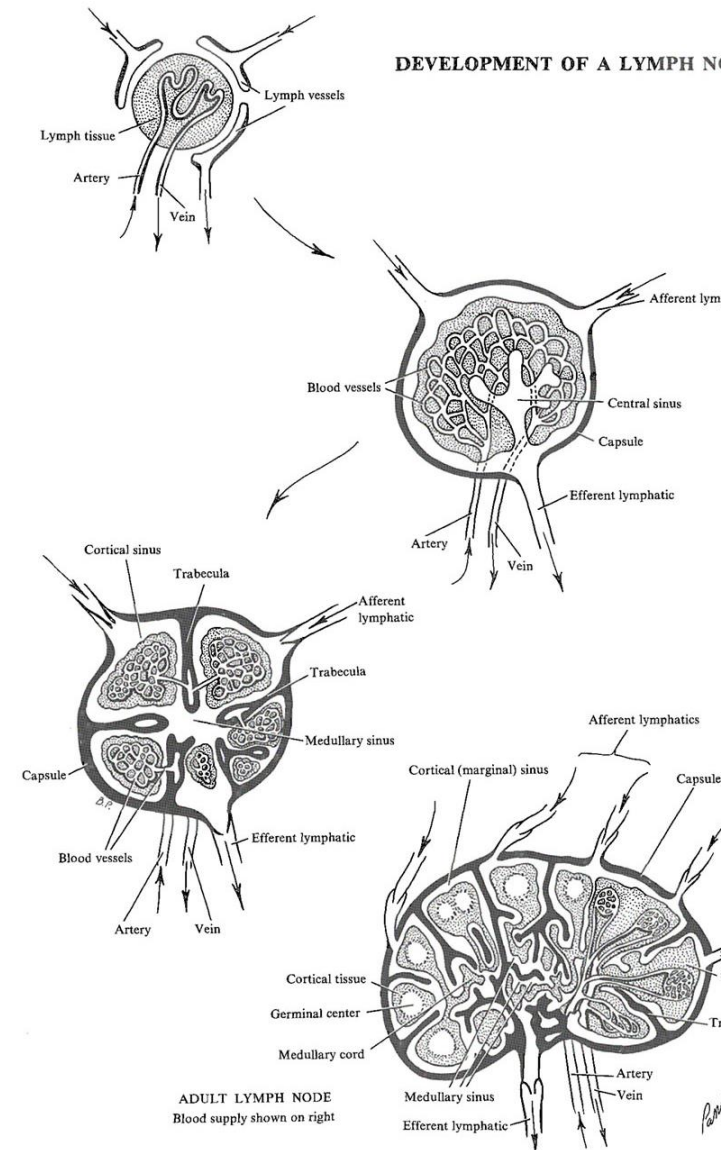
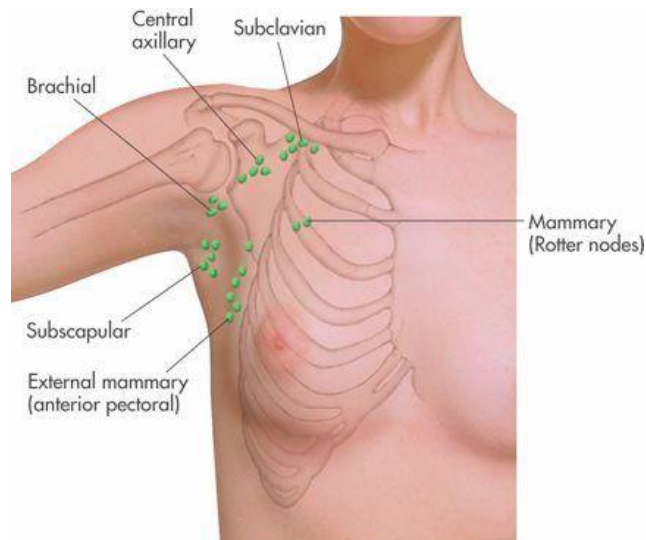
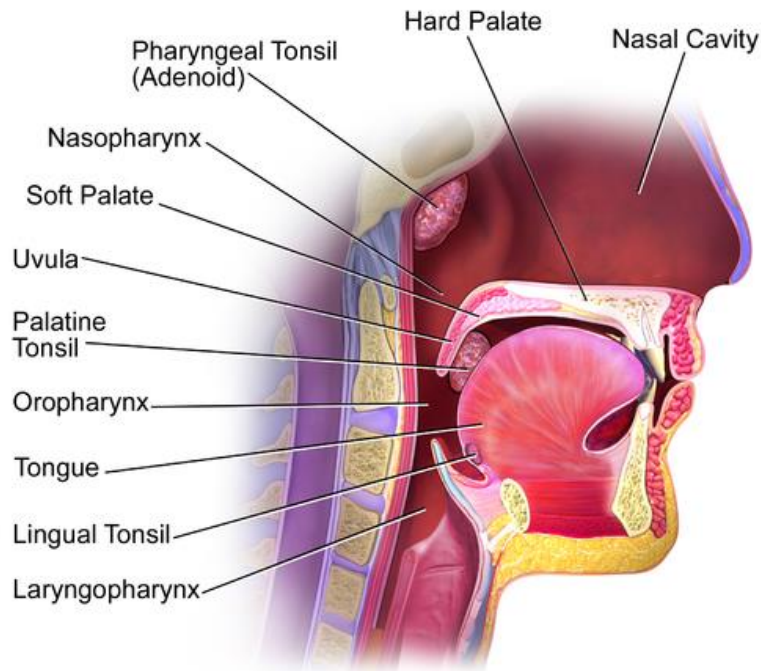

FIGURE 55. Development of a lymph node.

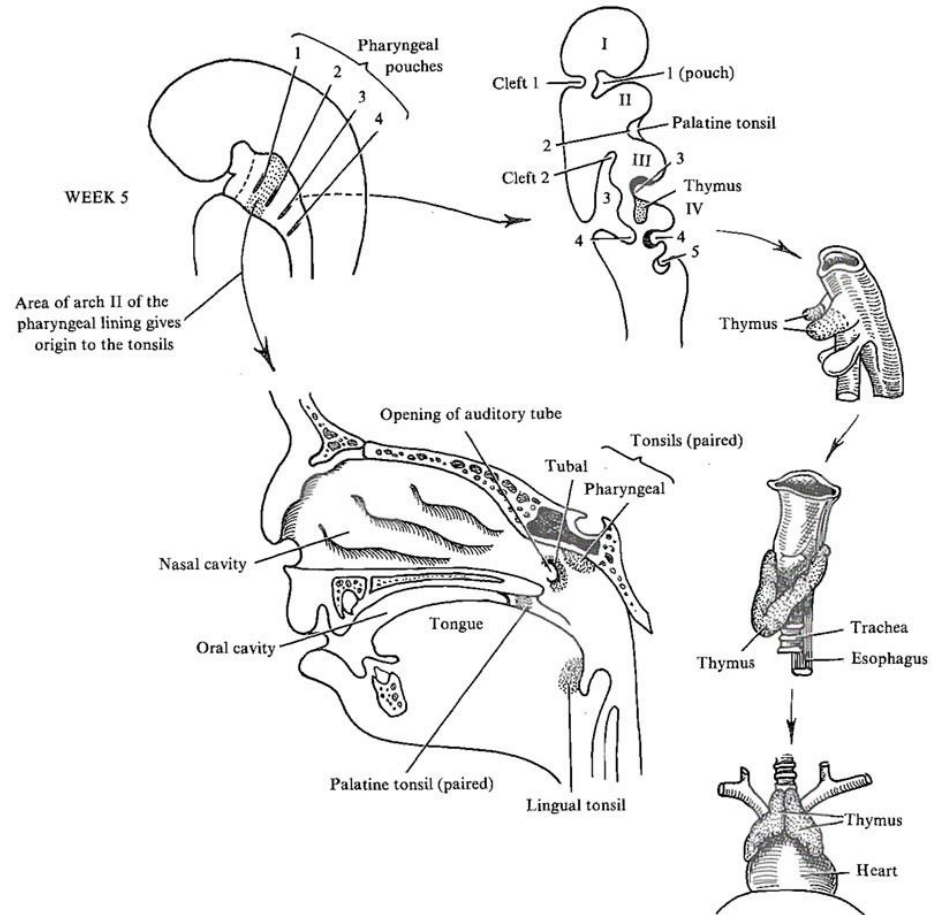
VÝVOJ TONSIL A THYMU

- **Tonsilla palatina**
  - druhý žaberní oblouk (fossa tonsillaris)
- **Tonsilla pharyngea, tubaria and lingualis**
  - agregace lymfatické tkáně v nosohltanu, poblíž ústí tuba auditiva a kořene jazyka
- **Thymus**
  - třetí entodermová žaberní výchlípka

Tonsils and Throat

DEVELOPING TONSILS AND THYMUS GLAND

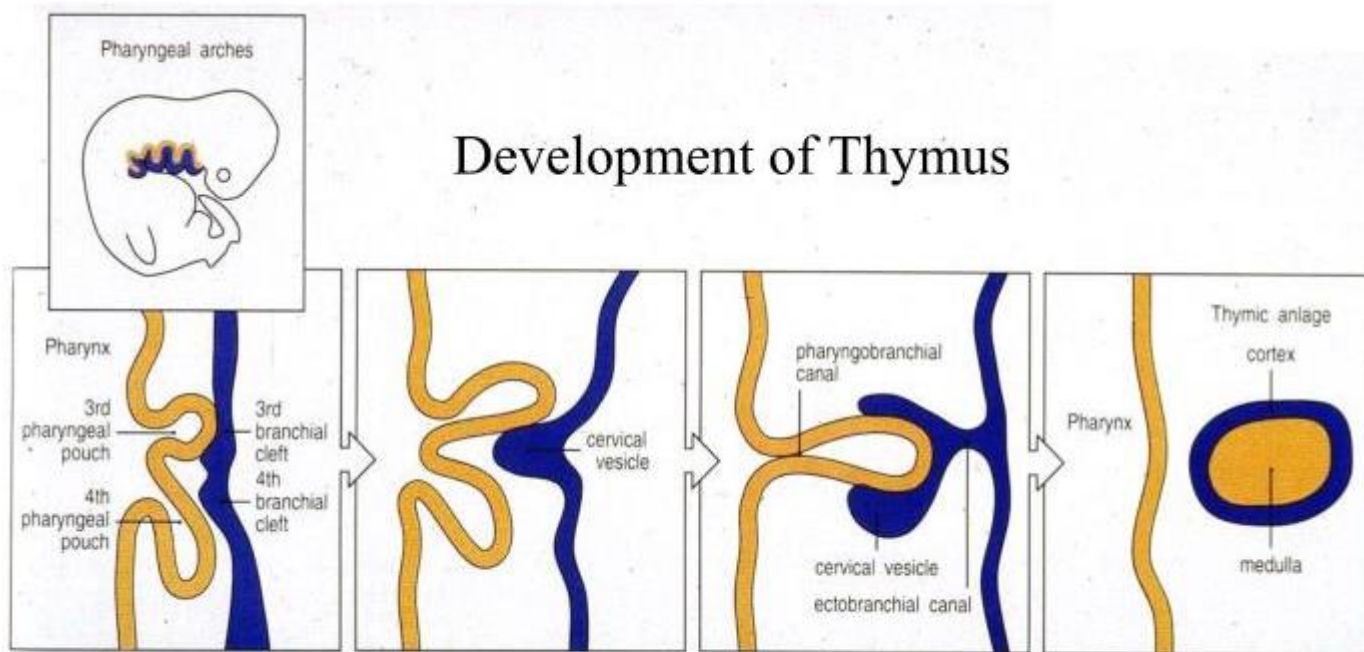
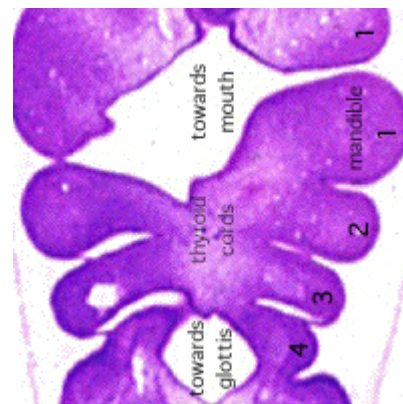
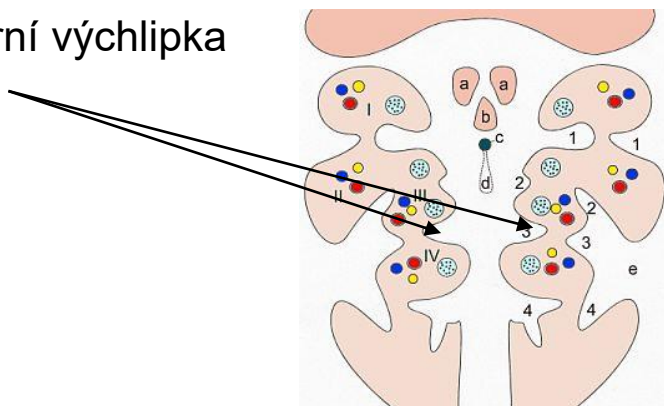

VÝVOJ THYMU

- **Thymus**

- třetí entodermová žaberní výchlípka

Bone marrow cells colonize thymic anlage in fetus

VÝVOJ THYMU

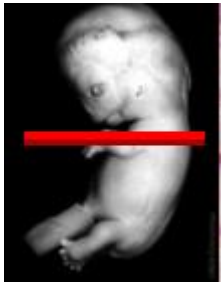
Chrupavka obratle

Trachea

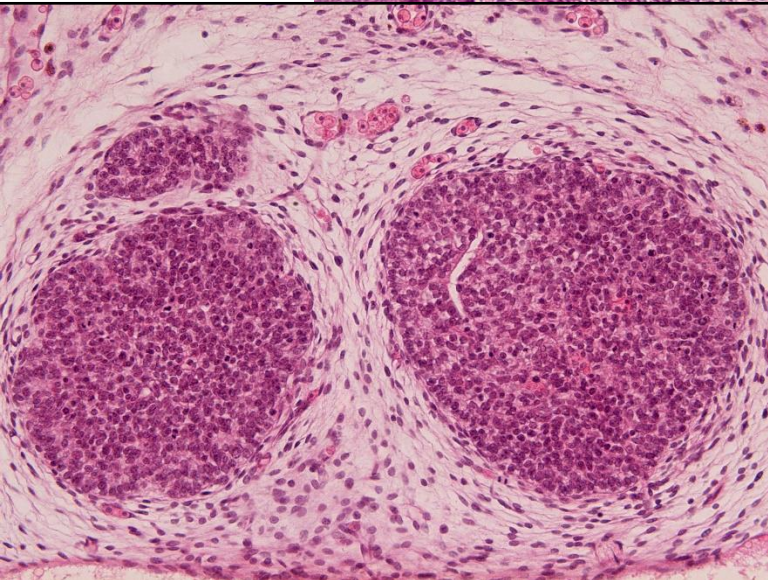
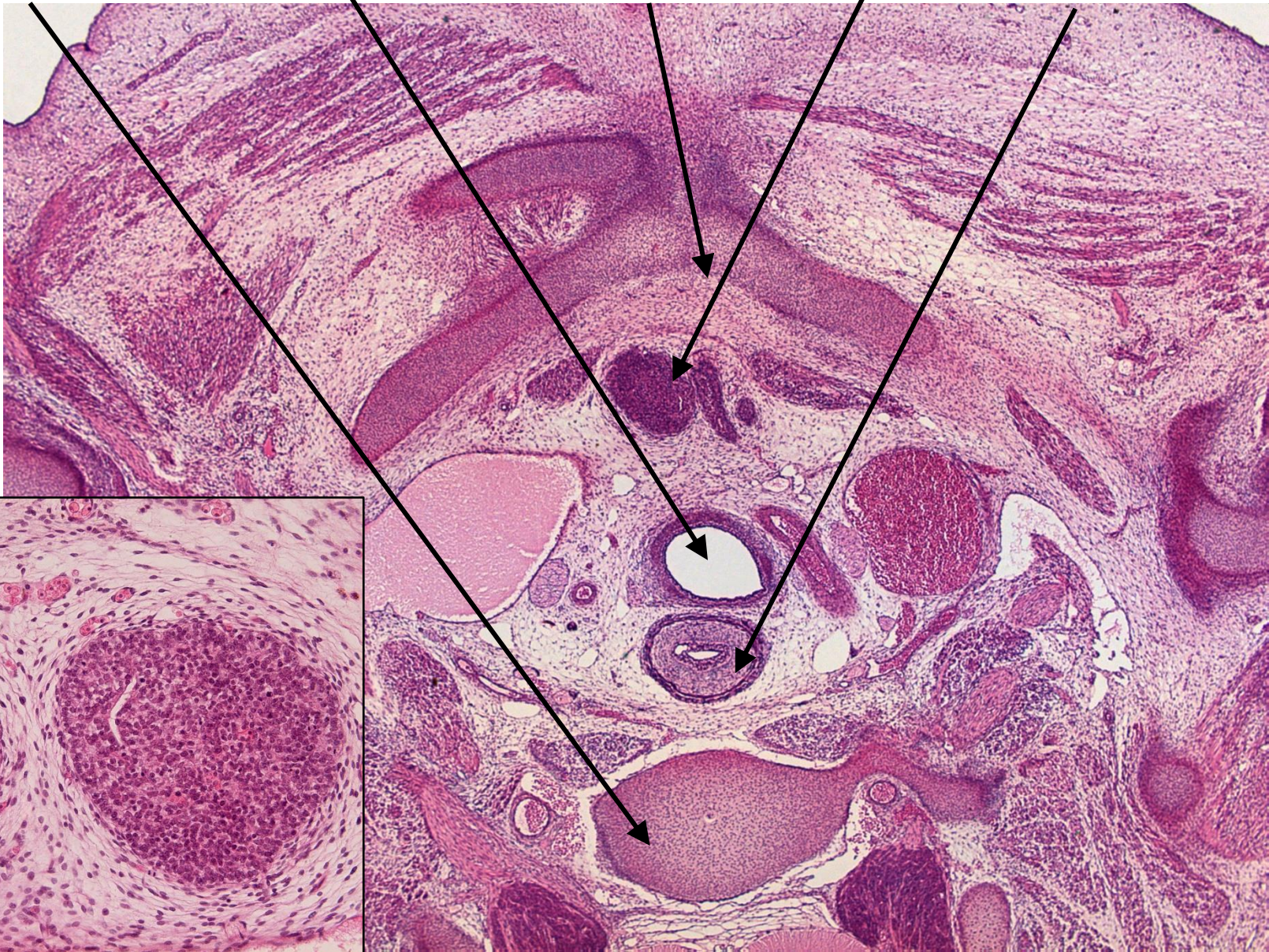
Sternum a žebra

Thymus

Jícen

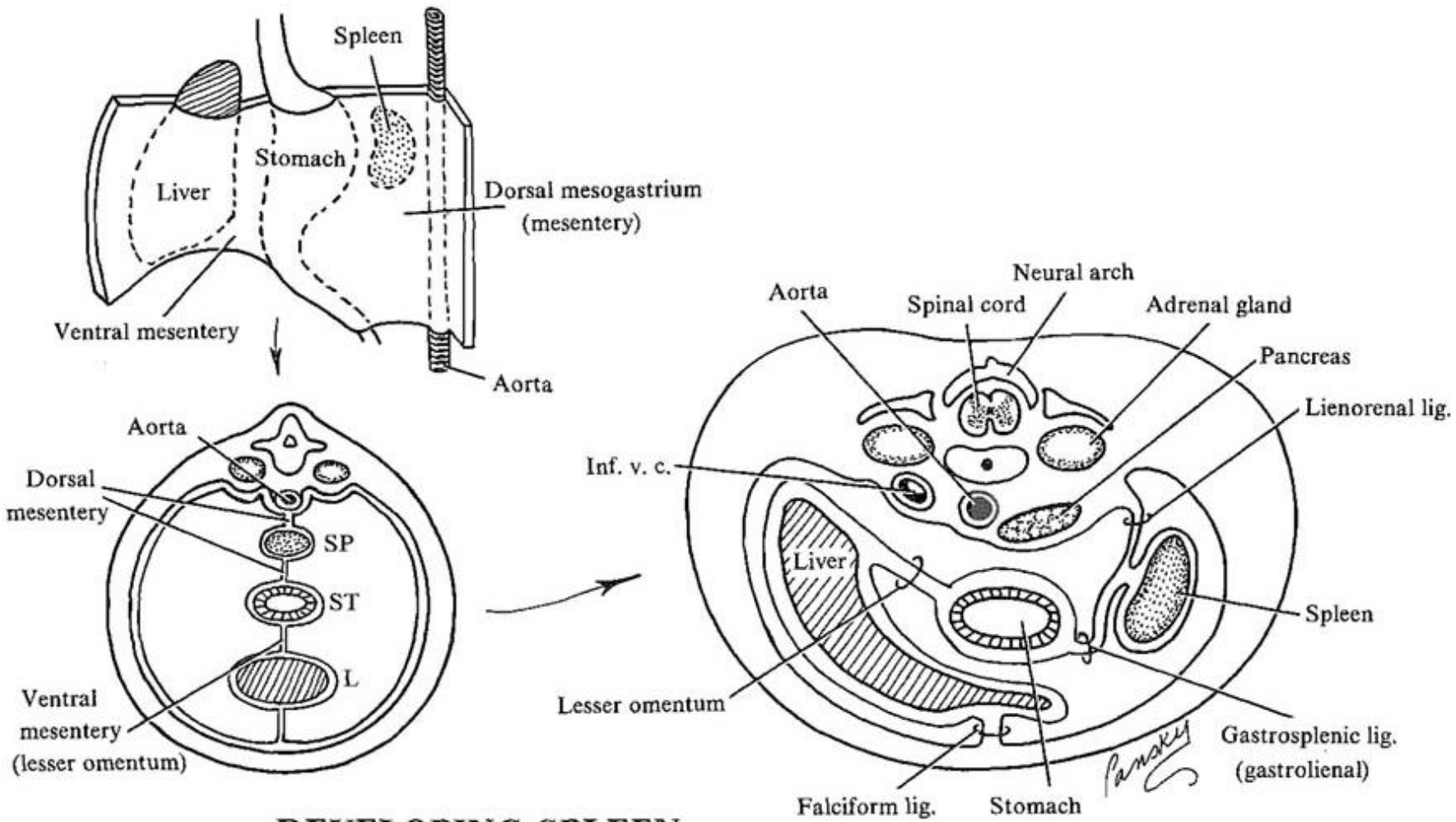
8. týden

VÝVOJ SLEZINY

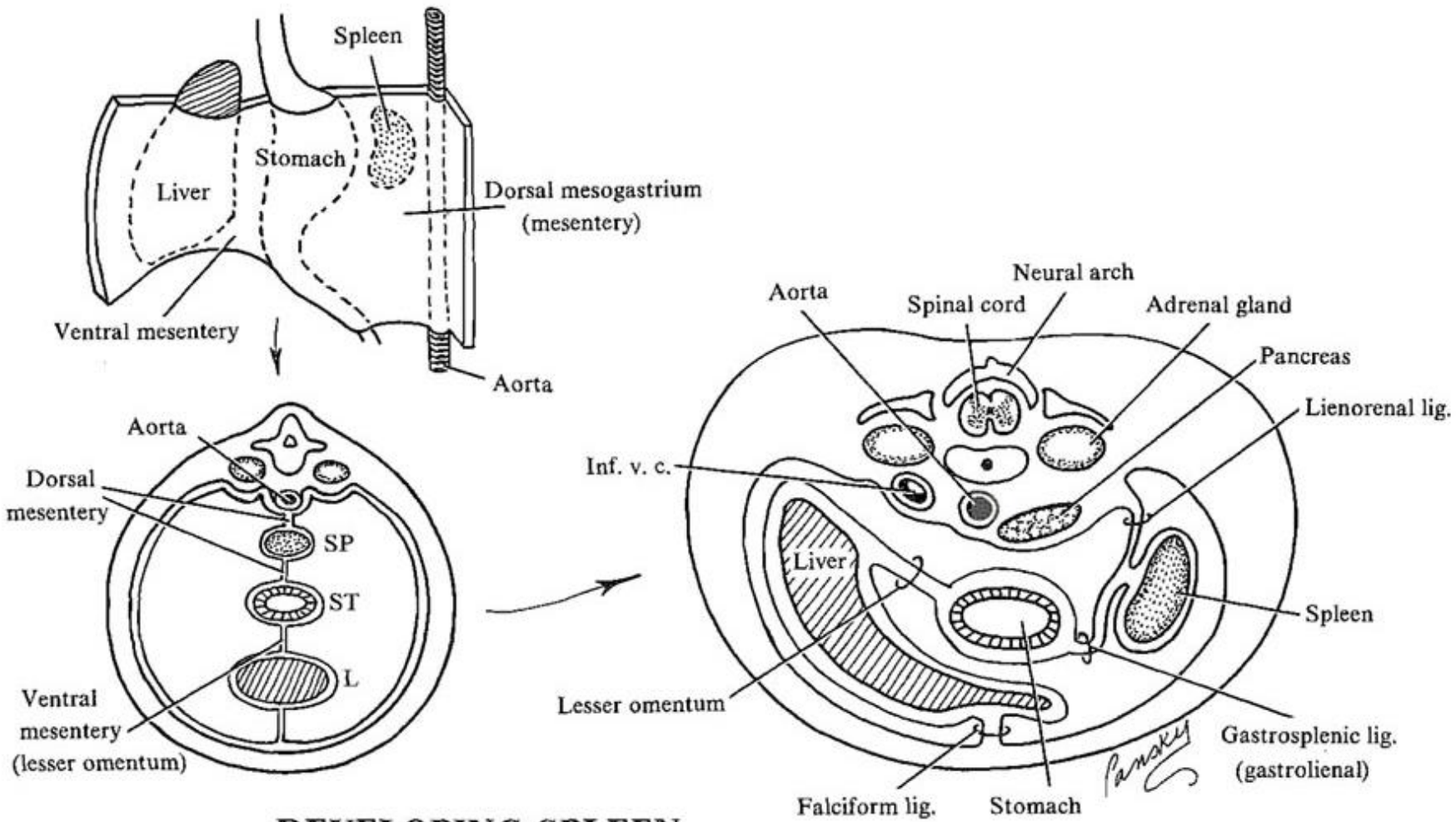
- Dorzální mezenterium žaludku
- Původ z mezenchymu

DEVELOPING SPLEEN

VÝVOJ SLEZINY

- Dorzální mezenterium žaludku
- Původ z mezenchymu

DEVELOPING SPLEEN

VÝVOJ SLEZINY

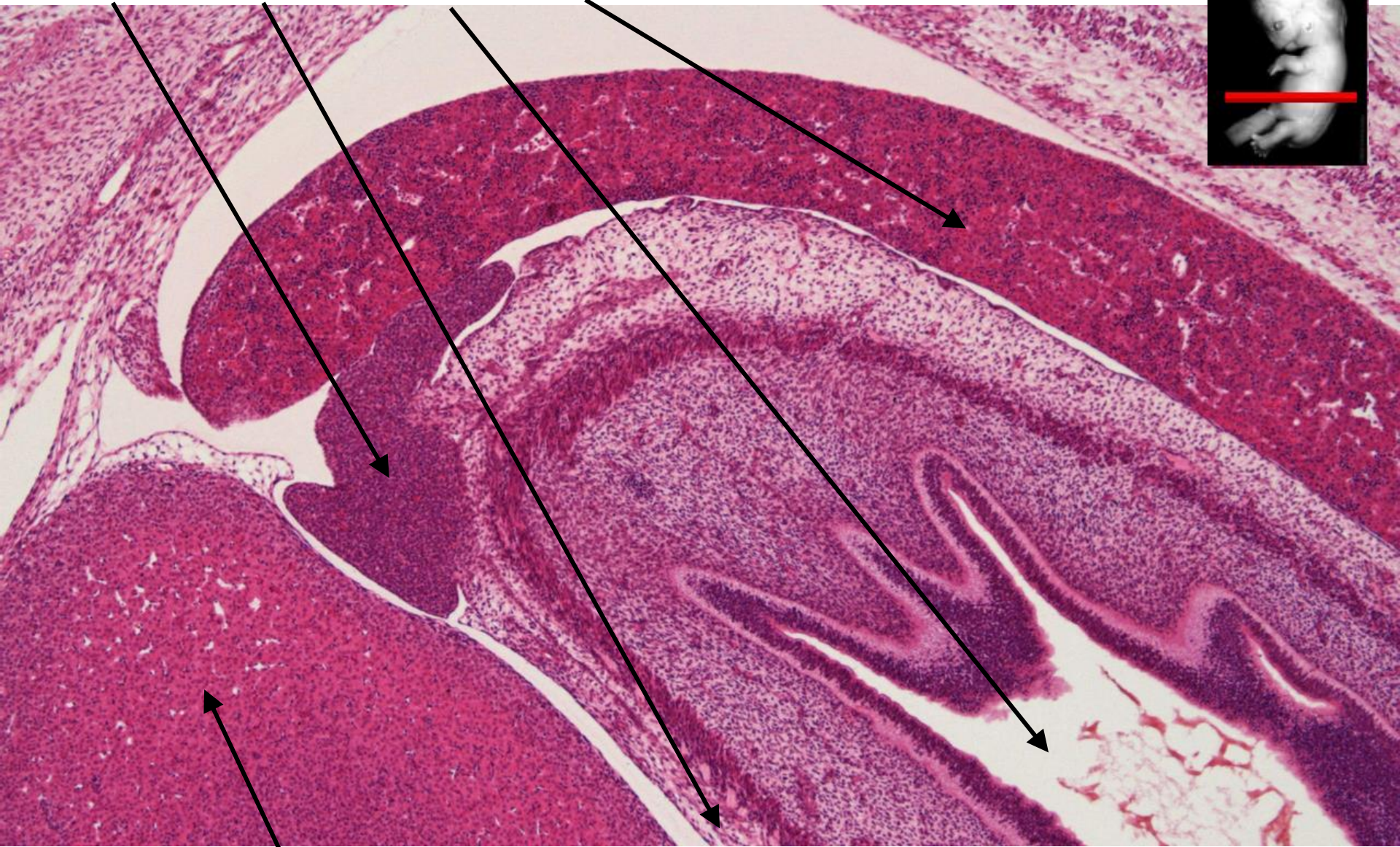
Slezina

Pankreas

Žaludek

Játra

8. týden

Gl. suprarenalis sin.

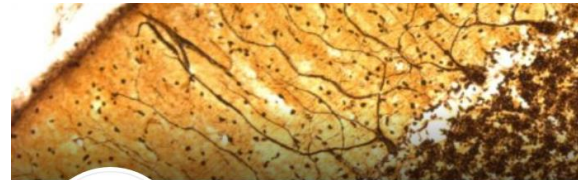
DĚKUJI ZA POZORNOST

Otázky?
Komentáře?

pvanhara@med.muni.cz

www.histology.med.muni.cz

Interaktivní osnova v IS

HistoKlub MED MUNI

@HistoKlubMEDMUNI · Vzdělávací web

Special thanks to CellCartoons.net

